Berenschot



RAPPORT

Evaluatie sportakkoord

75326 | 13 maart 2026

Evaluatie sportakkoord

Karin Visser, Bram Berkhout, Amber Angenent en Machteld Broug

13 maart 2026

Inhoudsopgave

Samenvatting 4

1. Over het onderzoek 6

1.1 Aanleiding 7
1.2 Doel en onderzoeksvragen 7
1.3 Scope evaluatieonderzoek 8
1.4 De beleidstheorie als kader voor beoordeling doeltreffendheid sportakkoord 9
1.5 Aanpak dataverzameling 9
1.6 Leeswijzer 13

2. Over het sportakkoord 14

2.1 Achtergronden bij de sportakkoorden 15
2.2 De beleidstheorie achter het SA II 19
2.3 De beleidstheorie achter SA II samengevat 21

3. Uitvoering sportakkoord in de praktijk 22

3.1 Organisatie en uitvoering sportakkoord op landelijk niveau 23
3.2 Organisatie en uitvoering binnen gemeenten 24
3.3 Verbinding landelijk en lokaal 26
3.4 Inzet BRC-functionarissen binnen gemeenten 29

4. De financiën achter de sportakkoorden 33

4.1 Financiering vanuit VWS 34
4.2 Financiering landelijk 35
4.3 Financiering lokaal 38

5. Zijn de beoogde resultaten behaald? 42

5.1 Inleiding 43
5.2 Versterkte samenwerking tussen top- en breedtesport? 43
5.3 Is het sportbeleid van gemeenten in de loop van de tijd veranderd? 43
5.4 Is er een samenhangende topsportstrategie? 45

6. Analyse doeltreffendheid sportakkoord 46

6.1 Is er beweging geweest op de outcomedoelen van het sportakkoord? 47
6.2 Is het sportakkoord als instrument doeltreffend geweest? 51

7. Overkoepelende conclusies 53

8. Bijlagen 58

Bestudeerde documenten 59
Respondenten op landelijk niveau 61
Selectie casestudies 62
Overzicht van bovenlokale functies 63
Vindplaats antwoorden op subvragen 65
Beleids-instrumenten en financiering in chronologische volgorde 67

Samenvatting

Over de evaluatie

Berenschot heeft in opdracht van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) een evaluatie uitgevoerd van Sportakkoord I (SA I) en Sportakkoord II (SA II). Deze evaluatie is uitgevoerd op basis van de verplichting die is vastgelegd in het tweede sportakkoord.

Het doel van het onderzoek is om te beoordelen in hoeverre het instrument 'sportakkoord' heeft geleid tot veranderingen in de totstandkoming en uitvoering van sportbeleid op zowel landelijk als lokaal niveau. Daarbij is expliciet gekeken of deze veranderingen structureel en duurzaam zijn verankerd, met bijzondere aandacht voor de samenwerking tussen partijen.

De resultaten van de evaluatie moeten richting geven aan de verdere ontwikkeling van sportbeleid op beide niveaus. Het onderzoek was opgezet rond vier hoofdvragen en negentien subvragen en richtte zich op de werking van het sportakkoord als beleidsinstrument.

De dataverzameling voor de evaluatie vond plaats tussen juli 2025 en januari 2026 en bestond uit een combinatie van onderzoeksmethoden: een deskstudie, analyse van financiële gegevens, groepsinterviews, twaalf casestudies van lokale sportakkoorden en twee validatiesessies.

Beantwoording hoofdvragen

In het rapport zijn de onderzoeksresultaten beschreven in zes hoofdstukken. Hieronder presenteren wij de belangrijkste inzichten, geordend naar de thema's van de vier hoofdvragen van het onderzoek.

Duurzame verankering van ambities en afspraken

- Gemeenten, sportaanbieders en maatschappelijke organisaties hebben de landelijke ambities van de sportakkoorden vertaald naar concrete afspraken, vaak ondersteund door buurtsportcoaches en clubkadercoaches.
- Het lokale sportbeleid is in veel gevallen verbreed naar andere maatschappelijke domeinen en inclusiever gemaakt, bijvoorbeeld door aanpassingen in het sportaanbod en kleine investeringen in voorzieningen voor kwetsbare doelgroepen.
- In sommige gemeenten zijn afspraken ingebed in beleidsplannen, maar elders blijven ze beperkt tot losse initiatieven.
- Afhankelijkheid van tijdelijke middelen maakt de borging na afloop van SA II onzeker, vooral in gemeenten waar het bredere sportbeleid pas door het akkoord tot stand kwam.
- Landelijk is een strategisch kader voor topsport tot stand gebracht, maar een overkoepelend landelijk beleid voor breedtesport, anders dan het landelijke sportakkoord zelf, ontbreekt. Topsportafspraken zijn beter geborgd door bestaande structuren, terwijl breedtesportafspraken kwetsbaarder zijn zonder verankering in een landelijk beleid en specifieke financiering.

Verandering in samenwerking en verhoudingen

- Op landelijk niveau hebben de akkoorden publieke partijen langdurig verbonden en geleid tot gezamenlijke initiatieven rond bijvoorbeeld de strategie voor sporten voor mensen met een handicap en het strategisch kader topsport.
- De ambitie om de governance van top- en breedtesport samen te brengen is deels waargemaakt; de fysieke samenvoeging van coördinatieteams is niet doorgezet, maar er vindt wel samenwerking op specifieke thema's plaats.
- Lokaal is de samenwerking tussen gemeenten en sportverenigingen versterkt, evenals tussen beleidsdomeinen binnen gemeenten. Er zijn verbindingen gelegd met het preventieakkoord en GALA rond thema's als inclusie en valpreventie.

- Adviseurs lokale sport hebben belangrijke verbindingen gelegd tussen landelijk en lokaal, maar hun vertegenwoordiging van ondernemende sportaanbieders is beperkt. Sportondernemers zijn via POS-kantoren wel meer verbonden met gemeenten.

- Het aantal verschillende bovenlokale functies voor gemeenten is slechts gedeeltelijk verminderd met de komst van de regioadviseur Brede SPUK en de POS-regiocoördinator.

Invloed van de financieringsstructuur

- Bij topsport hebben alle relevante strategische partners besloten om alle VWS-middelen vanaf SA II te koppelen aan de doelstellingen van het strategisch kader topsport

- Bij breedtesport was financiering vaak het startpunt voor samenwerking, maar de borging is onzeker als de sportakkoordmiddelen wegvallen.

- De gekozen financieringswijze, met BRC-, GALA- en uitvoeringsbudgetten in de Brede SPUK, heeft substantieel bijgedragen aan het realiseren van doelen uit SA II, vooral door beleids- en uitvoeringsverbindingen tussen sport, gezondheid en welzijn te stimuleren.

- Het risico bestaat dat zonder structurele financiering de resultaten verdwijnen, vooral in gemeenten waar beleid door het akkoord is ontstaan.

Effect van toevoegen van BRC aan het sportakkoord

- De bestuurlijke afspraken rond de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) hebben de inzet van functionarissen verbreed van uitvoerende taken naar rollen als verbinder en coördinator.

- Functionarissen richten zich vaker op strategische verbindingen tussen sport en andere domeinen, en op de programmatische aanpak in plaats van losse activiteiten.

- De doelgroepen zijn beperkt verbreed, met meer inzet voor alle leeftijden, kwetsbare groepen en mensen met een handicap.

Overkoepelende conclusies

Op basis van onze analyse op de onderzoeksbevindingen stellen wij vast dat het sportakkoord op veel plaatsen heeft geleid tot versterking van sportbeleid, samenwerking en verbinding met andere maatschappelijke domeinen. Zowel landelijk als lokaal heeft het beleidsmatig en organisatorisch bijgedragen aan beweging op alle gestelde outcomedoelen, vooral via de beoogde mechanismen van samenwerking, netwerkvorming en financiële impulsen. Lokaal fungeerde het regelmatig als katalysator voor nieuwe verbindingen tussen sport en domeinen als welzijn, onderwijs en gezondheid, voor sterkere sportaanbieders en voor een inclusiever sportaanbod.

De geïntegreerde aanpak en gekozen financieringsstructuur — met integratie van BRC-gelden, GALA-gelden en het uitvoeringsbudget via de Brede SPUK — blijkt daarbij een krachtige succesfactor. Deze bundeling van financiële stromen stimuleerde gemeenten tot gezamenlijke doelstellingen, tot verbreding van sportinitiatieven en tot sterke verbindingen buiten het sportdomein. In de praktijk wordt dit effect vaker toegeschreven aan deze gecombineerde financiering dan aan het sportakkoord zelf. Wij zijn deze mening ook toegedaan.

Bij veel betrokken stakeholders, zowel lokaal als landelijk, leeft de verwachting dat de effecten van het sportakkoord mogelijk tijdelijk zijn en afhankelijk blijven van aanvullende middelen. Op basis van onze analyse achten wij deze verwachting terecht. Structurele beleidsinbedding en duurzame financiering zijn daarom cruciaal voor borging van mechanismen die op gang zijn gebracht door de sportakkoorden. De lokale verankering varieert sterk en is mede afhankelijk van de startpositie van gemeenten; zonder blijvende middelen dreigt vooral in de breedtesport de continuïteit van samenwerking en aanbod onder druk te komen. De BRC-regeling lijkt daarbij een uitzonderingspositie te hebben, kijkend naar de lange historie vanaf 2008. Topsport is door bestaande structuren en middelen beter geborgd, terwijl breedtesport extra kwetsbaar blijft.

Een uitgebreide beantwoording van de vier hoofdvragen staat in het laatste hoofdstuk van dit rapport. De subvragen zijn niet afzonderlijk behandeld, maar voor de meeste daarvan heeft de evaluatie wel informatie opgeleverd. Bijlage 5 geeft een overzicht waar in het rapport deze informatie te vinden is.



HOOFDSTUK 1

Over het onderzoek

1.1 Aanleiding

Nederland streeft naar een sportieve samenleving waarin iedereen kan meedoen, met passende en veilige sport- en beweegmogelijkheden voor jong en oud. De beleidsdoelstelling van de directie Sport en Bewegen van het ministerie van VWS onderstreept het belang van plezier in sport en bewegen, en benadrukt de verbindende en inspirerende kracht van topsport. Om deze ambitie kracht bij te zetten, zijn sinds 2018 twee opeenvolgende nationale sportakkoorden gesloten: het Nationaal Sportakkoord I (2018–2022) en het Nationaal Sportakkoord II (2023–2026). Deze akkoorden vormen – samen met het Actieplan Nederland Beweegt – het fundament onder het huidige sportbeleid in Nederland.

In het Nationaal Sportakkoord II is vastgelegd dat in 2025 een evaluatie plaatsvindt van zowel SA I als SA II. Berenschot heeft deze evaluatie in opdracht van het ministerie van VWS uitgevoerd. In dit rapport doen we verslag.

1.2 Doel en onderzoeksvragen

Onderzoeksdoel

Het ministerie van VWS wilde met het uitvoeren van deze evaluatie inzicht krijgen in hoeverre het instrument sportakkoord[1] heeft geleid tot verandering in de wijze waarop sportbeleid (en de uitvoering ervan) landelijk en lokaal tot stand komt en in welke mate deze verandering structureel is en dus duurzaam verankerd. Bij dit laatste ligt de nadruk op het creëren van samenwerking en samenhang. De resultaten van het evaluatieonderzoek moeten gebruikt kunnen worden bij de doorontwikkeling van het sportbeleid op landelijk en lokaal niveau.

Onderzoeksvragen

Om het onderzoeksdoel te bereiken, zijn er vier hoofdvragen geformuleerd voor het evaluatieonderzoek. Deze zijn opgenomen in de lichtblauwe rijen in de volgende tabel. De hoofdvragen zijn uitgewerkt in meerdere subvragen. Bij elke subvraag hebben we in de tabel aangegeven of deze betrekking heeft op de landelijke of lokale context. Het onderzoek naar de werking van het sportakkoord als beleidsinstrument vindt namelijk plaats op twee niveaus:

- **Landelijk:** gericht op (strategische) partners zoals VWS, NOC*NSF, de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en het Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS).
- **Lokaal:** gericht op gemeenten, de lokale sportsector en maatschappelijke organisaties.

Hoofd- en subvragen	Niveau
1. In hoeverre is er sprake van een duurzame verankering van de doelen/ambities en onderliggende geconcretiseerde afspraken van de sportakkoorden in het beleid van de betrokken partners, zowel landelijk als lokaal?	
a. Hoe is het landelijke sportakkoord vertaald naar de lokale sportakkoorden en het beleid van lokale partners en in hoeverre heeft het landelijke sportakkoord dit beïnvloed?	Lokaal
b. Welke andere (perspectieven op) thema's en domeinen zijn gekozen in de vertaling naar de lokale akkoorden en het beleid van lokale partners?	Lokaal
c. Welke (bestuurskundige) mechanismen zijn werkzaam (geweest) bij de vertaling naar de lokale akkoorden en het beleid?	Lokaal
d. In hoeverre heeft het landelijke sportakkoord bijgedragen aan de samenwerking tussen topsport en breedtesport?	Landelijk, lokaal
e. In hoeverre heeft het landelijke sportakkoord bijgedragen aan een samenhangende topsportstrategie?	Landelijk, lokaal
f. In hoeverre zijn de lokale sportakkoorden en het beleid van de lokale partners duurzaam verankerd in kennis, expertise, samenwerkingsverbanden (onder andere sport- en beweegloketten) en financiering?	Lokaal
g. In hoeverre heeft het sportbeleid een duurzame plek gekregen in de domeinen gezondheid, preventie en sociaal?	Lokaal
h. In hoeverre heeft het sportakkoord bijgedragen aan het bereiken van de doelen?	Landelijk, lokaal
2. In hoeverre hebben de sportakkoorden geleid tot verandering in de verhoudingen en samenwerking tussen de partners en wat zijn hier de effecten van?	
a. Hoe is de sport georganiseerd in de gemeente? • Wat zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de lokale partners en in hoeverre zijn deze veranderd als gevolg van het sportakkoord? • Wat zijn de knelpunten en de succesfactoren in de samenwerkingen en hoe zijn de knelpunten opgelost? • In hoeverre is de lokale samenwerking tussen de verschillende domeinen, zoals sport en gezondheid, veranderd als gevolg van het sportakkoord?	Lokaal

1 Het (landelijk) sportakkoord verwijst in dit document naar beide sportakkoorden.

Hoofd- en subvragen	Niveau
b. Hoe verhouden de partners in de sport (NOC*NSF, POS en VSG) zich tot de sport op lokaal niveau? • Wat zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de partners in de sport in relatie tot de sport op lokaal niveau? • In hoeverre zijn deze rollen, taken en verantwoordelijkheden veranderd als gevolg van het sportakkoord? • Wat zijn knelpunten en succesfactoren in de samenwerkingen en hoe zijn de knelpunten opgelost?	Landelijk, lokaal
c. Hoe is de samenwerking op landelijk niveau tussen de strategische partners VWS, NOC*NSF, VSG en POS? • Wat zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de strategische partners en in hoeverre zijn deze rollen, taken en verantwoordelijkheden veranderd als gevolg van het sportakkoord? • Wat zijn knelpunten en succesfactoren in de samenwerkingen en hoe zijn de knelpunten opgelost?	Landelijk
3. In hoeverre draagt de wijze van financieren bij aan het realiseren van de doelstellingen in SA II en de bestuurlijke afspraken in de BRC ?	
a. Hoeveel VWS-middelen zijn toegekend aan de gemeenten en de partners VSG, NOC*NSF en POS en hoe hebben zij deze middelen verdeeld?	Landelijk, lokaal
b. Wat is het effect geweest van het onderbrengen van de BRC bij de Brede SPUK?	Lokaal
c. Op welke wijze hebben de financiering van de 'sportlijn' en de 'lokale lijn' elkaar aangevuld?	Landelijk, lokaal
d. Worden financiële en materiële middelen efficiënt en effectief verdeeld en benut?	Landelijk, lokaal
e. Hoe verhouden de middelen en de doelen/ambities zich tot elkaar?	Landelijk, lokaal
f. In hoeverre heeft de 'hefboomwerking' (multiplier) plaatsgevonden door naast de VWS-middelen aanvullende middelen beschikbaar te stellen en aan te wenden?	Landelijk, lokaal
g. In hoeverre zijn de instellingssubsidies aan NOC*NSF, Dopingautoriteit en Mulier Instituut, de subsidieregeling Topsportevenementen en kennisprogramma's bij ZonMw ingezet voor de uitvoering van het strategisch kader topsport?	Landelijk
4. In welke mate heeft het toevoegen van de bestuurlijke afspraken BRC aan het sportakkoord invloed gehad op de inzet van functionarissen?	
a. Hoe zijn de BRC-functionarissen ingezet na toevoeging van de bestuurlijke afspraken BRC aan het sportakkoord en in hoeverre heeft dit invloed gehad op de inzet van BRC-functionarissen?	Lokaal

1.3 Scope evaluatieonderzoek

In lijn met de opdrachtformulering heeft het evaluatieonderzoek zich primair gericht op de werking van de sportakkoorden als beleidsinstrument gedurende hun looptijd. De analyse richt zich daarmee niet op het sportbeleid voorafgaand aan de sportakkoorden of op de overgang naar SA I, aangezien deze onderdelen buiten de onderzoeksopdracht vallen.

SA II bevat zes thema's. Het Mulier Instituut verricht een monitoringsonderzoek naar deze thema's. De effecten van het SA II op het gebied van deze specifieke thema's zijn geen onderdeel van de voorliggende evaluatie.

Daarnaast vallen de *living labs* die onder het sportakkoord zijn opgezet in de G5-steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag Utrecht en Eindhoven) niet binnen de scope van de opdracht. Deze worden in een apart onderzoek door ZonMw geëvalueerd.

Ook het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) maakt geen onderdeel uit van deze evaluatie. Dat wordt afzonderlijk geëvalueerd. Wel wordt de inhoudelijke samenhang tussen SA II en GALA meegenomen in het evaluatieonderzoek. Het gaat hierbij om de verandering in de lokale samenwerking tussen verschillende domeinen, zoals sport en gezondheid, gelet op de samenhang tussen SA II en GALA.

Het ministerie van VWS draagt financieel bij aan de uitvoering van het strategisch kader topsport via instellingssubsidies en bijdragen aan NOC*NSF, de Dopingautoriteit en het Mulier Instituut, de subsidieregeling Topsportevenementen en kennisprogramma's bij ZonMw. De evaluatie van deze financiële instrumenten maakt geen onderdeel uit van het evaluatieonderzoek. Wel wordt onderzocht of de inzet van dergelijke instrumenten geleid heeft tot veranderingen in het topsportbeleid van de partners en/of heeft bijgedragen aan de doelen van het strategisch kader topsport.

1.4 De beleidstheorie als kader voor beoordeling doeltreffendheid sportakkoord

Voor dit onderzoek is de realistische evaluatiemethodiek van Pawson en Tilley gebruikt om de werking en doeltreffendheid van het sportakkoord te analyseren. Deze benadering richt zich op het begrijpen van de effectiviteit van beleidsinterventies door de oorspronkelijke beleidstheorie, waarin wordt beschreven hoe en waarom het instrument zou moeten werken, systematisch te toetsen aan de wijze waarop de interventie daadwerkelijk in de praktijk wordt uitgevoerd. Door deze confrontatie tussen theorie en uitvoering wordt zichtbaar onder welke omstandigheden het sportakkoord wel of niet de beoogde resultaten oplevert, welke mechanismen daarbij werkzaam zijn, en hoe contextfactoren het uiteindelijke effect beïnvloeden. Deze methodiek maakt het mogelijk om niet alleen te verklaren of het sportakkoord werkt, maar vooral ook te begrijpen waarom en op welke manier, wat onmisbare inzichten biedt voor het verbeteren en doorontwikkelen van het beleid.

In de gekozen evaluatiemethodiek wordt de beleidstheorie als analysekader gebruikt. De beleidstheorie is de 'visie' van de beleidsmakers over hoe een beleidsinterventie tot de beoogde resultaten zal leiden. In de beleidstheorie staan de vooraf beoogde werkzame mechanismen centraal. Dit gaat over de manier waarop is bedacht dat beleidseffecten worden bereikt, meestal via het beoogde gedrag van de betrokken partijen op landelijk en lokaal niveau. Wanneer een beleidstheorie mechanismen bevat die goed onderbouwd en wetenschappelijk bewezen zijn, biedt dat een kader om achteraf vast te stellen of een beleidsinterventie doeltreffend is geweest. Voor de evaluatie van het sportakkoord betekent dit concreet: als kan worden vastgesteld dat de in de beleidstheorie opgenomen beoogde werkzame mechanismen daadwerkelijk tot stand zijn gekomen én de beleidseffecten zijn gerealiseerd, vormt dat een sterke indicatie dat het sportakkoord als instrument effectief is geweest. Met als belangrijke nuancering: context oftewel externe factoren. Beoogde werkzame mechanismen zullen bij bepaalde externe omstandigheden niet tot stand komen of anders werken. Afhankelijk van de context waarin een interventie wordt ingezet, kan deze verschillende effecten of uitkomsten hebben. Een beleidsinterventie die in de ene context effectief is, hoeft dat in een andere context niet te zijn. Er moet dan bij de toepassing van de realistische evaluatiemethode aandacht worden besteed aan de context en aan externe factoren waarin een interventie blijkt te werken of juist niet werkt.

Praktisch betekende de keuze voor de realistische evaluatiemethodiek dat we eerst samen met de bij de sportakkoorden betrokken strategische partners de initiële beleidstheorie achter het instrument hebben gereconstrueerd. Na het succesvol reconstrueren van de beleidstheorie hebben we in de daaropvolgende onderzoeksfase onderzocht in hoeverre deze theoretische uitgangspunten daadwerkelijk tot uiting komen in de praktijk. In de volgende subparagraaf wordt toegelicht dat hiervoor gebruik is gemaakt van een combinatie van bronnen: de beschikbare kwantitatieve en kwalitatieve data, recente relevante onderzoeksrapporten en uitgebreide interviews met betrokkenen op landelijk niveau en casestudies op lokaal niveau.

1.5 Aanpak dataverzameling

De volgende onderzoeksmethodes zijn ingezet voor de verzameling van de data voor het evaluatieonderzoek:

1. Deskstudie.
2. Analyse financiële gegevens.
3. Groepsinterviews.
4. Twaalf casestudies naar lokale sportakkoorden.
5. Twee validatiesessies.

De inzet van de verschillende methoden lichten we in de volgende paragrafen toe.

Deskstudie

De eerste onderzoeksactiviteit voor het evaluatieonderzoek was een uitgebreide deskstudie. We hebben een analyse uitgevoerd op beschikbare documenten die aan ons zijn verstrekt door de strategische partners en kennisinstanties. Hiermee hebben we al voor de start van het veldwerk (een eerste) inzicht gekregen in de manier waarop het landelijke sportakkoord is vertaald naar lokale sportakkoorden en beleid van lokale partners (vragen 1a, 1b), hoe de sport lokaal is georganiseerd en hoe NOC*NSF, POS en VSG de sport op lokaal niveau ondersteunen (vragen 2a en 2b), hoeveel VWS-middelen zijn toegekend aan de gemeenten en de partners VSG, NOC*NSF en POS (vraag 3a) en hoe de BRC-functionarissen zijn ingezet na de toevoeging van de bestuurlijke afspraken BRC aan het sportakkoord (vraag 4a).

In de literatuurlijst achter in dit rapport kunt u zien welke documenten in de deskstudie zijn meegenomen. Belangrijk is dat niet alle documenten direct bij de start beschikbaar waren, sommige zijn naar aanleiding van de interviews aangeleverd of zijn pas later in het onderzoek beschikbaar gekomen (gepubliceerd).

Analyse financiële gegevens

Voor inzicht in de verdeling en besteding van VWS-middelen (vraag 3a) en de hefboomwerking (vraag 3f) zijn specifieke gegevens opgevraagd bij de (project)controllers van de strategische partners – VSG, NOC*NSF en POS – en bij twaalf casusgemeenten. Daarbij is expliciet gevraagd naar de inzet van middelen over de zes thema's gedurende de looptijd van SA I en SA II, zodat een beoordeling kon worden gemaakt van de prioritering en besteding op landelijk en lokaal niveau. Met uitzondering van de strategische partners NOC*NSF en POS, en enkele gemeenten, kon voor de beantwoording van vraag 3c de inzet van middelen over de zes thema's door andere partijen niet worden aangeleverd. De administratieve systemen van deze strategische partners en gemeenten waren daarop niet ingericht. Wat overigens ook niet verwonderlijk is, aangezien dit geen vereiste was vanuit het ministerie van VWS. Dit heeft echter tot gevolg dat een beperkt beeld kan worden gegeven van de prioritering en besteding van middelen op landelijk en lokaal niveau. In hoeverre de 'hefboomwerking' (multiplier) heeft plaatsgevonden door naast de VWS-middelen aanvullende middelen beschikbaar te stellen en aan te wenden is alleen en beperkt te beantwoorden voor de casestudiegemeenten. De strategische partners hebben hiertoe geen informatie kunnen aanleveren.

Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 3c is bij NOC*NSF financiële informatie opgevraagd over de verdeling en besteding van middelen binnen de sportlijn, uitgesplitst naar de vijf thema's uit beide sportakkoorden (exclusief topsport). Dit wederom om een beoordeling te maken over de prioritering en besteding op lokaal niveau. Deze gegevens zijn opgevraagd voor zowel alle gemeenten in totaliteit als specifiek voor de twaalf casestudiegemeenten. Tijdens overleg met het NOC*NSF bleek dat deze informatie niet beschikbaar is vanwege beperkingen in de administratieve systemen. Maar ook omdat sommige kosten, zoals die van de adviseurs lokale sport, niet kunnen worden uitgesplitst naar de vijf thema's uit het sportakkoord. De informatie die wel beschikbaar was, betreft de budgetten die vanuit de sportservices zijn toegekend aan de casestudiegemeenten, zonder uitsplitsing naar de zes



thema's. Hierdoor is deze onderzoeksvraag slechts beperkt te beantwoorden, op basis van incompleet financieel materiaal.

Tijdens gesprekken is gevraagd in hoeverre instellingssubsidies en bijdragen aan het NOC*NSF, het Mulier Instituut en de Dopingautoriteit, evenals de subsidieregeling Topsportevenementen en programma's bij ZonMw, zijn benut voor de uitvoering van het strategisch kader topsport (vraag 3g). Waar nodig zijn aanvullende vragen gesteld aan de (project)controllers om verduidelijking te verkrijgen over de ingediende financiële specificaties met betrekking tot de toekenning en verdeling van de middelen.

Groepsinterviews

In de monitoring van het sportakkoord spelen de strategische partners (NOC*NSF, VSG, POS en VWS) en de kennispartners (RIVM, het Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Mulier Instituut) een centrale rol. Ter voorbereiding van ons onderzoek hebben wij verkennende groepsinterviews gehouden met alle betrokken partijen. Hierbij is met alle strategische partners één gezamenlijk groepsgesprek gevoerd, daarnaast vond een gezamenlijk verkennend groepsgesprek plaats met het Kenniscentrum Sport en Bewegen, het RIVM en ZonMw, en een afzonderlijk gesprek met het Mulier Instituut. Alle verkennende (groeps)gesprekken dienden om richting te geven aan de deskstudie (hergebruik van al verzamelde kennis) en de opzet van de casestudies en interviews. Met de strategische partners is het verkennende groepsinterview ook gebruikt om onze reconstructie van de oorspronkelijke beleidstheorie achter het sportakkoord te toetsen. De verkregen input en reacties zijn verwerkt in de definitieve versie van deze reconstructie, zoals beschreven in hoofdstuk 2 van dit rapport. Na de verkennende gesprekken, hebben we gedurende de looptijd van het onderzoek regelmatig contact gehouden met de kennispartners, zodat recente publicaties en nieuwe onderzoeksresultaten konden worden geïntegreerd in deze evaluatie.

Naast de verkennende groepsinterviews hebben we tijdens het feitelijke veldwerk op landelijk niveau groepsinterviews gehouden met de twee coördinatieteams die zijn ingesteld voor de landelijke aansturing van de uitvoering van het sportakkoord: het coördinatieteam topsport en het coördinatieteam breedtesport. Centraal in beide groepsinterviews stonden de onderzoeksvragen 1d en 1e over de bijdrage van het sportakkoord aan de samenwerking tussen breedtesport en topsport en een samenhangende topsportstrategie (inclusief evenementenbeleid). Gezien het feit dat de leden van beide teams nauw betrokken waren bij de totstandkoming van het sportakkoord en de bedoeling van het werkingsmechanisme achter het akkoord kennen, hebben wij daarnaast ook andere onderzoeksvragen op landelijk niveau met hen besproken. Aanvullend op het coördinatieteam topsport hebben wij een gesprek gevoerd met de adviesgroep topsport.

Tot slot hebben we op landelijk niveau tijdens de veldwerkperiode ook een groepsinterview gehouden met zes adviseurs lokale sport en een groepsinterview met zes regioadviseurs Brede SPUK. Deze interviews gingen over de rol van deze bovenlokale functies in de praktijk, de bereikte resultaten en hun visie op hoe lokaal invulling wordt gegeven aan de landelijke ambities van het sportakkoord. In beide groepsinterviews hebben we ook gevraagd naar de rol en positie van de landelijke sportpartners (NOC*NSF, POS en VSG) ten opzichte van de sport op lokaal niveau (vraag 2b). Bij het interview met de adviseurs lokale sport was een vertegenwoordiging van de Maatschappelijke Organisaties in de Sport (MOS) aanwezig om vanuit hun perspectief de ondersteuning van gemeenten bij lokale sportakkoorden toe te lichten. De selectie van de bovenlokale functies voor beide groepsinterviews is gemaakt in overleg met het coördinatieteam breedtesport. Hierbij is gekozen voor adviseurs die actief zijn in verschillende regio's, en bij zowel grote als kleine gemeenten.

Voor alle groepsinterviews tijdens het veldwerk is gewerkt met een deels gestructureerde interviewleidraad, afgestemd met de opdrachtgever. Respondenten konden tijdens de groepsinterviews ook eigen onderwerpen aan de orde stellen.

Twaalf casestudies

We hebben in dit onderzoek gewerkt met een casestudie-aanpak om zo diepgaand inzicht te verkrijgen in de wijze waarop het landelijke sportakkoord daadwerkelijk is vertaald naar lokaal beleid en uitvoering, en of en in hoeverre deze vertaling duurzaam is verankerd (vragen 1a tot en met 1h). De uitgevoerde casestudies hebben ook ons inzicht gegeven in hoe de lokale sport is georganiseerd, inclusief de ondersteuning vanuit de landelijke partners in de sport en in hoeverre deze is veranderd als gevolg van het landelijke sportakkoord (vragen 2a en 2b).

Daarnaast hebben we met de casestudies onderzocht hoe de wijze van financieren heeft bijgedragen aan de realisatie van de doelen uit het sportakkoord en de bestuurlijke BRC-afspraken (vragen 3a tot en met 3f) en in welke mate het toevoegen van de BRC aan het sportakkoord invloed heeft gehad op de inzet van functionarissen (vraag 4a).

De casestudies zijn binnen twaalf gemeentes in Nederland uitgevoerd. Voor de selectie van de gemeenten voor de casestudies hebben we geprobeerd aan te sluiten op de gemeenteselectie die ten grondslag lag aan het rapport 'De lokale sportakkoorden herijkt' van het Mulier Instituut (2023). De reden hiervoor was dat we wilden voortbouwen op bestaande inzichten voor deze gemeenten en deze met ons onderzoek wilden verdiepen. Het Mulier Instituut heeft destijds de gemeenten geselecteerd op basis van spreiding in sociaaleconomische status (SES) [2], spreiding over het land en mate van stedelijkheid. Door aan te sluiten op de selectiecriteria van het Mulier Instituut konden we ook met ons onderzoek een beeld geven van de variatie binnen het Nederlandse gemeentelandschap.

Uiteindelijk wilden niet alle gemeenten die aan het Mulier-onderzoek hebben meegedaan, ook aan ons onderzoek meedoen. Wanneer een gemeente niet bereid was om deel te nemen aan het onderzoek, hebben wij een nieuwe gemeente geselecteerd met een vergelijkbaar profiel als de niet-meewerkende gemeente. In Bijlage 3 hebben we een geanonimiseerd overzicht van de geselecteerde gemeentes toegevoegd. Hieruit blijkt een spreiding binnen de steekproef op de selectiecriteria van het Mulier Instituut (spreiding in sociaaleconomische status, landelijke spreiden en mate van stedelijkheid) en tevens een redelijke spreiding naar gemeentegrootte en landsdeel.

Belangrijk is hier te benoemen dat een steekproef van 12 gemeenten, op de 342 gemeenten die Nederland rijk is, naar verhouding klein is. De twaalf casestudies geven dan ook geen representatief beeld hoe in heel Nederland gemeenten de landelijke sportakkoorden lokaal hebben vertaald. De gesprekken die gevoerd zijn binnen de twaalf casestudiegemeenten geven echter kleur aan de inzichten uit landelijke rapporten over de invulling van het lokale sportakkoord aan de hand van de landelijke kaders. De inzichten uit de casusgemeenten hebben ons een verdiepend inzicht gegeven over de manier waarop gemeenten aan de slag zijn gegaan met het landelijke sportakkoord en hoe zij dit in hun lokale beleid hebben geïmplementeerd. Deze aanpak biedt goed inzicht in de bestuurlijke, organisatorische en inhoudelijke dynamiek op lokaal niveau die ten grondslag ligt aan het sportbeleid.

Elke casestudie begon met een analyse van het lokale sportakkoord en relevante beleids- en uitvoeringsdocumenten. Waar mogelijk zijn daarnaast financiële specificaties onderzocht over de verdeling van de Brede SPUK-middelen, het uitvoeringsbudget inclusief BRC, evenals de onderbouwingen van de (mogelijke) hefboomwerking van VWS-middelen op andere financieringsbronnen, mits deze door de gemeente werden aangeleverd. Vervolgens zijn per casusgemeente semigestructureerde interviews en groepsgesprekken gehouden met de betrokken actoren. In de meeste gevallen ging het om een afvaardiging van het lokale kernteam en de BRC-functionarissen binnen de gemeente. De gesprekken met BRC-functionarissen gaven waardevolle inzichten in hoe hun inzet is veranderd sinds de bestuurlijke afspraken zijn toegevoegd aan het sportakkoord, en in welke mate deze inzet is gewijzigd (onderzoeksvraag 4a). Daarbij is specifiek gekeken naar veranderde functieprofielen, waaronder de introductie van de coördinator sport en preventie. Omdat de inzet en de functies in relatie tot de uitvoering van het lokale sportakkoord sterk variëren tussen gemeenten, is vooraf steeds met de coördinator sport en preventie afgestemd welke personen betrokken zouden worden voor de per casestudie beoogde groepsinterviews. Indien nodig zijn buiten de twee groepsinterviews op casusniveau aanvullende vragen gesteld aan de projectcontroller om financiële details van de middelenverdeling te verhelderen.

Validatiesessies

In de laatste fase van het onderzoek hebben we op alle verzamelde informatie een overkoepelende analyse uitgevoerd. De belangrijkste inzichten, uitkomsten en conceptconclusies hebben wij besproken in twee afzonderlijke validatiesessies: een validatiesessie met de stuurgroepen en coördinatieteams breedtesport en topsport en een validatiesessie met de coördinatoren sport en preventie in combinatie met de verschillende kennispartners. In deze validatiesessies hebben we de belangrijkste inzichten getoetst, en zijn we op zoek gegaan naar verdieping, maar bovenal hebben we ervoor gezorgd dat de uitkomsten en conceptconclusies worden gedragen door de belangrijke spelers.

Feiten, beelden en onze synthese

In deze rapportage onderscheiden we drie elementen: feiten, beelden en onze synthese. Deze vaste structuur zorgt ervoor dat zowel objectieve gegevens als subjectieve ervaringen op een samenhangende manier in beeld worden gebracht.

2 Lokale sportakkoorden zijn in essentie gericht op het behouden en vergroten van de sport- en beweegdeelname van inwoners van gemeenten. De mate waarin zij sporten en bewegen, hangt samen met verschillende sociale achtergrondkenmerken. SES is één van de voornaamste. Daarin worden de welvaart, het opleidingsniveau en de arbeidsmarktdeelname van gemeente-inwoners samengebracht. Het CBS berekent per gemeente een zogeheten SES-score. In een gemeente met een hoge SES-score zijn inwoners bijvoorbeeld relatief welvarend en/of hoogopgeleid en/of langdurig aan het werk (idem). Het CBS onderscheidt zes SES-scores. In deze steekproef zijn uit iedere SES-categorie twee gemeenten vertegenwoordigd.

De *feiten* zijn gebaseerd op beschikbare monitoringsrapportages en door betrokken partijen aangeleverde cijfers over de uitvoering van het sportakkoord. Deze gegevens vormen een onderdeel van het objectieve fundament van onze analyse. De *beelden* beschrijven de verwachtingen en belevingen van de betrokken partijen, waaronder de strategische partners en casusgemeenten. Deze inzichten zijn verzameld via interviews en geven een rijk beeld van hoe het sportakkoord in de praktijk wordt ervaren, welke kansen men ziet en welke uitdagingen worden benoemd. In onze *synthese* brengen we feiten en beelden bij elkaar in een onafhankelijke analyse. Hierbij leggen we verbanden, benoemen we overeenkomsten en verschillen, en schetsen we een integraal beeld van de uitvoering en impact van het sportakkoord.

Zo ontstaat een evenwichtige rapportage waarin zowel de meetbare resultaten als de persoonlijke ervaringen een plek krijgen, en waarin onze interpretatie deze elementen samenbrengt tot één helder en samenhangend geheel.

Doorlooptijd en begeleiding tijdens het onderzoek

Het onderzoek is in juni 2025 van start gegaan met de voorbereiding. Gedurende juni en juli is de initiële beleidstheorie achter het sportakkoord gereconstrueerd en heeft er afstemming plaatsgevonden met de betrokken kennispartners om optimaal gebruik te maken van bestaande informatie. Het veldwerk is uitgevoerd van augustus tot eind oktober 2025. De analyse heeft plaatsgevonden gedurende november en december 2025. De validatie vond plaats in januari 2026.

Gedurende het hele onderzoekstraject is de voortgang van ons onderzoek periodiek besproken met de contactpersoon voor het onderzoek vanuit het ministerie van VWS. Daarnaast zijn we in het uitvoeren van het onderzoek ondersteund door vertegenwoordigers van de opdrachtgever en strategische partners VSG, NOC*NSF en POS.

1.6 Leeswijzer

Het rapport bestaat uit zeven hoofdstukken en zes bijlagen. In deze rapportage onderscheiden wij zoals gezegd feiten, beelden en onze synthese. In de hoofdstukken 2 tot en met 4 beschrijven we zowel de objectieve gegevens, zoals feiten uit documenten en aangeleverde data, als subjectieve ervaringen, zoals beelden uit interviews. Hoofdstuk 2 beschrijft we de inhoud van de twee sportakkoorden en licht de daarbij behorende beleidstheorie toe. In hoofdstuk 3 gaan we in op de uitvoering van de akkoorden, zowel op landelijk als lokaal niveau en hoofdstuk 4 behandelt de verdeling en besteding van VWS-middelen.

Vervolgens brengen wij in hoofdstuk 5 en 6 de verzamelde feiten en beelden bij elkaar in een onafhankelijke analyse. In hoofdstuk 5 analyseren we in hoeverre de beoogde resultaten in de praktijk zijn behaald. In hoofdstuk 6 volgt onze beoordeling van de doeltreffendheid van het sportakkoord als beleidsinstrument. Het rapport sluit af met hoofdstuk 7, waarin we als onderzoekers onze hoofdconclusies presenteren aan de hand van de vier centrale onderzoeksvragen.

De door de opdrachtgever geformuleerde subvragen bij de vier hoofdvragen beantwoorden wij niet in een apart hoofdstuk. Op de meeste subvragen heeft de evaluatie wel informatie opgeleverd. In bijlage 5 vindt u een overzicht van waar in het rapport de informatie over de verschillende subvragen te vinden is.



HOOFDSTUK 2

Over het sportakkoord

In dit hoofdstuk geven we eerst een overzicht van de twee sportakkoorden, die centraal staan in ons onderzoek. Daarna beschrijven we de beleidstheorie die aan deze akkoorden ten grondslag ligt.

2.1 Achtergronden bij de sportakkoorden

Nederland streeft naar een sportieve samenleving waarin iedereen kan meedoen, met passende en veilige sport- en beweegmogelijkheden voor jong en oud. De beleidsdoelstelling van de directie Sport en Bewegen van het ministerie van VWS onderstreept het belang van plezier in sport en bewegen, en benadrukt de verbindende en inspirerende kracht van topsport. Om deze ambitie kracht bij te zetten, zijn sinds 2018 twee opeenvolgende nationale sportakkoorden gesloten: het Nationaal Sportakkoord I (2018–2022) en het Nationaal Sportakkoord II (2023–2026). Deze akkoorden vormen, samen met het Actieplan Nederland Beweegt, het fundament onder het huidige sportbeleid in Nederland.

De strategische partners in beide sportakkoorden zijn het ministerie van VWS, NOC*NSF en VSG. Naast de georganiseerde sport is ook de commerciële sport betrokken: in SA II is het POS aangehaakt als strategische partner. Daarnaast is sprake van een brede betrokkenheid van sportbonden, gemeenten, maatschappelijke organisaties en andere stakeholders binnen én buiten het sportdomein. Deze samenwerkingsstructuur is een essentieel kenmerk van het sportakkoord als beleidsinstrument.

Het eerste sportakkoord had als doel om meer samenhang, draagvlak en energie te creëren in het sportlandschap. Het legde de basis voor samenwerking tussen landelijke en lokale overheden en de georganiseerde sportsector, sportorganisaties, maatschappelijke partners en bedrijven. Binnen SA I zijn zes deelakkoorden gesloten rondom de thema's 'inclusief sporten en bewegen', 'positieve sportcultuur', 'vitale sport- en beweegaanbieders', 'vaardig in bewegen', 'duurzame sportinfrastructuur' en 'topsport die inspireert'. De inhoudelijke afspraken zijn in SA I vastgelegd in deze zes deelakkoorden die door partners zijn ondertekend.

Met SA II is een volgende stap gezet. De deelakkoorden zijn verenigd onder drie hoofdambities: het verstevigen van het fundament van de sport, het vergroten van het bereik van sport en het versterken van de maatschappelijke betekenis van sport. Deze ambities zijn uitgewerkt in tien afspraken op hoofdlijnen, met nadruk op de inhoudelijke samenhang, effectieve uitvoering op lokaal niveau, successen zichtbaar maken, een kennisgedreven aanpak en de bekostiging. SA II bevat bovendien een gezamenlijke integrale strategie voor de Nederlandse topsport, uitgewerkt in het strategisch kader topsport 2023–2032.

De thematiek die in SA II centraal staat, sluit aan bij de thema's van SA I, maar is verder doorontwikkeld en naar een hoger niveau gebracht. De thema's zijn:

- inclusie en diversiteit (voorheen: inclusief sporten en bewegen).
- sociaal veilige sport (voorheen: positieve sportcultuur).
- vitale sportaanbieders (voorheen: vitale sport- en beweegaanbieders).
- vaardig in bewegen.
- ruimte voor sport en bewegen (voorheen: duurzame sportinfrastructuur).
- strategisch kader topsport (voorheen: topsport die inspireert).

SA I vormde de basis waarop met SA II verder is voortgebouwd. De verwachting is dan ook dat met SA II geoogst kan worden wat in SA I is gezaaid. Daarvoor zijn een aantal noodzakelijk geachte aanpassingen in de lokale en landelijk aansturing aangebracht in de overgang van SA I naar SA II. Deze hebben tot doel dat er meer 'op resultaat gestuurd' kan worden. De aanpassingen op lokaal niveau hebben vooral betrekking op de volgende voorwaarden om in aanmerking te komen voor uitvoeringsbudget voor het lokale sportakkoord:

- Het beschikken over een kernteam dat de regie voert over de herijking en uitvoering van het lokale sportakkoord. Dit kernteam bestaat ten minste uit vertegenwoordigers van de gemeente, de lokale sportsector en maatschappelijke organisaties (welzijn, gezondheidszorg, onderwijs).

- Het inzetten van een coördinator sport en preventie. Deze functionaris coördineert de herijking en uitvoering van het lokale sportakkoord en krijgt de opdracht om het lokale netwerk van sport aan te sluiten op de bredere ambities op het gebied van sport, bewegen, gezondheid, preventie en de sociale basis. Gemeenten kunnen via de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) middelen aanvragen voor het aanstellen van deze functionaris.

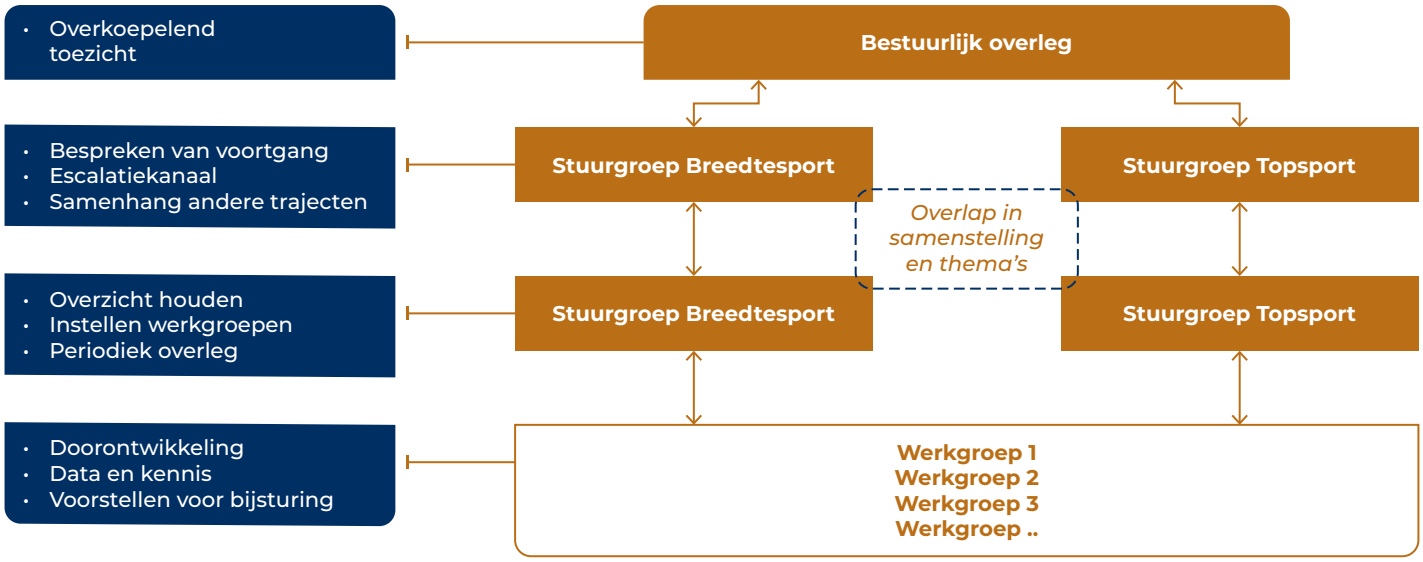
- Het herijken van het lokale sportakkoord op basis van de inhoud van SA II, aan de hand van het 'Raamwerk afspraken sportakkoord'.

- Het meewerken aan activiteiten rondom monitoring en evaluatie die in het kader van het sportakkoord en de Brede SPUK plaatsvinden in de periode 2023-2026.

Op landelijk niveau is de regie op de uitvoering van het sportakkoord versterkt door in SA II een gelaagde 'governancestructuur' in te richten. Spil hiervan vormen twee coördinatieteams: een voor Breedtesport (waar de thema's Sociaal veilige sport, Vitale Sportaanbieders, Inclusie en diversiteit, Vaardig in bewegen en Ruimte voor sport onder vallen) en een voor het strategisch kader topsport. Beide teams bestaan uit vertegenwoordigers van de strategische partners.

Binnen topsport is geen vertegenwoordiger van de POS aangesloten.

Om de aansturing op de zes thema's te versterken zijn inhoudelijke werkgroepen gevormd. Aan deze themawerkgroepen zijn naast de vier partners ook experts van het Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Mulier Instituut verbonden.



Figuur 1

Rollen, taken en verantwoordelijkheden strategische partners

Hieronder volgt een beschrijving van de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de strategische partners in relatie tot het sportakkoord.

Het *ministerie van VWS* is het verantwoordelijke departement voor het sportbeleid in brede zin binnen de Rijksoverheid.[3] Het ministerie is verantwoordelijk voor de verbinding van het sportbeleid met beleid van andere ministeries en voor de samenhang van het sportbeleid met andere programma's. Het SA II en Actieplan Nederland Beweegt vormen de basis waarmee de directie Sport en Bewegen op dit moment invulling geeft aan de verantwoordelijkheid voor het sportbeleid.

De *VSG* behartigt de belangen van alle Nederlandse gemeenten op het gebied van sport- en beweegbeleid. Ze vertegenwoordigt gemeenten op lokaal, regionaal en (inter)nationaal niveau en werkt samen met de Rijksoverheid en andere partijen. De VSG ondersteunt gemeenten bij beleid, financiële en juridische kwesties, en stimuleert samenwerking via kennisdeling, netwerken, trainingen en onderzoek.

Daarnaast maakt de VSG jaarlijks regioperspectieven om inzicht te geven in de uitvoering van programma's zoals het SA II, de buurtsportcoachregeling en GALA, en om waar nodig bij te sturen.[4] VSG ondersteunt gemeenten en lokale functionarissen sport bij het realiseren van ambities en doelstellingen van het sportakkoord en het opzoeken van integraliteit binnen de gemeente onder andere in de Brede SPUK.

De *POS* is de koepelorganisatie voor de ondernemende sport. De 23 deelnemende organisaties bestaan uit brancheorganisaties (onder andere NL Actief, FNRS, WiZZ,) en ondernemende sportaanbieders (onder andere House of Sports, Eredivisie CV, Monkey Moves, Le Champion, Voetjebal,

3 Nationaal Sportakkoord

4 Vertrouwelijk_Plan VSG_Ondersteuning Brede SPUK 2023-2026 def.pdf

Ubuntu). De POS richt zich op de belangenbehartiging van sportondernemers, het versterken van het ondernemersklimaat, het inzetten van de ondernemende sport voor het behalen van maatschappelijke doelen en is gesprekspartner voor de Rijksoverheid, gemeenten en de georganiseerde sport.[5] Hiertoe richt de POS sinds 2023 een landelijk netwerk van lokale ondernemersplatforms op. In 2023 startte de POS met POS-kantoor-pilots.[6] Per juni 2025 zijn er inmiddels 41 POS-kantoren in 43 gemeenten.[7, 8]

Het *NOC*NSF* is sinds 1993 de landelijke koepelorganisatie voor de georganiseerde sport. De vereniging telde in 2024, 79 sportbonden en 18 geassocieerde leden, die samen ruim 24.000 sportclubs en ruim vijf miljoen sporters vertegenwoordigen.[9] NOC*NSF ondersteunt sportorganisaties bij het realiseren van ambities en doelstellingen van het sportakkoord en zet zich in om de sportsector landelijk te verbinden. Hierin werkt NOC*NSF met meerdere programma's (waaronder breedtesport-, topsport- en educatieve programma's), sportbonden en de vijf TeamNL-centra.[10]

NOC*NSF vervult binnen het sportakkoord een centrale rol als landelijke koepelorganisatie voor de georganiseerde sport. Zij zijn verantwoordelijk voor de verbinding van de sportbonden met de doelstellingen van het sportakkoord en het bevorderen van gezamenlijke uitvoering en kennisuitwisseling. Dit betekende niet alleen het vertalen van beleidsdoelen naar concrete sportprogramma's, maar ook het mobiliseren van de georganiseerde sport om actief bij te dragen aan thema's. Daarnaast ondersteunt NOC*NSF in SA II sportbonden en sportaanbieders middels de sportlijn. Onderdeel hiervan is het stimuleren van de vitaliteit en groei van sportverenigingen en sportondernemers middels services.



5 Aangepast activiteitenplan subsidieaanvraag POS uitvoeringskracht en poskantoren.
6 POS-kantoren in Nederland
7 POS-kantoren in Nederland
8 POS-kantoren - POS
9 Jaarverslag-nocnsf-2024.pdf
10 Topsport - NOCNSF

Vergelijking tussen Sportakkoord I en Sportakkoord II

Aspect	SA I (2018-2022)	SA II (2023-2026)
Strategische partners	VWS, VSG, NOC*NSF	VWS, VSG, NOC*NSF + POS
Hoofddoel	Organisatie van sport toekomstbestendig maken voor iedereen; sport als verbindende kracht	Het versterken van de sportsector door het fundament op orde te brengen, groter bereik en meer maatschappelijke betekenis[11]
Ambities	Zes ambities[12]: 1. Inclusief sporten en bewegen 2. Duurzame sportinfrastructuur 3. Vitale sport- en beweegaanbieders 4. Positieve sportcultuur 5. Vaardig in bewegen 6. Topsport die inspireert	Drie overkoepelende ambities[13]: 1. Fundament op orde 2. Groter bereik 3. Meer (zichtbare) betekenis Thema's doorontwikkeld: Inclusie & diversiteit, Sociaal veilige sport, Vitale sportaanbieders, Vaardig in bewegen, Ruimte voor sport en bewegen, Maatschappelijke waarde van topsport
Governance	Stuurgroep + coalities per deelakkoord; open karakter voor nieuwe partners	Strakkere governance: bestuurlijk overleg, stuurgroepen, coördinatieteams en werkgroepen[14]; nadruk op monitoring en bijsturing
Adviseur lokale sport	Adviseurs lokale sport worden ingezet om de lokale sportinfrastructuur te verstevigen en verbinding te leggen tussen landelijk en regionaal beleid	Versteviging van de inzet van adviseurs lokale sport door ze in elke VSG-regio in te zetten om meer de focus te leggen op de verbinding tussen landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen
Brede SPUK	Niet van toepassing	Nieuw: De Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) en het uitvoeringsbudget van het lokale sportakkoord zijn ondergebracht in de Brede SPUK. Inhoudelijk zijn de doelen van SA II en de bestuurlijke afspraken van de BRC met elkaar verbonden.
Randvoorwaarden uitvoeringsbudget	Geen strikte voorwaarden	Gemeenten moeten een kernteam hebben, een coördinator sport en preventie aanstellen en lokale akkoorden herijken om budget te krijgen[15]
Functionarissen uit de brede regeling combinatiefuncties	Het budget is opgehoogd waardoor het aantal fte buurtsportcoaches is vergroot (van 2.900 naar 3.625)[16]	Met de bestuurlijke afspraken voor de BRC 2023–2026 wordt ingezet op een nieuwe koers: BRC-functionarissen krijgen een meer strategische rol binnen sport, welzijn en gezondheid. De koppeling aan het sportakkoord geeft richting aan deze verbreding. Er is ruimte voor zes profielen in de Brede Regeling Combinatiefuncties: • buurtsportcoaches. • cultuurcoaches. • combinatiefunctionarissen onderwijs. • clubkadercoach. • beweegcoaches. • coördinatoren sport en preventie.
Topsport	Verschillende afspraken zijn gemaakt en projecten opgezet om de basis te leggen voor de ambitie 'Topsport inspireert'[17]	Ambitie uit SA I is uitgewerkt in een strategisch kader topsport 2032[18]

11 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf
12 Nationaal Sportakkoord (publieksversie) | Rapport | Rijksoverheid.nl
13 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf
14 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf
15 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf
16 Nationaal Sportakkoord (publieksversie) | Rapport | Rijksoverheid.nl
17 Nationaal Sportakkoord (publieksversie) | Rapport | Rijksoverheid.nl
18 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf

2.2 De beleidstheorie achter het SA II

Onze reconstructie van de beleidstheorie achter het SA II (inclusief de bestuurlijke afspraken BRC) vindt u in figuur 3, die als analysekader voor het onderzoek dient.

Doelen

We specificeren allereerst de beoogde doelen van het sportakkoord. Hier hebben wij de doelen van de bestuurlijke afspraken BRC aan toegevoegd.[19] In SA II wordt met betrekking tot SA I het volgende gezegd: "We gaan door op de goede basis die is gelegd met het vorige sportakkoord [...] en komt de nadruk te liggen op het versterken van de lokale en regionale uitvoering". Omdat de doelen van SA II daarmee voortbouwen op SA I, gaan wij er in het volgende analysekader van uit dat de beoogde doelen van SA II representatief zijn voor beide akkoorden.

Noodzakelijk geachte input

Bij de input gaat het vervolgens om de vraag welke VWS-middelen beschikbaar en aangewend zijn om de doelen te realiseren, alsook om welke aanvullende financiële middelen beschikbaar en aangewend zijn om een hefboomwerking (multiplier) te realiseren. Ook onderzoeken wij welke middelen beschikbaar en aangewend zijn voor de uitvoering van het strategisch kader topsport (via instellingssubsidies en bijdragen aan NOC*NSF, Kenniscentrum Sport en Bewegen, Mulier Instituut en Dopingautoriteit, de subsidieregeling Topsportevenementen en programma's bij ZonMw).

Naast de middelen gaat het bij de input ook om de organisatie van de sport binnen de gemeente, en de wijze waarop NOC*NSF en POS zich verhouden tot de sport op lokaal niveau en de samenwerking op landelijk niveau tussen de strategische partners NOC*NSF, VSG, VWS en POS.

Gewenste throughput

Aangezien het onderzoek tot doel heeft om de werking van het sportakkoord als beleidsinstrument te evalueren, richten wij ons bij throughput op vier activiteiten, te weten: 'opstellen van een duurzaam lokaal sportbeleid', 'kiezen van andere inhoudelijke invalshoeken van lokaal sportbeleid (andere thema's, andere perspectieven op thema's, andere domeinen zoals preventie/gezondheid en sociaal)', 'samenhangende topsportstrategie (inclusief evenementenbeleid)' en 'samenwerking tussen top- en breedtesport'.

Beoogde output en outcome

Het uitgangspunt van de beleidstheorie is dat de realisatie van de beoogde input en throughput leidt tot het genereren van de gewenste output (resultaten). Het behalen van deze output ligt daarmee binnen de directe invloedssfeer van de partijen die bij de sportakkoorden betrokken zijn. Volgens de beleidstheorie draagt het realiseren van de output vervolgens bij aan het behalen van de gewenste outcomedoelen. Deze uitkomsten kunnen echter ook worden beïnvloed door externe factoren die buiten de invloedsmogelijkheden van de partijen liggen.

Beoogde werkende mechanismen

De evaluatie richt zich niet alleen op de gerealiseerde throughput, output en eventuele outcome van het sportakkoord. Er moest ook onderzocht worden of het aannemelijk is dat het sportakkoord daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het behalen van de beoogde outcome. Hiervoor hebben we in overleg met de strategische partners van het sportakkoord vastgesteld welke beweging (beoogd gedrag van partijen, lokaal/landelijk) zij vooraf met het akkoord voor ogen hadden — de zogenoemde vooraf bedachte mechanismen van effect. Dit leverde onderstaande zes mechanismen van effect op. In het onderzoek zelf zijn we in de interviews nagegaan of zij ervaren dat deze beweging (mechanismen) lokaal en landelijk ook echt (al) op gang zijn gekomen. Wanneer de beoogde mechanismen van effect in werking zijn getreden, de beoogde input en throughput uit de beleidstheorie zijn gerealiseerd én er sprake is van zichtbare ontwikkeling in de outcomedoelen, achten wij het aannemelijk dat het sportakkoord hieraan heeft bijgedragen of in de toekomst zal bijdragen.

- Het sportakkoord bevordert een structurele samenwerking tussen sportbeleidspartners op landelijk en lokaal niveau, én tussen domeinen als zorg en sport, en top- en breedtesport. Het sportakkoord stimuleert structurele samenwerking vanuit de strategische ambities van het sportakkoord en de zes inhoudelijke thema's. Hierbij zijn ambities, doelen en concrete afspraken duurzaam, en in samenhang, verankerd in beleid van de betrokken partners.

- Het sportakkoord heeft als katalysator gewerkt voor samenwerking tussen publieke en private partijen op landelijk en regionaal niveau. Deze samenwerking heeft geleid tot gerichte acties die de maatschappelijke waarde van topsport hebben vergroot langs vier lijnen: meer waardevolle topsportprestaties, het beter maatschappelijk verantwoord organiseren, het beter benutten van topsportplatform, en het vergroten van de zichtbaarheid en het bereik.

19 offerteaanvraag

- Door het sportakkoord zijn de lokale sportaanbieders[20] kwalitatief versterkt en is de rol van de gemeenten hierbij beter benut.

- Lokaal groeit het besef dat (top)sport maatschappelijk waarde heeft; deze waarde vormt de basis om sport lokaal in te zetten voor maatschappelijke doelen zoals gezondheidsbevordering, participatie, inclusie en welzijn.

- Het sportakkoord beïnvloedt de wijze waarop het sportbeleid van de gemeenten tot stand komt. Waar sommige gemeenten voor het eerst sportbeleid ontwikkelen, is het sportakkoord bij andere gemeenten een aanvulling op, of een verlengstuk van het bestaande sportbeleid. Bij weer andere gemeenten geeft het een impuls om lopend beleid te veranderen of andere domeinen bij het sportbeleid te betrekken. De sportformateur en later de adviseurs lokale sport en coördinatoren sport en preventie spelen hierbij een sleutelrol.

- Door het sportakkoord zijn 'bestaande' of 'geoormerkte' middelen van de betrokken partijen op landelijk en lokaal niveau gericht op de doelstellingen van het sportakkoord en er zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor breedte- en topsport.



Geen invloed van contextuele factoren

In beleidstheorieën wordt standaard verondersteld dat zich tijdens de beleidsperiode geen contextuele factoren voordoen die de werking van het sportakkoord als beleidsinstrument beïnvloeden. Bij het opstellen van de beleidstheorie kan immers geen rekening worden gehouden met factoren die zich pas tijdens de uitvoering manifesteren. In de praktijk doet zich bij de uitvoering van beleid echter vrijwel altijd een aantal contextuele factoren voor die de effectiviteit positief of negatief kunnen beïnvloeden. Dit geldt ook voor de werking van het sportakkoord. In hoofdstuk 3 zal dit kort nader worden toegelicht aan de hand van de feitelijke uitvoering van de sportakkoorden in de praktijk.

20 Met 'sportaanbieders' worden zowel ondernemende als niet-ondernemende aanbieders van sport bedoeld. Wanneer in dit rapport niet alle sportaanbieders worden bedoeld, maar slechts één van beide groepen, wordt dit expliciet vermeld.

2.3 De beleidstheorie achter SA II samengevat

Beleidstheorie (vooraf) achter het sportakkoord

Beoogde mechanismen: hoe is bedacht dat het sportakkoord gaat werken (welk gedrag moet tot stand komen)?

- Het sportakkoord bevordert een structurele samenwerking tussen sportbeleidspartners op landelijk en lokaal niveau, tussen de domeinen zorg en sport, én tussen top- en breedtesport. Het sportakkoord stimuleert structurele samenwerking vanuit de strategische ambities van het sportakkoord en de zes inhoudelijke thema's. Hierbij zijn ambities, doelen en concrete afspraken duurzaam, en in samenhang, verankerd in beleid en uitvoering van de betrokken partners.
- Het sportakkoord heeft als katalysator gewerkt voor samenwerking tussen publieke en private partijen op landelijk en regionaal niveau. Deze samenwerking heeft geleid tot gerichte acties die de maatschappelijke waarde van topsport hebben vergroot langs vier lijnen: meer waardevolle topsportprestaties, beter maatschappelijk verantwoord organiseren, het beter benutten van het topsportplatform en de zichtbaarheid en het bereik vergroten.
- Door het sportakkoord zijn de lokale sportaanbieders kwalitatief versterkt en is de rol van de gemeenten hierbij beter benut. Lokale sportaanbieders zijn structurele gesprekspartners voor de gemeente geworden.
- Lokaal groeit het besef dat (top)sport maatschappelijke waarde heeft; deze waarde vormt de basis om sport lokaal in te zetten voor maatschappelijke doelen zoals gezondheidsbevordering, participatie, inclusie en welzijn.
- Het sportakkoord beïnvloedt de wijze waarop het sportbeleid van gemeenten tot stand komt. Bij sommige gemeenten wordt voor het eerst sportbeleid ontwikkeld, bij weer andere gemeenten is het sportakkoord aanvullend of ligt in het verlengde van het bestaande sportbeleid, bij weer andere geeft het een impuls om lopend beleid te veranderen of andere domeinen bij het sportbeleid te betrekken. De sportformateur en later de adviseurs lokale sport en coördinatoren sport en preventie spelen hierbij een sleutelrol.
- Door het sportakkoord zijn de 'bestaande' of 'geoormerkte' middelen van betrokken partijen op landelijk en lokaal niveau gericht op de doelstellingen van het sportakkoord en er zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor breedte- en topsport.

Doelen	Input	Throughput	Output	Outcome
SA · Het fundament op orde · Groter bereik · Meer (zichtbare) betekenis BA BRC · Meer kinderen, jongeren en volwassenen die sporten, bewegen en meedoen aan cultuur. Het gaat hierbij ook om kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport-, beweeg- en cultuurdeelname · Sterke aanbieders in sport, bewegen en cultuur waarbij kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid geregeld is · Een sterke verbinding tussen sport, bewegen en cultuur met andere domeinen en programma's die bijdragen aan de bovenste twee ambities	· Middelen SPUK, subsidies aan VSG NOC*NSF en POS · Organisatie sport binnen de gemeente · Ondersteuning NOC*NSF, POS en andere partijen van sport op lokaal niveau · Samenwerking tussen de 4 strategische partners op landelijk niveau	· Opstellen van een duurzaam lokaal sportbeleid · Kiezen van andere inhoudelijke invalshoeken van lokaal sportbeleid (andere thema's, andere perspectieven op thema's, andere domeinen zoals preventie/gezondheid en sociaal) · Faciliteren van een samenhangende topsportstrategie (inclusief evenementenbeleid) · Stimuleren van de samenwerking tussen top- en breedtesport	· Een duurzaam lokaal sportbeleid met andere (perspectieven op) thema's en domeinen · Een samenhangende topsportstrategie inclusief evenementenbeleid · Een structurele samenwerking tussen top- en breedtesport op landelijk en lokaal niveau	· Een robuuste sportinfrastructuur met vitale sportaanbieders en een inclusieve, veilige en positieve sportcultuur · Groot bereik aan sporters, toeschouwers en vrijwilligers (inclusief kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport en beweegdeelname) met een passend en inclusief aanbod voor iedereen en topsport die inspireert en samenbrengt · Grote meerwaarde als sport- en beweegsector voor andere maatschappelijke domeinen · De maatschappelijke waarde van topsport is toegenomen

Doeltreffendheid

Er doen zich GEEN contextuele factoren die werking Sportakkoord negatief beïnvloeden



HOOFDSTUK 3

Uitvoering sport-akkoord in de praktijk

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe het sportakkoord, zowel landelijk als lokaal, in de praktijk is vormgegeven en uitgevoerd. We baseren ons hierbij op door ons verzamelde objectieve gegevens (feiten uit documenten en aangeleverde data) en subjectieve ervaringen (beelden uit interviews). Daarnaast geven we op basis van dezelfde bronnen een overzicht van de ervaren knelpunten en succesfactoren en beschrijven we de inzet van BRC-functionarissen in de casusgemeenten. Onze analyse van het geheel aan beschreven feiten en ervaringen is opgenomen in de hoofdstukken 5 en 6.

Contextuele factoren tijdens de looptijd van de sportakkoorden

Dit hoofdstuk gaat over de vormgeving en uitvoering van het sportakkoord in de praktijk. Tijdens de looptijd deden zich verschillende contextuele ontwikkelingen voor waarop de direct bij het sportakkoord betrokken stakeholders, zowel landelijk als lokaal, geen invloed hadden. Deze ontwikkelingen waren wel van invloed op de werking van het sportakkoord. Voorbeelden hiervan zijn de COVID-19-pandemie en de totstandkoming van het GALA-akkoord. In de evaluatie hebben we uitsluitend deze laatste contextuele ontwikkeling onderzocht, waarbij we hebben gekeken naar hoe de geïntegreerde aanpak en de wijze van financiering via de Brede SPUK de werking van het sportakkoord op lokaal niveau hebben beïnvloed.

3.1 Organisatie en uitvoering sportakkoord op landelijk niveau

In hoofdstuk 2 hebben we de landelijke governance rondom het sportakkoord uitgewerkt, met als belangrijkste onderdeel twee aparte coördinatieteams: één voor topsport en één voor de breedtesport. Met beide teams hebben we een groepsinterview gehouden. In deze paragraaf geven we de inzichten uit deze interviews over de samenwerking weer. Het perspectief van de adviesgroep topsport van NOC*NSF biedt hierbij aanvullende inzichten.

Samenwerking tussen de twee coördinatieteams

In de interviews met de coördinatieteams is aangegeven dat men in SA II het voornemen had vanuit gedeelde ambities en opgaven te gaan werken en hierdoor meer verbinding te zoeken tussen top- en breedtesport. Op termijn wilden de partners in de governance het onderscheid tussen topsport en breedtesport laten verdwijnen en gaan voor een gezamenlijke aansturing van sport. Om dit te realiseren voerden de twee aparte coördinatieteams – één voor topsport en één voor breedtesport – in het begin van het sportakkoord elke drie tot vier maanden gezamenlijk overleg. Deze overleggen hadden in de praktijk vooral een informatief karakter. Het meest duidelijke gezamenlijke resultaat is volgens de geïnterviewden de strategie voor sporten voor mensen met een handicap, die onder leiding van beide coördinatieteams is ontwikkeld. Het samenbrengen van de coördinatieteams in één gezamenlijk overleg wordt volgens de geïnterviewden inmiddels niet langer als doel beschouwd. Samenwerking tussen top- en breedtesport wordt daarentegen nog steeds nagestreefd. In het bestuurlijk overleg komen topsport en breedtesport overigens nog steeds samen. In de praktijk richt dit overleg zich echter afwisselend op topsport of breedtesport. Verdere afstemming vindt vooral plaats binnen specifieke trajecten, zoals de samenwerking rond sporten voor mensen met een handicap. Hoewel er op verschillende thema's raakvlakken zijn en samenwerking plaatsvindt, blijven topsport en breedtesport binnen de governance grotendeels twee gescheiden werelden. De oorspronkelijke ambitie van het sportakkoord om samenhang en gezamenlijke strategische aansturing te realiseren, is daardoor slechts gedeeltelijk waargemaakt.

De adviesgroep topsport geeft aan dat de samenwerking tussen top- en breedtesport zichtbaarder is geworden gedurende het sportakkoord. Hierbij wordt vooral het project 'Versterken topteamsportcompetities' als succesvol voorbeeld genoemd. Op gemeentelijk niveau ervaart de adviesgroep echter dat er vooral wordt ingezet op breedtesport.

Samenwerking binnen het coördinatieteam breedtesport

Het coördinatieteam breedtesport bestaat uit de strategische partners VWS, NOC*NSF, VSG en POS. Vanaf het begin van SA II is volgens hen op lokaal niveau de connectie gemaakt met GALA. De verbinding tussen sport en de domeinen gezondheid, welzijn en preventie is gestimuleerd door de wijze van financieren via een Brede SPUK. Al bestaat er bij hen wel twijfel of de samenwerking met deze domeinen in alle gemeenten even goed tot stand is gekomen en verankerd. Binnen het thema sociale basis worden bijvoorbeeld nog volop kansen gezien. Het coördinatieteam breedtesport benadrukt ook de meerwaarde van de veranderde rol van POS in het versterken van de lokale verbinding en de zichtbaarheid van de ondernemende sport. Binnen breedtesport zijn de thema's uit de sportakkoorden (nog) niet verankerd in overkoepelend landelijk beleid van de betrokken strategische partners, anders dan het landelijke sportakkoord en de bestuurlijke BRC-afspraken zelf.

Samenwerking binnen het coördinatieteam topsport

Het coördinatieteam Topsport bestaat uit de strategische partners VWS, NOC*NSF en VSG. POS maakt geen onderdeel uit van dit coördinatieteam. Het coördinatieteam Topsport geeft aan dat topsport centraler is georganiseerd dan breedtesport, waardoor het vertrekpunt van samenwerking bij de start van Sportakkoord I al anders was. Volgens het coördinatieteam was er al voor het eerste sportakkoord sprake

van jarenlang structureel overleg tussen VWS en NOC*NSF, waarbij gezamenlijke afspraken vaak werden vastgelegd in subsidieregelingen en beleid. Zij benadrukken dat de strategische partijen elkaar nu, maar dus ook in het verleden goed weten te vinden, samenwerken en een gezamenlijke strategie en aanpak konden ontwikkelen en hanteren.

Onder Sportakkoord I zijn verschillende projecten opgezet ter ondersteuning van Topsport binnen deelakkoord 6: 'Topsport die inspireert'. Samen met het ministerie van VWS en de VSG heeft NOS*NSF in 2023 als onderdeel van het SA II het strategisch kader topsport 2032 opgezet met het doel om de maatschappelijke waarde van topsport in Nederland zo groot mogelijk te maken. De afspraken om de maatschappelijke waarde te vergroten lopen tot 2032.[21, 22] Het strategisch kader vormt de basis; het beleid van het coördinatieteam topsport is geënt op dit strategische kader. De evenementenstrategie is een duidelijk voorbeeld dat laat zien dat het strategisch kader is verankerd.

Topteamsportcompetities is inmiddels structureel verankerd. Het coördinatieteam topsport geeft aan dat er vanuit NOC*NSF een programmamanager is aangesteld voor de teamsportcompetities, die contact heeft met de VSG en waar mogelijk ook samenwerkt met lokale adviseurs sport vanuit de breedtesport. Het coördinatieteam topsport ervaart deze samenwerking als waardevol, maar merkt op dat de toenadering tussen topsport- en breedtesportcollega's soms eenzijdig vanuit het coördinatieteam topsport heeft plaatsgevonden.

3.2 Organisatie en uitvoering binnen gemeenten

Gemeentelijk sportbeleid

Gemeenten hebben geen wettelijke verplichting om sport en bewegen te stimuleren. Zij beschikken over ruime beleidsvrijheid. Binnen hun taakvelden sportbeleid en sportaccommodaties bepalen zij eigen prioriteiten en accenten waardoor tussen gemeenten verschillen bestaan.[23]

De Rijksoverheid stimuleert het lokale gemeentelijke sportbeleid actief via onder andere het sportakkoord, GALA en de wijze van financieren via de Brede SPUK. Hoewel sport formeel geen gemeentelijke kerntaak is, vormt het voor sommige gemeenten wel een lokaal relevante verantwoordelijkheid. Gemeenten besteden gemiddeld meer dan 2% van hun uitgaven aan sport.[24, 25] Hiermee zijn gemeenten gezamenlijk de grootste publieke investeerder in sport, waarbij de nadruk vaak ligt of in het verleden lag op het ontwikkelen en onderhouden van accommodaties. Gemeenten kunnen voor investeringen in hun sportaccommodaties, ook ten tijde van de sportakkoorden, gebruikmaken van de subsidieregeling Stimulering bouw en onderhoud van sportaccomodaties (BOSA).[26] De BOSA valt echter niet onder de sportakkoorden.

Lokale vertaling en ontwikkeling sportakkoord

Aan het einde van 2019 namen 339 van de 355 Nederlandse gemeenten in het kader van het SA I deel aan de regeling lokale sportakkoorden.[27] Deze eerste generatie akkoorden vormden meestal een aanvulling op bestaand gemeentelijk sportbeleid en werden vaak afgestemd met andere beleidsdomeinen, zoals het lokale preventieakkoord of de JOGG-aanpak. Het lijkt erop dat de lokale sportakkoorden niet zozeer tot inhoudelijke wijzigingen in het sport- en beweegbeleid hebben geleid, maar eerder tot een verbreding richting andere beleidsdomeinen en soorten organisaties.[28] Niet alle zes landelijke thema's van het sportakkoord werden overal volledig ingevuld, maar het thema 'inclusief sporten en bewegen' kwam in bijna alle akkoorden terug. De betrokkenheid van lokale organisaties bij de ontwikkeling was grotendeels gericht op sportverenigingen, waarbij kleine aanbieders en commerciële sportorganisaties nauwelijks werden betrokken.[29]

In 2023 zijn alle lokale sportakkoorden herijkt naar aanleiding van SA II. Uit de eerste voortgangsrapportage over SA II (Hoogendam et al., 2023) blijkt namelijk dat 341 gemeenten hiermee actief aan de slag zijn gegaan.[30, 31] De uitvoering wordt gefinancierd vanuit de brede SPUK-regeling, waarvoor vrijwel alle gemeenten voldeden aan de subsidievoorwaarden, waaronder het aanstellen van een coördinator sport en preventie (CSP) en het vormen van een kernteam.[32] Met de herijking naar SA II is lokaal de groep betrokken partners verbreed. Naast sportverenigingen spelen ondernemende sportaanbieders en maatschappelijke organisaties in zorg, welzijn en onderwijs op lokaal niveau nu vaker een rol. Gemeenten organiseerden bijvoorbeeld bijeenkomsten om

21 Vertrekpunt Topsportbeleid - NOCNSF
22 Strategisch kader topsport 2032 | Publicatie | Rijksoverheid.nl
23 Adviesrapport Beleidsvrijheid geduid | Raad voor het Openbaar Bestuur
24 Mulier Instituut – Monitor Sportuitgaven gemeenten 2024
25 Mulier Instituut – Monitor Sportuitgaven gemeenten 2023
26 Stimulering bouw en onderhoud van sportaccommodaties (BOSA) | Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen
27 Mulier Instituut – Tussenstand lokale sportakkoorden (2020)
28 Mulier Instituut- Tussenstand lokale sportakkoorden (2020)
29 Mulier Instituut- Tussenstand lokale sportakkoorden (2020)
30 De lokale sportakkoorden herijkt
31 Werkplan Sportakkoord II, van hoofdlijnen naar uitvoering. Rijksoverheid. 2023. file
32 De lokale sportakkoorden herijkt

samen met deze partners plannen van aanpak te ontwikkelen.[33] De POSkantoren spelen hierbij een actieve rol in het betrekken van ondernemende sportaanbieders, maar het voortzetten van samenwerkingen vraagt om blijvende energie en inzet.[34]

SA II kent drie centrale ambities: het fundament op orde, een groter bereik en meer zichtbare betekenis. Gemeenten hebben hier op uiteenlopende manieren invulling aan gegeven. In sommige akkoorden zijn de ambities slechts kort genoemd, terwijl ze in andere uitgebreid zijn uitgewerkt. De ambitie 'meer zichtbare betekenis' wordt vaak gekoppeld aan thema's als preventie en gezonde leefstijl, en aan beleidskaders zoals GALA.[35]

Volgens de monitor lokaal sportbeleid (Mulier Instituut, 2024) richten vrijwel alle gemeenten hun sportbeleid naar aanleiding van het SA II in op het stimuleren van bewegen, het versterken van sportverenigingen en het bevorderen van inclusie. Thema's als een veilig sportklimaat, motorische vaardigheden bij kinderen en ondersteuning van sportondernemers krijgen vaker aandacht in grotere gemeenten. Economische ontwikkeling en innovatie spelen slechts beperkt een rol. In grotere steden zijn talentontwikkeling, topsport en evenementen vaker onderdeel van het beleid.[36]

De gesprekken in de twaalf casestudies bevestigen het beeld vanuit de monitor lokaal sportbeleid van het Mulier Instituut waarbij gemeenten met beperkte eigen middelen zich vooral richten op het versterken van sportverenigingen. Omdat sommige gemeenten al vóór het sportakkoord actief met deze thema's bezig waren, heeft de deelname aan de sportakkoorden met name gezorgd voor extra middelen en een versnelde uitvoering. In kleinere of beleidsarmere gemeenten vormde het akkoord juist de aanleiding om deze thema's te integreren in lokaal sportbeleid, vaak in combinatie met bredere beleidsakkoorden zoals GALA.

Daarnaast blijkt uit onze casusstudies dat de betrokken gemeenten vaak ook eigen accenten leggen in de vertaling van het lokale sportakkoord, afhankelijk van lokale behoeften en bestaande beleidsnetwerken. De inzet van sport voor het vergroten van de mentale weerbaarheid, armoedebestrijding of bij inclusieprojecten voor kwetsbare doelgroepen komt regelmatig voor, net als het verbinden van sportactiviteiten met het onderwijs, bijvoorbeeld via gastlessen van topsporters. Gezondheid en preventie worden vaak gekoppeld aan GALA, bijvoorbeeld door valpreventieprogramma's. Ook investeringen in beweegvriendelijke openbare ruimte, zoals speeltuinen en beweegplekken, maken in sommige casusgemeenten deel uit van het sportakkoord.

Kernteams

Volgens de voortgangsrapportage 'Een groter bereik' (Mulier, 2025) beschikt ongeveer driekwart van de gemeenten over een kernteam, wat formeel een subsidievoorwaarde was.[37] In deze teams is de gemeente vrijwel altijd vertegenwoordigd (89%), gevolgd door sportverenigingen (67%) en welzijnsorganisaties (57%).[38] De betrokkenheid van zorg- en gezondheidsorganisaties is gestegen van 35% in SA I naar 48% in SA II. Ondernemende sportaanbieders maken nu vaker deel uit van kernteams (41% tegenover 31% in SA I), mede door de inzet van POSkantoren.[39]

Het beeld uit de casestudies sluit hierbij aan. In veel van onze casusgemeenten bestaan kernteams uit een combinatie van beleidsmedewerkers en uitvoerende professionals, zoals BRC-functionarissen.In sommige gemeenten, waar al vóór het sportakkoord overlegstructuren bestonden, zijn deze omgevormd tot een kernteam, terwijl andere gemeenten juist naar aanleiding van het sportakkoord een nieuw kernteam hebben opgericht.

De rol van de kernteams heeft zich in de loop van de tijd in veel van de casusgemeenten ontwikkeld van faciliterend naar meer proactief en sturend. De casusgemeenten geven aan dat het sportakkoord gaandeweg bekender werd, waardoor zij het breder konden uitbouwen en eigen initiatieven konden ontplooien.

Rol van de coördinator sport en preventie

Met de komst van SA II is ook de rol van CSP, die is ondergebracht binnen de BRC, toegevoegd als subsidievoorwaarde. In vrijwel alle gemeenten werd dan ook kort na de herijking een CSP benoemd, meestal één persoon (71% van de gemeenten), soms twee (22%) of drie (4%).[40] In 2024 richtten CSP's zich vooral op het maken van afspraken met partners, projectcoördinatie en beleidsontwikkeling.[41] Volgens de rapportage 'Een groter bereik' (Mulier, 2025) heeft 90% van de gemeenten een CSP die naast een verbindende taak ook actief betrokken is bij de uitvoering van het lokale sportakkoord.[42]

33 De lokale sportakkoorden herijkt
34 Fundament versterkt
35 De lokale sportakkoorden herijkt
36 Mulier Instituut | Monitor lokaal sportbeleid 2024
37 Monitor Sportakkoord II: Voortgangsrapport 'een groter bereik' | Publicatie | Rijksoverheid.nl
38 Werken aan het fundament
39 Werken aan het fundament
40 Werken aan het fundament
41 Werken aan het fundament
42 Monitor Sportakkoord II: Voortgangsrapport 'een groter bereik' | Publicatie | Rijksoverheid.nl

De CSP verbindt de domeinen sport en preventie en draagt bij aan betere samenwerking binnen de gemeentelijke organisatie en tussen gemeente en lokale partijen. De voortgangsrapportage van het Mulier Instituut (2024) laat zien dat CSP's het sportakkoord vaak koppelen aan GALA, waarmee sport en bewegen bijdragen aan gezondheids- en preventiedoelen.[43] In sommige gemeenten functioneert het sportakkoord zelfstandig, zonder structurele verbinding met GALA of IZA. CSP's leggen verbanden door deelname aan overleggen, het organiseren van sportcafés en het subsidiëren van projecten. Zij worden gezien als schakel tussen sport, bewegen en de beleidsvelden als gezondheid, welzijn en preventie (samen vaak aangeduid als het gemeentelijke sociale domein).[44]

Enkele casestudies bevestigen dit beeld. De verschillende CSP's geven aan domeinoverstijgend te werken, maar de invulling van de rol verschilt aanzienlijk tussen de onderzochte gemeenten en is sterk afhankelijk van de lokale context. In grotere steden is de functie vaak strategisch gepositioneerd en ondersteund door een team, terwijl CSP's in kleinere gemeenten vaak slechts enkele uren beschikbaar zijn en de rol regelmatig wordt toegevoegd als extra taak binnen een bestaand werkpakket.

Binnen enkele kleinere gemeenten wordt zelfs aangegeven dat de functie in de praktijk vooral een formele rol heeft, toegevoegd aan het takenpakket van bestaande clubondersteuners om te voldoen aan de gestelde voorwaarden. In andere interviews zijn ook inspirerende voorbeelden naar voren gekomen waarbij de coördinator nieuwe verbindingen legt tussen de verschillende domeinen, waardoor beleid integraler wordt vormgegeven, bijvoorbeeld vanuit het thema 'vitaliteit'.

Het totaalbeeld dat uit de casusgemeenten naar voren komt, is sterk wisselend, waardoor het niet mogelijk is om eenduidige conclusies te trekken over de invulling van de functie.

De coördinatoren sport en preventie van de casusgemeenten geven aan dat gedurende SA II hun functie is veranderd. Waarbij de functionarissen bij de start vooral bezig waren met het opstarten van processen: het vormen van kernteams, het organiseren van bijeenkomsten, het toelichten van landelijke kaders en het vroegtijdig leggen van verbindingen tussen lokaal beleid en het sportveld, zijn zij gedurende SA II steeds meer domeinoverstijgend gaan werken. Hierbij leggen zij verbindingen tussen sport en thema's als valpreventie, gezonde leefomgeving en inclusie.

Samenwerking met lokale partijen

Naast samenwerking binnen de kernteams, werken gemeenten voor de uitvoering van het sportakkoord vaak ook samen met lokale sportverenigingen en in minder mate met sportondernemers, scholen en zorg- en welzijnsorganisaties. In de casestudies zien we dat deze samenwerking in sommige gemeenten structureel is vormgegeven, in andere vooral projectmatig of afhankelijk van initiatieven van partners. Er zijn onder onze casusgemeenten ook voorbeelden van samenwerking met domeinen als mobiliteit, stadsontwikkeling en economie, of van integrale preventieprogramma's.

De casestudies laten zien dat samenwerking tijdens de looptijd van het sportakkoord breder en sterker is geworden, al verschilt de mate van structurele borging. De vorm van overleg en netwerkstructuren varieert. Kleine gemeenten werken vaak informeel met korte lijnen, terwijl grotere gemeenten vaker beschikken over vaste overlegstructuren, zoals kernteamvergaderingen, thematische werkgroepen en externe afstemming. Gemeenten met bestaand breed preventie- of sportbeleid hebben hun overlegvormen vaak behouden en geïntegreerd met het sportakkoord, waardoor de beleidsuitvoering kon worden versneld.

3.3 Verbinding landelijk en lokaal

Inleiding

Binnen de uitvoering van het sportakkoord spelen verschillende bovenlokale functies een rol in het ondersteunen van gemeenten bij het versterken van het lokale sportbeleid. Sommige adviseurs waren al actief vóór de start van het sportakkoord, maar kregen tijdens de opeenvolgende akkoorden een andere inzet. Andere functies zijn specifiek gecreëerd in SA I of II.

Er zijn momenteel vier typen bovenlokale functies voor gemeenten: de adviseur lokale sport, de VSG-regionaal adviseur, de regioadviseur Brede SPUK en de POS-regiocoördinator. Uit meerdere interviews in de casestudies blijkt dat gemeenten het aantal beschikbare adviseurs relatief groot vinden, terwijl niet alle typen adviseurs overal bekend zijn bij de andere adviseurs, gemeenten of kernteams. In bijlage 4 zijn de volgende functionarissen beschreven.

43 Werken aan het fundament
44 Werken aan het fundament

Adviseur Lokale Sport

Achtergrond en taken

De adviseur lokale sport is ondergebracht bij NOC*NSF. Zij zijn onder SA I vanuit de sportlijn aangesteld om de betrokkenheid van de sport bij de lokale sportakkoorden te versterken en sportverenigingen lokaal te ondersteunen.[45] De functie-invulling is gedurende de looptijd van het sportakkoord geëvolueerd. Bij de start van SA I waren de adviseurs lokale sport woordvoeder van de sport (NOC*NSF, NL Actief en sportbonden) richting lokale netwerken en maakten zij combinaties tussen vraag en aanbod van services.[46] Onder het regime van SA I voerden de adviseurs lokale sport in de praktijk hiervoor vaak operationele taken uit, terwijl in SA II nadrukkelijk werd beoogd de regie daarop en de uitvoering ervan aan het lokale veld over te laten.

Onder SA II is bepaald dat de adviseurs lokale sport ervoor zorgen dat de juiste mensen en organisaties op de juiste plek worden ingezet.[47] Zij werken namens de gezamenlijke landelijke sportorganisaties (alle sportbonden, VSG, POS en NOC*NSF) aan een sterke, duurzame en vitale lokale sportinfrastructuur.[48] Op deze manier zou het aantal communicatielijnen tussen landelijke sportorganisaties enerzijds en gemeenten anderzijds teruggedrongen moeten worden. Hun hoofdtaken zijn drieledig: zij sparren en overleggen als strategische gesprekspartner met wethouders of beleidsmedewerkers van gemeenten, jagen samenwerking tussen sportaanbieders aan via lokale sportplatforms, dit zijn vaste samenwerkingsnetwerken van lokale of regionale sportaanbieders, bedoeld om afstemming, kennisdeling en gezamenlijke projecten te stimuleren,[49] en stimuleren de ontwikkeling van sport- en beweegloketten.[50] Deze loketten zijn lokale of regionale coördinatiepunten waar sportclubs, andere aanbieders en inwoners terechtkunnen voor ondersteuning, advies of doorverwijzing.[51]

Inzet als strategisch gesprekspartner

In vrijwel alle casestudies wordt de adviseur lokale sport herkend als een schakel tussen de landelijke kaders en de lokale praktijk. Geïnterviewde vertegenwoordigers van de casestudiegemeenten hebben aangegeven dat de adviseurs na verloop van tijd proactiever zijn geworden en meer nadruk zijn gaan leggen op het als strategisch gesprekspartner faciliteren van lokale processen. De intensiteit van de samenwerking verschilt per casestudie. Hoe casestudiegemeenten gebruikmaken van de adviseur lokale sport hangt in de praktijk mede af van de lokale context en de startpositie van de gemeente. In casestudiegemeenten met een stabiele samenwerking is het contact structureler en inhoudelijk sterker (meer ingezet als strategisch gesprekspartner). In grotere casestudiegemeenten is soms minder behoefte aan externe adviseurs, terwijl kleinere gemeenten juist meer vraag hebben.

Binnen SA II is tot slot geformuleerd dat er een nauwe samenwerking tussen de coördinator sport en preventie en de adviseur lokale sport moet ontstaan, waarbij ieder vanuit zijn eigen rol opereert. De adviseur richt zich op het regionale niveau binnen het VSG-gebied, terwijl de coördinator sport en preventie lokaal actief is binnen de gemeente. Samen met de lokale beleidsmedewerker sport zouden zij een drie-eenheid moeten vormen die vorm moeten geven aan effectieve uitvoering van het lokale sportakkoord.[52] Deze nauwe samenwerking in de drie-eenheid hebben wij niet in alle casestudies waargenomen.

Inzet op landelijk dekkend netwerk van sport- en beweegloketten

Zoals hierboven aangegeven stimuleren adviseurs lokale sport de totstandkoming van een landelijk dekkend netwerk van sport- en beweegloketten. Volgens de Mulier-rapportages ‘Fundament in Beweging’ en ‘Fundament Versterkt’, is het oprichten van sport- en beweegloketten voor gemeenten geen doel op zich, waardoor er in de praktijk een beperkt aantal sportloketten is gerealiseerd.[53, 54] Volgens de Mulier-rapportage ‘Fundament in beweging’, zijn er veertien sport- en beweegloketten in Nederland actief.[55] Volgens gemeenten is het oprichten van een formeel sport- en beweegloket geen doel op zich. De nadruk ligt op het investeren in een goed functionerend lokaal netwerk voor clubondersteuning.[56] Functionele clubondersteuning kan daarbij ook zonder een fysiek of digitaal loket worden geborgd.[57] De nadruk ligt daarom op het effectief en bereikbaar maken van ondersteuningsnetwerken in de lokale sportinfrastructuur.[58, 59]

De gesprekken met de adviseurs lokale sport en de casestudie-gemeenten bevestigden dit beeld. Zoals in paragraaf 3.2 benoemt,

45 Mulier Instituut- Tussenstand lokale sportakkoorden (2020)
46 Inhoudelijk verslag Sportakkoord I NOC NSF gewaarmerkt.pdf
47 Herziene subsidieaanvraag NOC*NSF gericht aan het Ministerie van VWS
48 Herziene subsidieaanvraag NOC*NSF gericht aan het Ministerie van VWS
49 Lokale Sportplatformen - NOCNSF
50 Nieuwe rol voor adviseurs lokale sport in Sportakkoord II – Sportakkoord.nl
51 Sport en Beweegloket | Sportakkoord.nl
52 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf
53 Mulier Instituut | Fundament in beweging
54 Mulier Instituut | het Fundament Versterkt
55 Mulier Instituut | fundament in beweging
56 Mulier Instituut | fundament in beweging
57 Mulier Instituut | fundament versterkt
58 Mulier Instituut | Fundament in beweging
59 Mulier Instituut | Fundament versterkt

hebben de betrokkenen binnen de casestudiegemeenten actief ingezet op het ondersteunen van de sportverenigingen en in mindere mate op sportondernemers. Hierbij worden zij door de adviseur lokale sport geholpen bij vragen en het aanbieden van ondersteuning. Het oprichten van sport- en beweegloketten werd in geen van de casestudiegesprekken genoemd als een primair doel waarop de adviseur actief heeft ingezet.

Inzet op oprichting van lokale sportplatforms

Een andere primaire taak voor adviseurs lokale sport is het aanjagen van lokale sportplatforms. Uit het Mulier-onderzoek *Fundament versterkt* blijkt dat de oprichting van dergelijke platforms in gemeenten een lage prioriteit heeft.[60] Ook gesprekken in casestudiegemeenten bevestigden dat er op gemeentelijk niveau weinig focus ligt op deze platforms. Ons onderzoek levert geen informatie op of adviseurs lokale sport hier actief op hebben gestuurd.

Succesfactoren en knelpunten

De adviseurs lokale sport gaven in hun groepsinterview aan dat het soms lastig is om toegang te krijgen tot lokale en regionale netwerken. In provincies met een sterke structuur gaat dit makkelijker, omdat zij daar kunnen aansluiten bij bestaande netwerken. De inzet wordt bemoeilijkt door onduidelijkheid over de rolverdeling met andere bovenlokaal opererende functionarissen, zoals die van VSG of de (toekomstige) regiocoördinatoren van de POS. De behoefte aan bovenlokale ondersteuning verschilt per gemeente, afhankelijk van de startpositie. In gemeenten met beperkte capaciteit en regelmatig wisselende clubondersteuners ervaren zij dat hun inzet minder effect heeft, omdat het tijd kost om wederzijds vertrouwen op te bouwen en de samenwerking te versterken.

Ondanks deze uitdagingen zijn er volgens de deelnemers aan het groepsinterview door de inzet van de adviseurs lokale sport belangrijke successen geboekt. De lokale sportstructuur en netwerken zijn hierdoor volgens hen in veel gemeenten versterkt, regionale samenwerking en kennisuitwisseling zijn toegenomen en lokaal is vooruitgang geboekt bij de implementatie van de vier basiseisen rond sociale veiligheid: een gedragscode, vertrouwenscontactpersoon, VOG voor vrijwilligers en geschoolde trainers en coaches. Gemeenten waarderen naar eigen zeggen vooral de verbindende rol, het meegebrachte netwerk en de kennis van de adviseurs lokale sport.

Ten opzichte van SA I kunnen de adviseurs lokale sport nu onafhankelijker opereren, waardoor zij makkelijker zowel bottom-up als top-down verbindingen leggen binnen gemeenten. Waar samenwerking goed loopt, zijn er korte lijnen, regelmatige kennisbijeenkomsten en een actieve rol bij het agenderen van relevante thema's. Waar dit minder goed gaat, is dat vaak te wijten aan beperkte tijd, personele wisselingen of een mismatch met de lokale context.

Regioadviseur Brede SPUK

Achtergrond en taken

De functie regioadviseur Brede SPUK is ingesteld bij de start van Sportakkoord II en deze functionarissen zijn in dienst bij VSG. Als aanvulling op de bestaande VSG-regioadviseur ondersteunt deze bovenlokale adviseur gemeenten bij de uitvoering van het GALA binnen de Brede SPUK. Hierbij is het de bedoeling dat de adviseur actief bijdraagt aan het leggen van verbindingen tussen gemeentelijke afdelingen en andere domeinen, zoals gezondheid, sport, cultuur en ruimtelijke ordening.[61]

Niet elke regio beschikt over een regioadviseur Brede SPUK en de invulling van de functie verschilt ook nog eens per gebied. Waar hij wel aanwezig is, is de adviseur maar enkele uren per week beschikbaar. Ook blijkt uit het groepsinterview met de regioadviseurs Brede SPUK dat het takenpakket niet overal vanaf de start duidelijk was.

In een groot deel van onze casusgemeenten is de samenwerking met de regioadviseur Brede SPUK afwezig of beperkt, mede door het beperkt aantal beschikbare uren. De kernteamleden weten vaak niet wie de adviseur is of ervaren weinig directe betrokkenheid. Waar wél contact is, wordt de rol gewaardeerd vanwege het bewaken van integrale planvorming en het verbinden van sport met gezondheid en welzijn.

Succesfactoren en knelpunten

Volgens de regioadviseurs Brede SPUK zelf verbindt de functie partijen binnen en buiten gemeenten, waarmee sport actiever wordt gekoppeld aan thema's als preventie, sociale cohesie en in sommige regio's ook ruimtelijke inrichting. Hierbij leggen de adviseurs koppelingen met thema's uit het GALA. Waar de samenwerking goed tot stand komt, leidt dit volgens hen tot nieuwe structuren, netwerken en meer aandacht voor kwetsbare doelgroepen, onder meer via buurtsportcoaches.

60 Mulier Instituut | het Fundament Versterkt

61 Vereniging Sport en Gemeenten » Sportakkoord II, Combinatiefuncties, GALA en Brede Spuk

Knelpunten zijn vooral de onbekendheid met de functie op lokaal niveau, de beperkte urenbeschikbaarheid waardoor de mogelijkheid om op lokaal niveau aanwezig te zijn gering is, overlap of verwarring tussen de rol en de adviseur lokale sport en de afhankelijkheid van tijdelijke financiering. De functie wordt inhoudelijk binnen de casestudies zelden genoemd als bron van belangrijke lokale veranderingen. Meerwaarde zit volgens sommige gemeenten, met ervaring met een regioadviseur Brede SPUK, in het bewaken van de integraliteit van de plannen. De meeste gemeenten lossen knelpunten in de brede samenwerking echter deels op door zelf de regie te nemen over de samenwerking rond sport en preventie, of door de samenwerking op provinciaal niveau te zoeken.

Andere bovenregionale rollen

VSG-regioadviseur

De functie van VSG-regioadviseur bestond al vóór de start van het sportakkoord en wordt uitgevoerd door de VSG. Deze adviseurs hebben als primaire taak het ondersteunen van gemeenten bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun sportbeleid.[62] Zij zijn binnen hun regio het vaste aanspreekpunt voor een cluster van gemeenten en richten zich op het verbinden van gemeentelijke beleidsafdelingen met landelijke kaders en regionale netwerken.

POS-regiocoördinator

De functie van POS-regiocoördinator is relatief nieuw en sinds medio 2025 in ontwikkeling. Deze coördinatoren zijn in dienst bij het POS en werken ook bovengemeentelijk. Hun belangrijkste opdracht is het opzetten en ondersteunen van lokale POS-kantoren. POS-regiocoördinatoren beogen daarbij de verbinding tussen ondernemende sportaanbieders, gemeenten en lokale maatschappelijke partners lokaal te versterken. De POS-kantoren dienen volgens het Mulier Instituut als aanspreekpunt voor gemeenten en tegelijkertijd vertegenwoordigen zij sportondernemers richting gemeenten. Sportondernemers zien de POS-kantoren als een belangrijk middel om de maatschappelijke waarde van ondernemende sportaanbieders onder de aandacht te brengen. De POS-kantoren zijn hierbij belangrijk voor sportondernemers voor het uitwisselen van kennis en ervaring met andere sportondernemers. De POS-kantoren zijn gericht op het vergroten van hun zichtbaarheid.[63]

62 Vereniging Sport en Gemeenten » Organisatie
63 POS-kantoren in Nederland

3.4 Inzet BRC-functionarissen binnen gemeenten

BRC-functionarissen

Met de nieuwe bestuurlijke BRC-afspraken kwam er meer focus op de zes functieprofielen en verbinding met preventie en het sportakkoord. Eén van de fundamentele doelen van de BRC is het creëren van een sterke koppeling tussen sport, bewegen, cultuur en andere domeinen en programma's, zoals onderwijs, gezondheid, zorg, welzijn en sociale zaken, armoede- en schuldenproblematiek. Met het leggen van deze verbinding wordt beoogd dat BRC-functionarissen organisaties en personen uit de domeinen sport, bewegen en cultuur actief in contact brengen en laten samenwerken met partijen uit andere domeinen. Hierdoor verschuift hun werkterrein in theorie van uitsluitend het sportveld naar onder meer scholen en zorginstellingen.[64]

Landelijke kaders en profielen

Binnen de regeling zijn zes functieprofielen opgenomen: buurtsportcoach, coördinator sport en preventie, cultuurcoach, combinatiefunctionaris onderwijs, clubkadercoach en beweegcoach. Onder de nieuwe bestuurlijke afspraken ligt de nadruk niet langer op losse activiteiten, maar op een programmatische en projectmatige aanpak.[65] Dit zou de betrokkenheid van de BRC-functionarissen bij lokale overlegstructuren en beleidsontwikkeling moeten stimuleren. De landelijke monitors van het Mulier Instituut (2023 en 2024) laten zien dat alle 342 gemeenten deelnemen aan de BRC. In 2023 waren 3.212 fte BRC-functionarissen actief[66]; een jaar later, in 2024, lag dit op 3.185 fte.[67] Het grootste aandeel wordt gevormd door buurtsportcoaches (circa 45%) en combinatiefunctionarissen onderwijs (circa 19%).[68] Het aantal fte voor combinatiefunctionarissen onderwijs nam tussen 2023 en 2024 wel af, terwijl de overige profielen min of meer gelijk bleven.[69, 70]

De gesprekken in de casestudies bevestigen dat binnen SA II minder focus wordt gelegd op het onderwijs. De verschillende kernteams en BRC-functionarissen benoemen dat de afname van combinatiefunctionarissen in het onderwijs samenhangt met landelijke hervormingen van de BRC-regeling onder de Brede SPUK, waardoor inzet van BRC-functionarissen breder en

64 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023
65 Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026 | Publicatie | Rijksoverheid.nl
66 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023
67 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
68 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
69 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023
70 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024

meer domeinoverstijgend is geworden. Dit komt met name door de afspraak dat BRC-regeling niet meer mag worden ingezet voor financiering van vakleerkrachten op school na 2026. De verschillende gemeentes benoemen dat zij uren hebben verschoven naar zorg, welzijn en preventie (zoals valpreventie, leefstijlcoaching en kwetsbare doelgroepen), mede door ontschotting van budgetten.

Omvang en inzet – landelijke ambities

In de regeling rondom de BRC-functionarissen zijn drie landelijke ambities vastgelegd: 1. Meer mensen laten meedoen aan sport, bewegen en cultuur, ook wie nu achterblijft. 2. Sterke aanbieders, met aandacht voor kwaliteit, veiligheid en toegankelijkheid. 3. Goede verbindingen met andere domeinen, zoals onderwijs, gezondheid en welzijn.[71]

Uit de monitor van 2024 blijkt dat vrijwel alle gemeenten met BRC-functionarissen inzetten op 'meedoen' (96%), 'sterke aanbieders' (92%) en 'sterke verbinding' (86%).[72] De meeste profielen richten zich niet op één leeftijdsgroep, maar op inwoners van alle leeftijden, met uitzondering van combinatiefunctionarissen onderwijs, die bijna uitsluitend werken met kinderen en jongeren.[73]

Lokale inzet en variatie

In de casestudies is in alle onderzochte gemeenten sprake van inzet van BRC-functionarissen, maar de omvang en invulling van de functie variëren sterk. Grote gemeenten beschikken vaak over uitgebreide netwerken en meerdere profielen, terwijl in kleinere gemeenten twee tot drie buurtsportcoaches de kern vormen. Niet alleen de personele inzet verschilt maar ook de taken en verantwoordelijkheden van de functionarissen verschillen binnen de verschillende casestudies. Sommige gemeenten kozen voor specialistische functies terwijl andere gemeenten BRC-functionarissen meer generalistisch inzetten.

De bestuurlijke afspraken hebben in veel gemeenten wel duidelijk geleid tot een verschuiving van puur uitvoerende taken voor de functionarissen naar bredere rollen als verbinder, coördinator en initiator. Voorbeelden hiervan zijn zorggerelateerde inzet (valpreventie, leefstijlprogramma's voor mensen met chronische aandoeningen), specifieke doelgroepen (kinderen met motorische achterstand, ouderen, kwetsbare bewoners) en clubondersteuning gericht op sociaal veilig sporten. BRC-functionarissen worden steeds vaker betrokken bij integrale wijkprojecten, waarbij hun kennis van de lokale netwerken actief wordt ingezet voor beleidsdoelen.

Doelgroepen en verbindingen

Een van de hoofddoelen van de BRC is het versterken van de koppeling tussen sport, bewegen en cultuur enerzijds, en andere domeinen en programma's zoals onderwijs, gezondheid, zorg, welzijn en sociale zaken (armoede en schulden) anderzijds. Met 'verbinding maken' wordt binnen de BRC bedoeld dat functionarissen actief personen en organisaties op het gebied van sport, bewegen en/of cultuur in contact brengen en laten samenwerken met partijen uit andere domeinen. Uit de gegevens voor 2024 blijkt dat BRC-functionarissen in alle gemeenten één of meer verbindingen hebben gelegd. In vrijwel alle gemeenten werd de samenwerking met het primair onderwijs en de sportaanbieders (beide 99%) versterkt of uitgebreid. Daarnaast werden in gemeenten bestaande verbindingen met welzijn (95%), gezondheidszorg (95%) en de buurt (93%) verder uitgebouwd. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met de resultaten uit 2023.[74, 75]

Landelijke cijfers laten zien dat BRC-functionarissen in 2023 en 2024 vooral werken met kinderen (93%/94%), jongeren (81%/84%) en ouderen (80%).[76, 77] Buurtsportcoaches verbinden verschillende leeftijdsgroepen en leggen contacten met andere domeinen om mensen aan het sporten en bewegen te krijgen. Clubondersteuners werken vooral met sportaanbieders; cultuurcoaches leggen verbinding met kunst- en cultuurorganisaties en het primair onderwijs.[78] De verbinding met het onderwijs is sterk: in 99% van de gemeenten verbinden BRC-functionarissen sport met het primair onderwijs en de sportaanbieders.[79] Naast het primair onderwijs leggen functionarissen vanuit de BRC in 2023 contacten met het voortgezet onderwijs (77%), het speciaal onderwijs (57%) en het mbo (29%).[80] De betrokkenheid bij het mbo is met name zichtbaar bij buurtsportcoaches en coördinatoren sport en preventie, vanwege de relatief lage beweegdeelname onder mbostudenten en het ontbreken van structureel sportaanbod bij een derde van de instellingen.[81]

De gesprekken in het kader van onze casestudies laten een verbreding van de doelgroep zien voor de inzet van BRC-functionarissen. Zo zijn in sommige betrokken

71 Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026 | Publicatie | Rijksoverheid.nl
72 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
73 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
74 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
75 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
76 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
77 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023
78 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
79 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
80 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
81 Factsheet 2025/4 BRC-funtionarissen op het mbo

casusgemeenten mede door de inzet van BRC-functionarissen voorbeelden genoemd van het opzetten van wijkgerichte beweegprojecten of programma's geïmplementeerd voor het jonge kind, ouderen, chronisch zieken of mensen met een beperking. De BRC-functionarissen spelen op lokaal niveau binnen de casestudies een zichtbare rol in de uitvoering van deze projecten en programma's waarbij zij aangeven dat zij breder zijn ingezet. Niet in alle casusgemeenten zijn echter voorbeelden van verbreding van doelgroepen genoemd. Vooral in kleinere gemeenten waar maar een beperkt aantal BRC-functionarissen werkzaam zijn, heeft binnen de casestudies minder verbreding van de doelgroep plaatsgevonden.



Clubondersteuning

Sinds de start van SA II is het aantal gemeenten met inzet op clubondersteuning aanzienlijk gestegen. In sommige regio's liep dit op van circa 20–30% van de gemeenten naar 60–70%, met een verwachte toename tot 80–90% tegen het einde van de looptijd.[82] In kleinere gemeenten ligt de nadruk op clubondersteuning via buurtsportcoaches.[83]

In de gemeente van de casestudies zien we ook terug dat er op lokaal niveau meer ingezet wordt op clubondersteuning. Dit betreft vooral sportverenigingen en in minder mate sportondernemers. Zo zijn in diverse gemeenten verschillende cursussen aan sportverenigingen aangeboden, opleidingen gestart voor trainers, vertrouwenscontactpersonen aangesteld en vindt er maatwerk ter ondersteuning van de verenigingen plaats.



82 Fundament versterkt
83 Fundament versterkt

Effect van onderbrengen BRC in Brede SPUK

Voor de aanvraag van de Brede SPUK-gelden waren gemeenten verplicht om een integraal plan van aanpak op te stellen waarin samenhang en synergie van de verschillende hoofdthema's wordt nagestreefd. Het plan van aanpak moest een afgeleide zijn van de doelen en resultaten in het GALA, het landelijke sportakkoord en de bijbehorende addenda.[84] Hierdoor is een proces van beleidsverruiming en onderlinge verbinding in gang gezet. In combinatie met de inzet van de coördinator sport en preventie, die verantwoordelijk was voor het verbinden van sportbeleid met preventieve maatregelen, heeft de onderbrenging van de bestuurlijke BRC-afspraken in het sportakkoord en de wijze van financieren via de Brede SPUK in belangrijke mate geleid tot het ontwikkelen van domeinoverstijgende plannen van aanpak.

Dit beeld wordt door meerdere van onze casusgemeenten bevestigd. Door het samenvoegen van budgetten is samenwerking op lokaal niveau gestimuleerd. Extra uren inzet van de functionarissen konden worden gefinancierd, nieuwe functieprofielen zijn op lokaal niveau toegevoegd (bijvoorbeeld leefstijlcoaches of clubondersteuners) en er ontstonden via de functionarissen nieuwe verbindingen met de domeinen zorg en welzijn. In sommige van onze casusgemeenten bood de koppeling van gelden door de Brede SPUK extra budgetruimte voor specifieke inzet, zoals valpreventie of het aanpakken van gezondheidsachterstanden. Bovendien ontstond door de koppeling van gelden meer flexibiliteit om budgetten anders te verdelen over de doelstellingen. In grote steden was het directe effect minder zichtbaar, omdat bestaande beleidskracht daar vaak al groot was; daar fungeerde het vooral als aanjaaggeld voor additionele projecten.

Er zijn ook kanttekeningen gemaakt tijdens de casestudies. In meerdere gemeenten werd bijvoorbeeld benoemd dat de tijdelijkheid van de Brede SPUK de continuïteit van het beleid kwetsbaar maakt. De BRC-regeling lijkt echter, kijkend naar lange historie vanaf 2008, wel een structureler karakter te hebben. Daarnaast kost de verantwoording van de Brede SPUK-middelen veel tijd, en kan de koppeling van de BRC aan de brede integrale budgetten leiden tot interne concurrentie tussen sport en andere beleidsdomeinen om dezelfde middelen.

84 Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026.

Inzichten uit de GALA-monitor

Vanaf 2024 monitort het RIVM de voortgang en ontwikkelingen rond het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) via de GALA-monitor.[85] Onderdeel hiervan is een analyse van zestig gemeentelijke plannen om de planvorming per GALA-doel, de domeinoverstijgende samenwerking, de verbinding tussen hoofdthema's van de Brede SPUK, en de betrokkenheid van inwoners, in de lokale context te bestuderen.[86] Uit de analyse van het RIVM blijkt dat in ongeveer de helft van de in september 2023 ingediende plannen een koppeling wordt gelegd tussen cultuur, sport en bewegen en de sociale basis.[87]

De analyse van het RIVM maakt ook duidelijk dat bij de meeste gemeenten binnen het versterken van de sociale basis er expliciete aandacht is voor het tegengaan van eenzaamheid en de ondersteuning van mantelzorgers. Gemeenten zetten hierbij in op onder meer sport, bewegen, educatie, maatjesprojecten, omgevingsaanpassingen en laagdrempelige voorzieningen. Ter versterking van de mentale gezondheid leggen gemeenten regelmatig de verbinding met andere hoofdthema's van de Brede SPUK, zoals sport, bewegen en cultuur, en zoeken zij samenwerking met partijen uit het sociaal domein en welzijn.[88]

85 Monitoring GALA | Loketgezondleven.nl
86 GALA in de gemeentelijke plannen. Een eerste blik op de plannen van aanpak voor de Brede SPUK-regeling | RIVM
87 GALA in de gemeentelijke plannen. Een eerste blik op de plannen van aanpak voor de Brede SPUK-regeling
88 GALA in de gemeentelijke plannen. Een eerste blik op de plannen van aanpak voor de Brede SPUK-regeling



HOOFDSTUK 4

De financiën achter de sportakkoorden

In dit hoofdstuk beschrijven we de financiële kant van de twee sportakkoorden. Ook hier baseren we ons op objectieve gegevens die wij hebben verzameld (in de vorm van aangeleverde financiële specificaties) en op subjectieve ervaringen (beelden uit interviews). Eerst komen de VWS-middelen aan bod, gevolgd door een analyse van de verdeling en inzet van middelen op landelijk en lokaal niveau. Tot slot gaan we in op de vraag of in de praktijk de beoogde hefboomwerking zich heeft voorgedaan: in hoeverre heeft de inzet van VWS-middelen aanvullende financiering uit andere bronnen gestimuleerd? Ook voor dit hoofdstuk geldt dat onze analyse van de daarin beschreven feiten en ervaringen is opgenomen in hoofdstukken 5 en 6.

4.1 Financiering vanuit VWS

In dit hoofdstuk richten wij ons op de inzet van financiële middelen binnen de looptijd van de sportakkoorden.
De uitvoering van SA II wordt zowel op landelijk als lokaal niveau voornamelijk gefinancierd met middelen van het ministerie van VWS. De activiteiten die nodig zijn om de ambities en opgaven van het sportakkoord te realiseren worden vanuit verschillende departementale regelingen en programma's bekostigd. De financiering bestaat uit twee hoofdvormen: landelijke subsidies aan strategische partners en de Brede SPUK voor gemeenten.

POS en VSG ontvangen projectsubsidies voor activiteiten die zij uitvoeren. NOC*NSF ontvangt een projectsubsidie voor de activiteiten die zij uitvoeren in het kader van breedtesport en een instellingssubsidie voor het strategisch kader topsport. Aanvullend zijn instellingsubsidies en bijdragen verleend aan het Kenniscentrum Sport en Bewegen, het Mulier Instituut en de Dopingautoriteit voor activiteiten die zij uitvoeren ter ondersteuning van het sportakkoord. Daarnaast zijn de subsidieregeling topsportevenementen en de gerichte kennisprogramma's via ZonMw uitgezet.

Met NOC*NSF zijn subsidierelaties aangegaan voor het leveren van ondersteuning van de sportaanbieders (verenigingen en ondernemende aanbieders) via de zogenaamde 'sportlijn'. Daarnaast is er een financiële stroom gegaan richting gemeenten ten behoeve van de totstandkoming en uitvoering van lokale sportakkoorden via de 'lokale lijn'.
Eén van de nieuwe financiële instrumenten voor SA II is de Brede SPUK (*Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026*).[89] Hierin zijn de financiële voorwaarden voor de Brede Regeling Combinatiefuncties, het uitvoeringsbudget SA II voor het lokale sportakkoord en de programma's uit het GALA vastgelegd.

De Brede SPUK-regeling wordt gezamenlijk uitgevoerd door de ministeries van VWS en OCW en de VSG en geldt van 1 januari 2023 tot en met december 2026.[90] Gemeenten kunnen lokaal uitvoeringsbudget aanvragen voor de uitvoering van de lokale akkoorden. Hieraan zijn meerdere voorwaarden en verantwoordingseisen verbonden die zijn vastgesteld in het sportakkoord. De financiële kaders voor het uitvoeringsbudget van het sportakkoord zijn vastgelegd binnen de Brede SPUK-regeling. In de jaren 2023 tot en met 2025 is dit vastgesteld op € 13 miljoen. Voor 2026 is dit €9 miljoen.[91] Deze middelen zijn bedoeld om de gezondheid te bevorderen, deelname aan sport en bewegen te stimuleren, cultuurdeelname te vergroten en de sociale basis te versterken.[92]

De financiering van de inzet van combinatiefunctionarissen valt vanaf SA II ook onder de Brede SPUK-regeling.
De rijksbijdrage (ministeries van VWS en OCW) voor de inzet van combinatiefunctionarissen in het sport-, beweeg- en cultuurdomein is vastgesteld op € 89,5 miljoen per jaar voor 2023 tot en met 2025 en € 86,5 miljoen in 2026, inclusief € 5 miljoen structureel uit het armoede en schuldenbeleid.[93] De verdeling over gemeenten is gebaseerd op inwonertal en het aantal inwoners met gezondheidsachterstanden. Gemeenten leggen hun inzet vast in een plan van aanpak en financieren 60% van het totaalbudget uit eigen middelen; de rijksbijdrage dekt de overige 40%.[94]

In bijlage 6 hebben we de voor de gemeenten relevante beleidsinstrumenten op een rijtje gezet, in relatie tot de wijze van financieren.

Budgetrealisatie VWS

De Budgetrealisatie van het Sportakkoord 2019-2024 laat de uitsplitsing van de uitgaven in deze jaren voor het sportakkoord zien. Binnen elke projectperiode wordt per thema een totaal subsidiebedrag vastgesteld. De verdeling van deze middelen over de afzonderlijke jaren kent verschillende kasritmes en is bewust zo ingericht. In de beginjaren is er vaak een uitgavenpiek om activiteiten op te starten, waarna een natuurlijke afbouw plaatsvindt. Deze afbouw sluit aan bij de algemene subsidiekaders, waarin is bepaald dat activiteiten na afloop van de projectperiode grotendeels geborgd moeten zijn en verankerd in beleid, waardoor minder middelen nodig zijn in de latere jaren. Daarnaast geldt dat subsidieontvangers ongebruikt budget aan het einde van een projectperiode moeten terugbetalen aan het ministerie van VWS. Omdat dit regelmatig voorkomt, worden in de laatste jaren van een projectperiode doorgaans geen maximale budgetten verstrekt. Hierdoor kan het beeld ontstaan dat er in bepaalde jaren minder aan een thema is uitgegeven, terwijl dit het gevolg is van een bewuste fasering van de middelen.

89 wetten.nl - Regeling - Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026 - BWBR0047862
90 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023
91 Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026
92 wetten.nl - Regeling - Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026 - BWBR0047862
93 Bestuurlijke-afspraken-brede-regeling-combinatiefuncties-2023-2026.pdf
94 Bestuurlijke-afspraken-brede-regeling-combinatiefuncties-2023-2026.pdf

Om misinterpretatie te voorkomen, staan hieronder de totaalbedragen voor de gehele projectperiode van 2019 tot en met 2024 per thema gepresenteerd, zodat het kasritme en de jaarlijkse schommelingen geen verkeerd beeld geven van de werkelijke inzet en verdeling. Dit is een totaal van de subsidies, opdrachten en bijdrage medeoverheden, uitgesplitst in afzonderlijke thema's:

- Inclusie en diversiteit: € 35.902.000,-.
- Sociaal veilige sport: € 25.378.000,-.
- Vitale sportaanbieders: € 107.712.000,-.
- Vaardig in bewegen: € 20.216.000,-.
- Ruimte voor sport en bewegen: € 20.251.000,-.
- Strategisch kader topsport: € 333.926.000,-.
- Overig (bestaat uit bijdragen aan medeoverheden, BMO): € 501.853.000,-.

De categorie overig bestaat uit bijdragen aan medeoverheden (BMO) en subsidies en kent zeer grote variatie. De kosten van 'overig' zijn het hoogst in 2021. Deze kosten zijn onder andere te relateren aan de verschillende subsidies gedurende de coronapandemie. Bovenstaande opsomming laat een piek zien in de uitgaven van het ministerie van VWS aan het thema strategisch kader topsport. Dit hangt samen met het besluit van alle relevante strategische partners om alle VWS-middelen in het kader van topsport vanaf SA II te koppelen aan de doelstellingen van het strategisch kader topsport; thema 6 in het landelijke sportakkoord. De middelen van topsport zijn samengebracht terwijl de middelen van breedtesport in de verschillende onderwerpen zijn uitgesplitst.

Bovendien blijkt uit bovenstaand financieel overzicht van de periode 2019 tot en met 2024 dat er vanuit VWS relatief veel wordt besteed aan het thema vitale sportaanbieders. Het bedrag dat wordt besteed aan de overige thema's, inclusie en diversiteit, sociaal veilige sport, vaardig in bewegen en ruimte voor sport en bewegen, is vergelijkbaar. In de periode 2019 tot en met 2024 bedroegen de BRC-uitgaven van VWS in totaal € 389.000.000,- en was er € 62.500.000,- beschikbaar als uitvoeringsbudget.

4.2 Financiering landelijk

NOC*NSF

NOC*NSF heeft een tabel opgeleverd met de ontvangen middelen vanuit subsidies en de uitgaven die zij hebben gemaakt op het gebied van de verschillende thema's van het sportakkoord over de periode 2019–2024.

De totale ontvangsten van 2019 tot en met 2024 zijn voor NOC*NSF € 413.462.097,-. Van deze totale ontvangsten vormen de bijdragen voor topsportprogramma's de grootste en meest constante post; hiervoor is van 2019 tot en met 2024 in totaal € 274.552.357,- beschikbaar gesteld aan NOC*NSF. De op één na grootste inkomstenpost voor NOC*NSF is de subsidie voor het vitaliseren van sportaanbieders; hiervoor is in de periode 2019-2024 een bedrag van € 87.202.601,- toegekend. Kleinere en meer thematische subsidies worden verstrekt aan NOC*NSF voor de thema's vaardig in bewegen, positief sportklimaat en coördinatie topsportevenementen. Daarnaast zijn er jaarlijkse bijdragen vanuit de Nederlandse Loterij en overige baten.

Het grootste deel van de totale uitgaven worden door NOC*NSF besteed aan het strategisch kader topsport, omdat alle middelen voor topsport onder dit strategisch kader vallen terwijl middelen voor breedtesport zijn verdeeld over verschillende thema's, waarbij vanaf 2019 tot en met 2024 € 312.019.671,- wordt besteed aan het strategisch kader. Daarnaast besteedt NOC*NSF een groot deel van de uitgaven aan het vitaal houden van sportaanbieders, waarbij vanaf 2019 tot en met 2024 € 22.600.053,- wordt besteed.

NOC*NSF sportlijn

NOC*NSF heeft initieel tussen 2019 en 2021 een subsidie verkregen vanuit OCW en SZW en een aanvullende subsidie van VWS voor de uitwerking van 'De sportlijn' onder het sportakkoord.[95, 96] Onder SA II is de subsidie gecontinueerd voor met vergelijkbare activiteiten.[97] De sportlijn is één van de drie implementatielijnen om de ambities van het sportakkoord te realiseren en is inhoudelijk uitgewerkt in acht afzonderlijke activiteiten. Deze acht activiteiten sluiten aan bij vijf thema's die zijn opgenomen in het landelijke sportakkoord.[98, 99] Voor het zesde thema 'maatschappelijke waarde topsport' is de sportlijn-subsidie niet bedoeld.[100] De activiteiten kunnen niet een-op-een worden herleid naar deze thema's. Hierdoor is een koppeling tussen de acht activiteiten uit de sportlijn en de thema's uit het sportakkoord lastig te maken.

95 Subsidieverlening Uitwerking Sportakkoord De Sportlijn 2019-2021, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2019
96 Herziene subsidieverlening, uitwerking Sportakkoord De Sportlijn 2019-2022, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2021
97 Verleningsbrief Sportlijn Sportakkoord II 2023-2026, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023
98 Activiteitenplan, Uitwerking Sportakkoord, de 'sportlijn', Sport verenigt Nederland, 2019
99 Herziene subsidieaanvraag NOC*NSF gericht aan het Ministerie van VWS, NOC*NSF, 2024
100 Verleningsbrief Sportlijn Sportakkoord II 2023-2026, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023

NOC*NSF heeft zijn budget met VWS afgestemd op basis van de acht activiteiten. De middelen die NOC*NSF heeft ontvangen voor de financiering van de sportlijn zijn ingezet met als doel de sportsector toekomstbestendig te maken door sportaanbieders als gelijkwaardige partner van gemeenten te betrekken bij de totstandkoming en uitvoering van lokale sportakkoorden. De middelen die NOC*NSF heeft ontvangen zijn zowel door NOC*NSF zelf uitgegeven als ingezet voor het toekennen van middelen aan sportbonden en (lokale) sportaanbieders conform de met VWS afgestemde activiteiten.[101]

Het programma heeft zich gericht op het organisatorisch versterken van sportclubs, het verbeteren van de vaardigheden van trainers en coaches, het bevorderen van een positieve sportcultuur, en het faciliteren van duurzame sportaccommodaties.[102] Concreet omvatte dit onder meer de inzet van adviseurs lokale sport om een gelijkwaardige dialoog tussen gemeenten en clubs te waarborgen, het versterken van het fundament van clubs, en de scholing van trainers en coaches.[103]

Daarnaast is gewerkt aan sportoverstijgende samenwerking voor efficiëntere club- en verenigingsondersteuning, waaronder het opzetten van een landelijk dekkend netwerk van sport- en beweegloketten.[104] Deze structuur wordt gezamenlijk ontwikkeld door alle partijen die zich bezighouden met verenigingsondersteuning, zoals gemeenten, sportbonden en uitvoeringsorganisaties, en richt zich niet alleen op de sportbonden, maar op de hele sector.[105] De volgende stap is om de sportbranches goed aan te haken. Verder is ingezet op het ontwikkelen van kwaliteitskaders en een sportbrede supportdesk. Programma's zoals Datagedreven Werken dragen bij aan het realiseren van de ambities uit de sportagenda 2032 en de strategische plannen van de betrokken organisaties. Op het gebied van verduurzaming is een nieuw kwaliteitszorgsysteem voor accommodaties ontwikkeld in samenwerking met gemeenten en brancheorganisaties, met als doel de exploitatie te verbeteren en de financiële kansen uit energiebesparing te verzilveren. In aansluiting op het Nationaal Preventieakkoord zijn tevens activiteiten uitgevoerd om (lokaal) een gezondere sportomgeving te realiseren, waaronder het ontwikkelen van laagdrempelig sportaanbod voor mensen met (risico op) overgewicht en het terugdringen van alcohol- en tabaksgebruik in de sport, met bijzondere aandacht voor bescherming van minderjarigen. Een andere activiteit is het project District Spots, een vorm van community-based sporten om jongeren in gemeenten, waar het opleidingsniveau en inkomen gemiddeld lager liggen, een plek te geven om te sporten. Deze samenhangende inzet beoogt een duurzame versterking van de lokale sportnetwerken en een bijdrage aan bredere gezondheids- en participatiedoelstellingen.[106, 107]

Naast de sportlijn ontvangt NOC*NSF middelen voor topsport. Dit wordt in de laatste paragraaf van dit hoofdstuk toegelicht onder de kop 'Instellingssubsidies en subsidieregelingen topsport'.

POS

In het kader van het landelijke sportakkoord heeft het ministerie van VWS aan POS middelen toegekend om de betrokkenheid van ondernemende sportaanbieders bij de uitvoering van het sportbeleid te vergroten en hun bijdrage aan de inhoudelijke ambities van het akkoord te versterken.

De POS heeft gedurende 2022 tot en met 2024 een subsidie ontvangen van € 2.506.238,-. De POS besteedt in de projectperiode van 2022 tot en met 2024 het grootste deel van de totale uitgaven aan sociaal veilige sport (€ 940.758,-) en vitale sportaanbieders (€ 889.939,-). Andere thema's uit het sportakkoord ontvangen beduidend minder middelen. De POS zet geen financiële middelen in voor het thema topsport.

De middelen zijn aangewend ter bevordering van de kennis en de participatie van de ondernemende sportsector. Het uitvoeringsplan richt zich op het versterken van deelname van ondernemende aanbieders aan landelijke overlegstructuren over het sportakkoord en de beweegalliantie, het stimuleren van hun betrokkenheid bij lokale sportakkoorden en het verbeteren van de verbinding tussen gemeenten en ondernemende sportaanbieders. Daarnaast worden kennis en inzichten gedeeld over werving en behoud van sporters, met speciale aandacht voor doelgroepen met een lage sociaaleconomische status, en wordt actief bijgedragen aan informatieverzameling over sporters en sportaanbieders.

101 Subsidieverlening Uitwerking Sportakkoord De Sportlijn 2019-2021, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2019
102 Verleningsbrief Sportlijn Sportakkoord II 2023-2026, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023
103 Activiteitenplan, Uitwerking Sportakkoord, de 'sportlijn', Sport verenigt Nederland, 2019
104 Activiteitenplan, Uitwerking Sportakkoord, de 'sportlijn', Sport verenigt Nederland, 2019
105 Sport en Beweegloket | Sportakkoord.nl
106 Activiteitenplan, Uitwerking Sportakkoord, de 'sportlijn', Sport verenigt Nederland, 2019
107 Verleningsbrief Sportlijn Sportakkoord II 2023-2026, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023

VSG

Tot en met 2023 had VSG een ondersteuningsstructuur met de BRC, regeling sportformateurs en regeling uitvoeringsbudget. In deze periode zijn lang niet alle beschikbare middelen benut. Vanaf 2023 (met enige overlap in dat jaar) wordt dit onderscheid niet meer gemaakt. Het ondersteuningsaanbod van VSG richt zich op de zes thema's van SA II en de inzet van buurtsportcoaches. De VSG heeft zowel instellingssubsidies als aparte subsidies ontvangen. Aangezien VSG de financiële verantwoording doet op basis van de zaken zoals zij die hebben aangevraagd, is een verdeling naar de zes thema's uit het sportakkoord niet aangeleverd bij de onderzoekers. Voor deze evaluatie kan daarom geen directe link naar de zes thema's worden gemaakt.

Instellingssubsidies en subsidieregelingen topsport

In SA I was er een deelakkoord voor topsport en in SA II is thema 6 uitgewerkt in een strategisch kader topsport. Bij de uitvoering van het strategisch kader topsport is door het ministerie van VWS gebruik gemaakt van verschillende bestaande financiële instrumenten die de doelstellingen van het kader volgen. Het gaat hier om instellingssubsidies (onder andere NOC*NSF en het Mulier Instituut), de subsidieregeling topsportevenementen en gerichte kennisprogramma's via ZonMw en projectsubsidie aan de Dopingsautoriteit.[108]

Ook bij de inzet van de instellingssubsidies en subsidieregelingen voor topsport is gezocht naar samenhang en samenwerking tussen de landelijke partijen. Door de connectie tussen de instellingssubsidie en de subsidieregelingen ontstaat een integrale topsportstrategie waarbij koppeling wordt gemaakt met topsportevenementen en maatschappelijke waarde, integrale onderzoeksprogramma's (MOVES, Mooi in Beweging), de monitor TIN en een aanzet tot verbindingen met breedtesport.[109]

Dit is terug te zien in de ontwikkeling van de vormgeving en inzet van de instellingssubsidie topsport die NOC*NSF ontvangt van het ministerie VWS.[110, 111] De subsidie is in de tijd geëvolueerd van een middel om tot de top 10 van de wereld te horen binnen de sport naar een middel om bij te dragen aan de doelen van het strategisch kader topsport. Vanaf 2022 zijn de afspraken rond 'versterken top teamsportcompetities' toegevoegd aan de instellingssubsidie. Vanaf 2023 is de losse projectsubsidie voor het topsportevenementenbeleid en het Centraal Informatiepunt Topsportevenementen (CIT) geïntegreerd in de instellingssubsidie. Ook is er meer ingezet op kennis en doorontwikkeling van de benodigde infrastructuur. De doorontwikkeling van de paralympische topsport is vergroot en onderdeel geworden van de uitvoering van de subsidie en vanaf 2025 zijn pedagogische experts aangesteld bij de TeamNL-centra.[112]

Naast deze instellingssubsidie aan NOC*NSF voor topsport zijn extra afspraken gemaakt binnen de subsidieregeling topsportevenementen voor initiatieven als TeamNL Sportexperience, kopgroepen duurzaamheid en gezondheid en de werkwijze MAP.[113] Er zijn aanvragen ingediend voor projecten zoals die van Stichting SAM, en er zijn verkenningen gestart richting de viering van honderd jaar Olympische Spelen in Amsterdam in 2028. Via specifieke middelen voor VSG is gepoogd meer in te zetten op de verbinding tussen gemeenten en topsport, wat niet alleen moet bijdragen aan de uitvoering, maar ook aan doorontwikkeling van het strategisch kader topsport. [114]

De financiering richting het Mulier Instituut is verder direct gekoppeld aan de Monitor Topsport in Nederland (TiN), die met indicatoren is opgebouwd op basis van de doelen in het strategisch kader topsport en ruimte biedt voor verdiepend onderzoek.[115] De Dopingautoriteit ontvangt jaarlijks middelen voor preventie en voorlichting over dopinggebruik, wat aansluit bij het doel om topsport verantwoord te organiseren.[116]

Een onafhankelijk onderzoeksteam heeft het topsportcultuuronderzoek uitgevoerd als onderdeel van de activiteiten die worden gefinancierd via de instellingssubsidie van het ministerie van VWS. Het Kenniscentrum Sport en Bewegen trad hierbij op als opdrachtgever, terwijl de uitvoering in handen was van een onafhankelijk onderzoeksteam.[117]

Daarnaast ondersteunt het Paralympic Science Support NL-programma, eveneens gefinancierd vanuit de instellingssubsidie aan het Kenniscentrum Sport en Bewegen,

108 Subsidieregeling topsportevenementen 2024-2028, Ministerie Van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2024
109 Strategisch kader topsport 2023, Sportakkoord, 2023
110 Jaarplan TeamNL 2019, Unit Topsport, NOC*NSF, 2018
111 Aanvraag instellingssubsidie Topsport 2025, NOC*NSF, 2024
112 Implementatieplan topsportstrategie 2032, activiteiten 2025. NOC*NSF. 2024
113 Startdocument, Nederlandse Topsportevenementen Strategie (NTS) 2021-2030, 2020
114 Subsidieregeling topsportevenementen 2024-2028, Ministerie Van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2024
115 Mulier Instituut Topsport in Nederland (TiN) 2025
116 Strategisch kader topsport 2023, Sportakkoord, 2023
117 Strategisch kader topsport 2023, Sportakkoord, 2023

de paralympische topsport structureel met onderzoek, innovaties en directe coachingondersteuning.[118]

Via een subsidie van VWS aan het Fonds voor de Topsporter wordt bovendien het stipendium voor topsporters bekostigd, en is NOC*NSF gestart met een verkenning naar een nieuw voorzieningenmodel voor topsporters en talenten. Daarnaast is er een nieuw inkomensmodel voor topsporters ontwikkeld waarvoor nu een implementatieplan wordt gemaakt.[119, 120]

4.3 Financiering lokaal

Stimuleringsbudget en BRC (2018-2022)

Aan het begin van het eerste sportakkoord werd vanuit het ministerie van VWS jaarlijks een stimuleringsbudget beschikbaar gesteld voor gemeenten die deelnemen aan het sportakkoord. Het budget was afhankelijk van de grootte van de gemeente. Dit budget werd via het gemeentefonds uitgekeerd en was bedoeld als impulsfinanciering, niet als structureel budget. De middelen waren bedoeld voor de start of versterking van het lokale sportakkoord. Gemeenten dienden het geld te besteden aan activiteiten en initiatieven die aansloten bij de pijlers van het sportakkoord (zoals inclusief sporten, duurzame sportinfrastructuur, vitale sportaanbieders).[121]

Gemeenten werden gestimuleerd om samen met lokale partners, zoals sportverenigingen, welzijnsorganisaties, onderwijsinstellingen, en later onder SA II ook sportondernemers, aanvullende middelen in te zetten. De cofinanciering kon bestaan uit gemeentelijke eigen bijdragen, middelen van sportbonden, fondsen, of sponsoring vanuit bedrijven.

Daarnaast hebben VWS en VSG onder SA I nieuwe bestuurlijke afspraken gemaakt over de invulling van de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC) om onder andere de verbinding te leggen tussen de inzet van buursportcoaches en het sportakkoord.[122]

Brede SPUK-regeling (2023-2026)

Met de Brede SPUK zet het Rijk in op een integrale benadering van maatschappelijke opgaven.[123] De minister kan op grond van deze regeling aan een gemeente een uitkering toekennen voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de ambities en doelstellingen uit het GALA en Hoofdlijnen Sportakkoord II. Activiteiten die hiermee gefinancierd kunnen worden, moeten vallen onder de thema's: sport, bewegen en cultuur; gezondheid & sociale basis; en ondersteunende onderdelen. Gemeenten krijgen via deze regeling de ruimte en middelen om lokaal maatwerk te leveren. De regeling onderstreept het belang van een sterke sociale basis als fundament voor een gezonde, actieve en betrokken samenleving.

De regeling vraagt van gemeenten een programmatische aanpak, gericht op samenhang en resultaat. Dit betekent dat losse interventies plaatsmaken voor meerjarige programma's waarin gezondheid, participatie en leefbaarheid centraal staan. De uitkering is gekoppeld aan inhoudelijke voorwaarden en verantwoordingseisen, waarmee het Rijk stuurt op effectiviteit en transparantie. Gemeenten moeten een plan van aanpak indienen en periodiek rapporteren over de voortgang, zodat de maatschappelijke opbrengsten zichtbaar en toetsbaar worden. De gemeenten worden niet afgerekend op de outcome van de inspanningen aangezien verondersteld werd dat het behalen van deze resultaten van diverse factoren afhankelijk is en die vaak buiten de eigen invloedsfeer van de gemeente liggen. Wel wordt gemonitord of de afgesproken resultaten worden behaald. Op basis van deze monitoring moet op gemeentelijk niveau het gesprek plaatsvinden over de effectiviteit van de ingezette interventies.[124]

Zoals we in paragraaf 4.1 beschrijven, vallen de lokale uitvoeringsbudgetten voor gemeenten in SAII binnen de Brede-SPUK. Deze uitkering maakt het mogelijk om professionals zoals buurtsportcoaches duurzaam in te zetten. Zij vervullen een sleutelrol in het verbinden van inwoners, organisaties en beleidsambities. Hun inzet is, zoals in hoofdstuk 3 al beschreven, onder het SA II niet langer meer beperkt tot het organiseren van activiteiten, maar richt zich op het versterken van netwerken, het realiseren van beleidsdoelen en het vergroten van de maatschappelijke impact. Gemeenten worden uitgedaagd om deze professionals strategisch te positioneren binnen lokale uitvoeringsagenda's. De BRC-functionarissen dragen daarmee direct of indirect bij aan het behalen van de doelen binnen GALA en andere maatschappelijke opgaves.[125]

Binnen het huidige kader van de BRC ontvangen gemeenten meer middelen als ze relatief meer inwoners met lage inkomens

118 Implementatieplan topsportstrategie 2032, activiteiten 2025. NOC*NSF. 2024
119 Implementatieplan topsportstrategie 2032, activiteiten 2025. NOC*NSF. 2024
120 Mulier Instituut Topsport in Nederland (TiN) 2025
121 Op de kaart: Beleid | gemeenten | Sport en bewegen in cijfers
122 Nationaal Sportakkoord (publieksversie) | Rapport | Rijksoverheid.nl
123 Staatscourant 2023, 4245 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen
124 Staatscourant 2023, 4245 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen
125 Vertrouwelijk_Plan VSG_Ondersteuning Brede SPUK 2023-2026 def.pdf

of een laag opleidingsniveau hebben.[126] Uit de monitor Brede SPUK-regeling 2023 blijkt echter dat juist de inzet van deze middelen voor kwetsbare doelgroepen achterblijft. Slechts maximaal 916 fte van de 3.212 fte richten zich specifiek op mensen met een lage sociaal-economische positie (358 fte), mensen met een beperking, chronische aandoening of gedragsproblematiek (216 fte) en mensen ouder dan 65 jaar (342 fte); een aandeel dat nauwelijks is gegroeid in vier jaar.[127] De meeste inzet gaat naar kinderen en brede doelgroepactiviteiten.[128]

Volgens de Mulier-rapportage, Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024, komt de financiering van BRC-functionarissen zoals afgesproken deels uit de rijksbijdrage en deels uit lokale middelen. Hierbij is in de regeling afgesproken dat 40% van de personele lasten voor functionarissen in het sport-, beweeg- en cultuurdomein wordt gefinancierd vanuit de rijksbijdrage en dat gemeenten de overige 60% financieren.[129] Uit de monitor van het Mulier Instituut blijkt dat het Rijk gemiddeld 41% betaald en gemeenten 47%. De resterende 12% komt van andere lokale organisaties. Die extra bijdrage komt vaak uit het onderwijs (34%), de sport (23%) en de kunst- en cultuursector (18%). De meeste functionarissen werken in loondienst (84%). Vaak is dat bij welzijnsorganisaties, gemeenten of culturele instellingen.[130]

Lokaal budget voor sport en bewegen

Uit de Monitor Lokaal Sportbeleid van het Mulier Instituut uit 2024 blijkt dat de helft van de gemeenten in de periode 2022-2026 evenveel geld beschikbaar heeft voor sport en bewegen als de vier jaren daarvoor. Een kwart van de gemeenten heeft meer budget beschikbaar dan ten tijde van de voorgaande coalitieperiode. Daarbij is ten opzichte van 2018-2022 het aantal gemeenten waarbij het budget toeneemt groter dan het aantal gemeenten waarbij het budget dat beschikbaar is voor sport en bewegen afneemt.[131] In zes van de tien gemeenten (59%) bleef de besteding aan sport en bewegen in 2023 of 2024 binnen het begrote budget. Bij 16% lagen de uitgaven hoger, en bij 8% lager. Verschillen met de begroting kwamen vooral door minder of juist meer uitgekeerde subsidies, en door onverwachte uitbreidingen van sportaccommodaties.[132]

Voor de toekomst hebben de verschillende gemeente wisselende verwachtingen. Een op de drie gemeenten (31%) verwacht dat de uitgaven aan sport in 2026 toenemen ten opzichte van 2024, terwijl 21% stabiliteit voorspelt en 35% uitgaat van een daling.[133] Politieke ontwikkelingen en het ravijnjaar in 2026 leggen druk op de beschikbaarheid van middelen. Bijna negen op de tien gemeenten (87%) zien hun financiën als de grootste uitdaging voor het toekomstige sportbeleid. Zij verwachten vooral te bezuinigen op subsidies voor verenigingen (22%), nieuwbouw van accommodaties (22%), sportstimuleringsprojecten (18%) en op onderhoud en renovatie (16%).[134]

Inzet van sportakkoord middelen

Binnen de casestudies hebben wij met de kernteams gesproken over de inzet van financiële middelen in de praktijk. In bijna alle gemeenten van de casestudies is een verschil zichtbaar tussen de omvang van de ambities en de beschikbare financiële middelen en vaak zijn de ambities groter dan het beschikbare budget toelaat. In een aantal gemeenten wordt dit expliciet benoemd: de ambities zijn per definitie hoger dan de structurele middelen, waardoor prioritering of fasering nodig is. In de kleinere gemeentes wordt aangegeven dat door de beperkte middelen vooral clubondersteuning haalbaar is; extra ambities vragen om aanvullende financiering. De gemeenten hebben daar niet het geld voor om bij te passen.

In grote gemeenten maken de sportakkoordmiddelen slechts een klein deel uit van de totale sportbegroting, maar ze zijn wel belangrijk als ‘aanjaaggeld’ voor nieuwe of extra projecten. Hierdoor is er meer flexibiliteit om ambities uit te breiden of versnellen. Wel wordt gewaarschuwd dat het wegvallen van de tijdelijke sportakkoordmiddelen direct impact zal hebben op het innovatief vermogen en uitvoeringskracht van het sportbeleid voor bepaalde doelgroepen. In middelgrote en kleine gemeenten geldt dat het budget direct sturend is voor wat haalbaar is. Hier wordt soms specifiek benoemd dat men vaak kiest voor projecten die laagdrempelig en betaalbaar zijn, om toch een redelijke spreiding van de effecten te hebben. Ambities worden regelmatig aangepast aan de beschikbare middelen. Gemeenten die erin slagen om het budget te koppelen aan andere beleidsinstrumenten (zoals GALA) hebben meer ruimte om hun ambities te realiseren.

126 standpuntverdieping_brc2025.pdf
127 standpuntverdieping_brc2025.pdf
128 standpuntverdieping_brc2025.pdf
129 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
130 Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024
131 Mulier Instituut | Monitor lokaal sportbeleid 2024
132 Mulier Instituut | Monitor lokaal sportbeleid 2024
133 Mulier Instituut | Monitor lokaal sportbeleid 2024
134 Mulier Instituut | Monitor lokaal sportbeleid 2024

Veel van de gemeentes die opgenomen zijn in de casestudies waarschuwen dat indien de sportakkoordmiddelen wegvallen, de activiteiten en hetgeen is opgebouwd ook dreigt weg te vallen door gebrek aan (financiële) borging binnen de eigen gemeente. Afhankelijkheid van tijdelijke regelingen maakt dat borging van het veranderde sportbeleid op de lange termijn onzeker blijft.

De gesprekken in de casusgemeenten laten zien dat de efficiëntie en effectiviteit van de inzet van middelen varieert per lokale context, maar over het geheel genomen is er een duidelijke tendens naar een doelgerichte besteding. Sommige gemeenten hadden vooraf kaders of begrotingsindelingen per thema of ambitie. Dit zorgde voor overzicht en maakte bijsturing mogelijk. In vrijwel alle gemeenten is het beschikbare uitvoeringbudget volledig ingezet of, wanneer activiteiten later starten, doorgeschoven naar het volgende jaar. Gemeentes waar middelen niet direct volledig zijn besteed, gaven aan dat onderuitputting vooral kwam door lage instroom van aanvragen, niet doordat kaders ontbraken. In kleinere gemeentes werd door hun kleinere budgetten vaak eerder 'te weinig geld' ervaren. Het organiseren van projecten kost in grote en kleine gemeenten vaak min of meer evenveel geld. Effectiviteit blijkt onder andere uit het bereiken van doelgroepen die voorheen buiten beeld waren (ouderen, mensen met een beperking, statushouders) en het koppelen van sport met preventie, zorg en welzijn, structurelere versterking van verenigingen via clubondersteuning, trainingen en een veilige sportcultuur.

Succesfactoren en knelpunten

Het verbinden van verschillende geldstromen in de Brede SPUK-uitkering is een vaak genoemde succesfactor in efficiënt gebruik en de mogelijkheid om projecten domeinoverstijgend te financieren. Knelpunten voor optimale besteding waren onder andere strikte kaders van specifieke uitkeringen die sommige budgetten lastig inzetbaar maakten. De meest voorkomende uitdaging die werd genoemd is dat tijdelijke budgetten langetermijninvesteringen bemoeilijken. Daarnaast kampten kleinere gemeenten met beperkte uitvoeringscapaciteit.

Hefboomwerking

Uit de casestudies blijkt dat er in wisselende mate sprake is geweest van een hefboomwerking, maar de omvang en structurele borging daarvan verschillen sterk. Grote gemeenten hebben naast het uitvoeringsbudget en de BRC-middelen vaak eigen middelen die zij inzetten rondom sportbeleid, de inzet van extra sportakkoordmiddelen vergroot bij deze gemeenten dan ook vooral de uitvoeringskracht. Middelgrote gemeenten voegden eveneens eigen gemeentelijke budgetten toe, vaak aangevuld met provinciale subsidies, fondsen van sportbonden en cofinanciering door welzijns- of onderwijsinstellingen. Zo kon een 'multiplier' ontstaan door ook het slim koppelen van SPUK-gelden. In kleinere gemeenten was de hefboomwerking beperkt door de kleine omvang van de uitvoeringsbudgetten (soms maar € 10.000,- tot € 20.000,- per jaar), al kwam cofinanciering voor specifieke projecten ook daar wel voor. Deze bestond meestal uit bijdragen van partners, kleine subsidies uit andere gemeentelijke budgetten, onderwijsbudgetten, of incidentele projectfinanciering.

In verhouding tot het Rijk, de provincies en andere partijen, besteden gemeenten het meeste geld aan sport en bewegen. Binnen de gemeentelijke begroting vindt dit niet enkel binnen het sportakkoord plaats. Naast het ontvangen uitvoeringsbudget en de BRC-middelen is gekeken naar de inzet van eigen middelen door gemeenten voor het sportakkoord (cofinanciering). De vijf casusgemeenten die voor ons onderzoek hun bestedingsspecificaties voor het sportakkoord hebben aangeleverd, uitgesplitst op de verschillende thema's, laten wisselende beelden zien. Niet al deze gemeenten hebben cofinanciering toegepast binnen de thema's van het sportakkoord. Bij sommige gemeenten komt het in bepaalde jaren wel voor en in andere jaren niet, waarbij de cofinanciering een beperkte hoeveelheid is ten opzichte van het ontvangen budget. Bij één van onze casusgemeentes wordt in verhouding tot het ontvangen budget een hoge mate van cofinanciering structureel ingezet.

Financiering van de sportlijn en lokale lijn

Zoals eerder benoemd heeft NOC*NSF middelen ontvangen van het Rijk voor de uitbouw van de sportlijn. Op lokaal niveau kan er door gemeenten bij NOC*NSF middelen worden aangevraagd voor activiteiten uit de sportlijn waarbinnen sportaanbieders, zowel verenigingen als sportondernemers, zelf konden bepalen waarop zij wilden inzetten.

De sportaanbieders uit de casusgemeenten hebben ook middelen voor activiteiten uit de sportlijn aangevraagd. De bedragen zijn aangeleverd door NOC*NSF, maar niet gespecificeerd. Hierdoor kunnen wij vanuit de specificaties van de casestudies en de door NOC*NSF aangeleverde financiële data geen uitspraken doen over een mogelijke aanvulling van de financiering voor activiteiten uit de sportlijn en de lokale lijn. Wel kunnen wij hieronder vanuit de casestudies iets zeggen over de besteding van de sportakkoordmiddelen per thema (de lokale lijn).

Algemeen beeld van bestedingspatronen

In totaal hebben negen gemeenten hun financiële gegevens met ons gedeeld. De overige gemeentes uit de casestudies gaven gedurende de gesprekken aan de uitgaven niet inzichtelijk te hebben verdeeld over de thema's. Bij vijf van deze negen gemeenten waren de cijfers uitgesplitst per thema. Deze uitsplitsing naar thema's was ook geen voorwaarde in de regeling. De navolgende bevindingen zijn gebaseerd op deze vijf gemeenten. Belangrijk om te benadrukken is dat deze resultaten voortkomen uit een beperkte groep gemeenten en daarom niet representatief zijn voor de hele populatie. Daarnaast zijn er grote verschillen in bestedingspatronen tussen de gemeentes waar te nemen. Zowel door de wisselende omvang van het uitvoeringsbudget en de startpositie van gemeentes is het bovendien lastig een uitspraak te doen over de prioritering en besteding van de verschillende thema's.

Structurele en incidentele investeringen

Vitale sportaanbieders vormen over het algemeen een belangrijk thema, maar het aandeel van het budget dat hieraan wordt besteed verschilt enorm — variërend van enkele procenten tot bijna 40%. Inclusie & diversiteit wordt door een deel van de gemeenten relatief stabiel gefinancierd, met een aandeel van tussen de 10 en 18%. Het thema sociaal veilige sport komt slechts in enkele gemeenten terug, waarbij de toekenning sterk uiteenloopt van zeer beperkt tot een substantieel deel van het budget. Voor vaardig in bewegen is vaak een relatief groot deel van het budget gereserveerd, maar er zijn tegelijkertijd ook gemeenten waar dit thema juist bescheiden wordt gefinancierd. De uitgaven aan ruimte voor sport en bewegen kennen geen vaste structuur en worden voornamelijk gekenmerkt door incidentele pieken. Het strategisch kader topsport wordt in vrijwel alle gevallen nauwelijks gefinancierd, en als dit wel gebeurt, gaat het meestal om incidentele bedragen onder de 10% van de gemeentelijke begroting. In het landelijke sportakkoord was het echter ook geen doel om in elke gemeente een topsportbeleid op te starten.

Budgetbenutting

De meeste gemeenten geven hun volledige jaarlijkse budget uit. Bij één gemeente wordt echter een aanzienlijk deel van het ontvangen budget niet benut, wat mogelijk wijst op geplande reserveringen of uitgestelde investeringen.

Het algemene beeld is dat de verdeling van sportbudgetten per gemeente zeer uiteenloopt en in veel gevallen dynamisch verandert in de loop van de jaren. Er zijn geen eenduidige trends die op landelijke schaal herkend kunnen worden, omdat de data slechts van een beperkte groep gemeenten afkomstig zijn, en binnen die groep het beleid en de prioriteiten sterk verschillen. Wel valt op dat enkele thema's, zoals het strategisch kader topsport en de sociaal veilige sport, structureel minder prioriteit krijgen, terwijl thema's als vaardig in bewegen en vitale sportaanbieders bij meerdere gemeenten juist regelmatig substantieel gefinancierd worden.



HOOFDSTUK 5

Zijn de beoogde resultaten behaald?

In dit hoofdstuk onderzoeken we in hoeverre de beoogde directe resultaten van het sportakkoord, zowel lokaal als landelijk, daadwerkelijk zijn gerealiseerd. Deze resultaten zijn vastgelegd in de oorspronkelijke beleidstheorie en kunnen rechtstreeks worden beïnvloed door de betrokken partijen. Voor de beantwoording gebruiken we zowel de feiten en beelnden die in hoofdstuk 3 en 4 zijn beschreven, als de aanvullende informatie uit ons onderzoek die we in dit rapport nog niet eerder hebben benoemd. De beoordeling van de mate waarin de outcomedoelen van het sportakkoord zijn behaald — doelen die juist buiten de directe invloed van de betrokken partijen lagen — doen we in het volgende hoofdstuk, in paragraaf 6.1.

5.1 Inleiding

Zoals beschreven in hoofdstuk 2, zijn in de beleidstheorie van het sportakkoord drie beoogde resultaten (output) vastgelegd binnen de directe beïnvloedingssfeer van de landelijke en lokaal betrokken partijen. Dit hoofdstuk richt zich op deze drie beoogde resultaten: (1) structurele samenwerking tussen top- en breedtesport op alle niveaus, (2) duurzaam lokaal sportbeleid dat aansluit bij andere thema's en domeinen, en (3) een samenhangende topsportstrategie. Op basis van onze analyse van inzichten uit beleidsdocumenten, interviews met landelijke partijen en twaalf gemeentelijke casestudies laten we zien in hoeverre deze doelen zijn bereikt en welk aandeel het sportakkoord hierin heeft.

5.2 Versterkte samenwerking tussen top- en breedtesport?

Het eerste beoogde resultaat van de sportakkoorden is een structurele samenwerking tussen top- en breedtesport op zowel lokaal als landelijk niveau. Of dit gelukt is, analyseren we hieronder apart voor het lokale en landelijke niveau.

Op lokaal niveau

Op basis van de beschikbare informatie uit beleidsdocumenten, interviews met landelijke stakeholders en twaalf gemeentelijke casestudies concluderen wij dat het landelijke sportakkoord op lokaal niveau wel heeft bijgedragen aan de samenwerking tussen topsport en breedtesport, maar vooral op incidentele en thema-afhankelijke basis. In vergelijking met 2020 krijgt topsport vaker aandacht in lokale sportakkoorden, mede doordat Sportakkoord II hier een grotere rol aan toekent. Gemeenten benutten deze aandacht voor topsportactiviteiten voornamelijk door het inzetten van rolmodellen, het organiseren van topsportevenementen en het koppelen van maatschappelijke thema's, zoals inclusie of gehandicaptensport.

Het project 'Versterken topteamsportcompetities en topclubs 2032' werd in de interviews ook vaak genoemd als belangrijke impuls voor de samenwerking tussen top- en breedtesport op lokaal niveau. Dit project is gestart onder deelakkoord 6 van het Nationaal Sportakkoord: 'Topsport die inspireert' maar valt ook onder deelakkoord II/strategisch kader en heeft als doel de nationale competities en topclubs te versterken en verder te professionaliseren. Voor dit project is een programmamanager vanuit NOC*NSF benoemd, die in samenwerking met collega's uit de breedtesport ook lokale adviseurs betrekt.

Hoewel het sportakkoord soms extra middelen bood om dergelijke activiteiten op lokaal niveau te faciliteren, is in de meeste gemeenten geen sprake van structurele beleidsverankering van de samenwerking. De mate van verbinding verschilt sterk per gemeente. Waar er voor het sportakkoord al een relatie tussen de top- en de breedtesport bestond, heeft het akkoord deze versterkt. In andere gevallen bleef het bij losse projecten of ad-hocactiviteiten, bijvoorbeeld rondom een lokale topsporter of een regionaal evenement

Op landelijk niveau

Binnen SA II was het de ambitie van de strategische partners om, vanuit gedeelde doelen de verbinding tussen top- en breedtesport te versterken. De partners streefden ernaar om op termijn het onderscheid in de governance tussen topsport en breedtesport weg te nemen en over te gaan op een gezamenlijke aansturing. Hoewel de coördinatieteams aan het begin van het sportakkoord periodiek een gezamenlijk overleg voerden, is deze werkwijze inmiddels losgelaten.

De samenwerking blijft gefragmenteerd en grotendeels afhankelijk van incidentele, vaak korte termijn initiatieven. Op specifieke inhoudelijke thema's, zoals het paralympisch sportbeleid, is echter een betere afstemming zichtbaar, waarbij in de breedte- en topsport wordt samengewerkt op het gebied van sporten voor mensen met een handicap. Dit zijn echter uitzonderingen.

Het ontbreken van een gezamenlijk, structureel coördinatiekader belemmert een duurzame en ingebedde verbinding tussen top- en breedtesport. Daardoor blijft samenwerking op landelijk niveau eerder een bewuste keuze dan een vanzelfsprekend uitgangspunt. De oorspronkelijke ambitie van het sportakkoord om samenhang en gezamenlijke strategische aansturing te realiseren, is naar onze beoordeling slechts beperkt waargemaakt.

5.3 Is het sportbeleid van gemeenten in de loop van de tijd veranderd?

Het tweede beoogde resultaat van de sportakkoorden is dat gemeenten na afloop beschikken over een duurzaam lokaal sportbeleid, waarin aandacht is voor nieuwe thema's en domeinen of voor andere perspectieven daarop. Om te beoordelen of dit resultaat is bereikt, kijken we eerst of gemeenten hun sportbeleid tijdens de uitvoeringsperiode van de sportakkoorden hebben aangepast met andere thema's

en domeinen en vervolgens of deze aanpassingen naar onze verwachting blijvend zijn. In het volgende hoofdstuk gaan we in op de vraag in hoeverre de geconstateerde beleidsveranderingen direct kunnen worden toegeschreven aan de inzet van het instrument sportakkoord.

Op basis van inzichten uit de documentenstudie en onze twaalf casestudies concluderen wij dat het sportbeleid van gemeenten tijdens de looptijd van het sportakkoord merkbaar is veranderd. We baseren ons hierbij op de volgende bevindingen.

- **Veranderde rol en verantwoordelijkheid.** Gemeenten zijn tijdens de uitvoeringsperiode van het sportakkoord sportbeleid steeds vaker als een gezamenlijke verantwoordelijkheid gaan zien, terwijl zij tegelijkertijd de eigen regie behielden bij het formuleren van doelen en het maken van afspraken. Waar zij vóór het sportakkoord vooral faciliteerden op accommodaties, nemen zij nu vaker het initiatief en voeren zij coördinerende taken uit. Deze ontwikkeling wordt breed gedragen: een meerderheid van de door ons onderzochte gemeenten geeft aan dat hun sporttaken zijn toegenomen.
- **Integratie met andere beleidsdomeinen.** Beleidsnota's over sport en sportaccommodaties worden steeds vaker geïntegreerd in bredere beleidskaders rond gezondheid en welzijn. Landelijke akkoorden, zoals GALA, bieden hierin richting. Op uitvoerend niveau is er tijdens de uitvoeringsperiode in veel gemeenten een verbinding ontstaan tussen sport en andere domeinen; buurtsportcoaches en andere functionarissen werken integraal samen met onderwijs, welzijn en zorg om projecten vorm te geven.
- **Nieuwe thema's en accenten.** In het feitelijke sportbeleid zijn ook nieuwe beleidsaccenten ontstaan. In kleinere gemeenten kreeg het thema vitale sportaanbieders veel aandacht, met nadruk op clubondersteuning en het versterken van vrijwilligersinzet. Ook de sociale veiligheid en integriteit zijn prominenter op de agenda gezet. Inclusie en diversiteit worden breder toegepast, met laagdrempelige sportprogramma's voor kwetsbare doelgroepen en specifieke interventies voor bijvoorbeeld ouderen en jeugd.



- **Weinig inzicht in effecten.** Het meten van effecten blijft volgens ons een uitdaging: slechts een minderheid van de gemeenten kan duidelijk aantonen hoe het herziene sportbeleid bijdraagt aan bredere maatschappelijke doelstellingen. Monitoring en evaluatie gebeuren vaak incidenteel, ondanks dat positieve effecten op gezondheid en sociale participatie worden ervaren.

- **Borging nieuw beleid onzeker.** We vonden in ons onderzoek dat veel samenwerkingsverbanden en programma's afhankelijk zijn van tijdelijke financiering en waarschijnlijk uiteenvallen zodra deze middelen wegvallen. In veel gemeenten ontbreken bovendien vaste afspraken en beleidsstructuren die de rol van sport in andere domeinen op de lange termijn borgen. Hierdoor blijft het een uitdaging om de behaalde resultaten te verduurzamen.

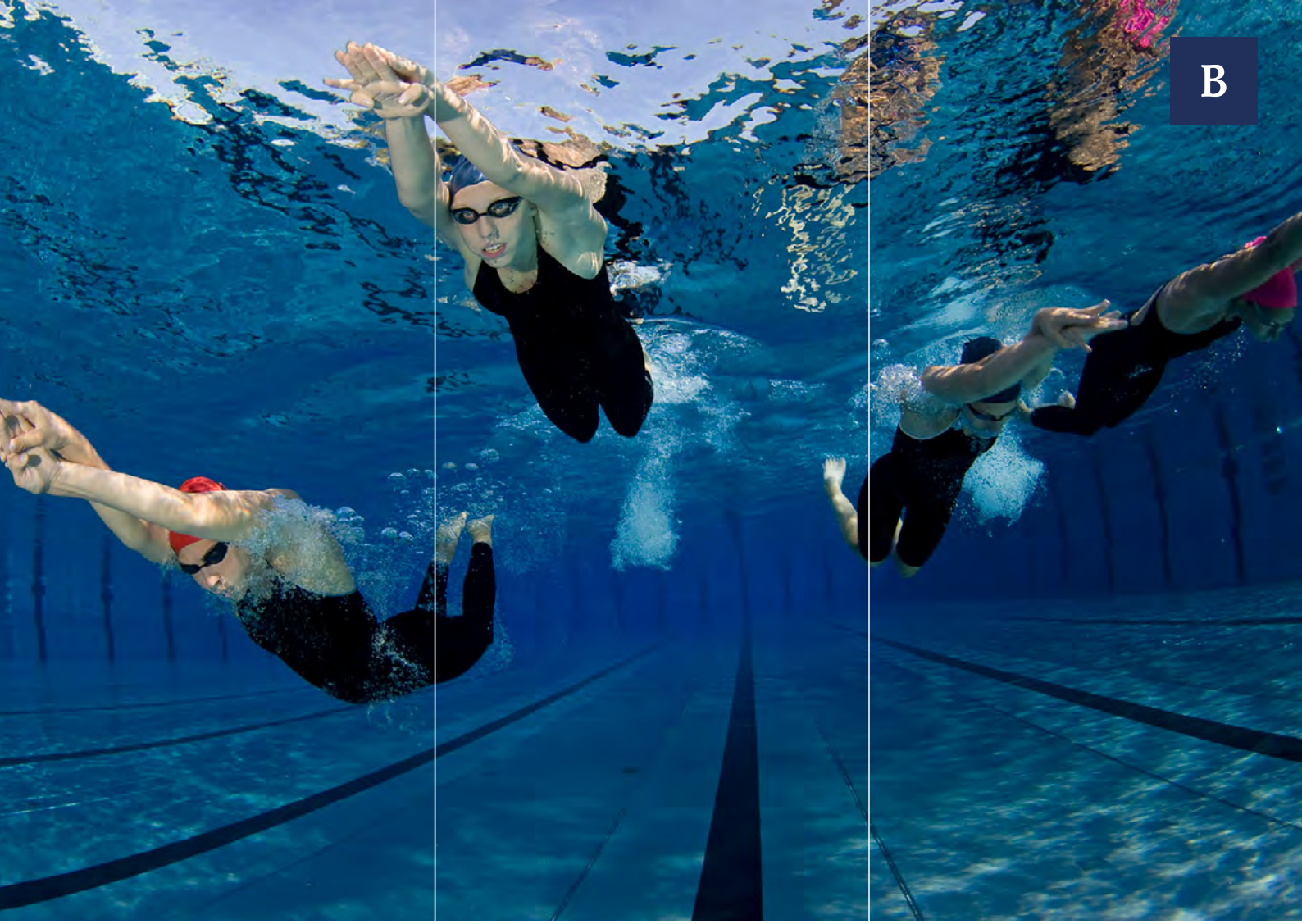
- **Niet duidelijk of gemeentelijke beleidsprocessen zijn veranderd.** Ons onderzoek biedt geen inzicht in de vraag of tijdens de looptijd van de sportakkoorden de gemeentelijke beleidsprocessen zijn veranderd, bijvoorbeeld in de manier waarop beleidsambtenaren werken of hoe de lokale democratie functioneert. Wel staat voor ons vast dat op lokaal niveau de verbinding tussen sport en de domeinen gezondheid, welzijn en preventie sterk is gestimuleerd door de wijze van financieren via een brede SPUK. Het is onze overtuiging dat deze financieringsstructuur het domeinoverstijgend werken binnen gemeenten versterkt heeft.

Onze conclusie op basis van bovenstaande is dat gemeenten tijdens de looptijd van de sportakkoorden hun sportbeleid merkbaar hebben vernieuwd, met aandacht voor nieuwe thema's en domeinen. Daarbij zijn zij ook verschoven van een faciliterende naar een strategische, initiërende en integrale rol. Deze ontwikkeling is positief, maar de verankering verschilt sterk per gemeente: sommige hebben het beleid stevig ingebed, terwijl elders vooral losse initiatieven bestaan. De borging blijft kwetsbaar door afhankelijkheid van tijdelijke financiering, het ontbreken van vaste afspraken en beleidsstructuren, en de afwezigheid van een wettelijke verplichting om sport en bewegen te stimuleren. Hierdoor is duurzaamheid van het gewijzigde sportbeleid niet overal gegarandeerd.

5.4 Is er een samenhangende topsportstrategie?

Wij concluderen dat tijdens de uitvoeringsperiode van het sportakkoord het derde beoogde resultaat – een samenhangende topsportstrategie – is gerealiseerd. Het strategisch kader topsport 2032 geeft duidelijke richting aan de lange termijnontwikkeling van de topsport in Nederland. Dit kader is vastgesteld door het ministerie van VWS, NOC*NSF en de VSG naar aanleiding van de behoefte aan een gezamenlijke visie die als kompas dient voor samenwerking en beleidsontwikkeling. Het bouwt voort op het deelakkoord over topsport uit SA I en sluit aan bij thema 6 van SA II, waarin de maatschappelijke waarde van topsport centraal staat.

Het strategisch kader heeft als ambitie om in 2032 de maatschappelijke waarde van topsport zo groot mogelijk te maken. Hierin staat niet alleen het behalen van sportieve prestaties centraal, maar ook persoonlijke ontwikkeling, integriteit, een gezonde sportcultuur en een bredere rol van topsport in de samenleving. De strategie zet in op het waarderen van een breder palet aan prestaties, het maatschappelijk verantwoord organiseren van topsport, het bundelen van losse initiatieven tot één gezamenlijke maatschappelijke propositie en het vergroten van zichtbaarheid en bereik door ook de cultuur, waarden en verhalen achter de sport te delen.



HOOFDSTUK 6

Analyse doeltreffendheid sportakkoord

In dit hoofdstuk presenteren wij onze analyse van de doeltreffendheid van het sportakkoord als beleidsinstrument, waarmee wij de subvraag beantwoorden: in welke mate heeft het sportakkoord bijgedragen aan het realiseren van de gestelde doelen? Deze analyse is gebaseerd op de feiten en beelden uit ons onderzoek die in hoofdstuk 5 en 6 zijn beschreven, aangevuld met onderzoeksbevindingen die nog niet eerder in dit rapport zijn opgenomen.

6.1 Is er beweging geweest op de outcomedoelen van het sportakkoord?

Het vaststellen van de doeltreffendheid van het sportakkoord begint met het beoordelen of er tijdens de uitvoeringsperiode vooruitgang is geboekt op de vooraf vastgestelde outcomedoelen. Dat wordt in deze paragraaf beschreven.

In paragraaf 6.2 onderzoeken we vervolgens of de waargenomen ontwikkelingen daadwerkelijk het gevolg zijn van het sportakkoord, of dat er een andere verklaring is, zoals toevallige omstandigheden.

Ter herinnering: de oorspronkelijke beleidstheorie achter het sportakkoord, zoals uiteengezet in hoofdstuk 2, omvatte de volgende vier beoogde outcomedoelen:

- Een robuuste sportinfrastructuur met sterke sportorganisaties en inclusieve, veilige en positieve sportcultuur
- Groot bereik aan sporters, toeschouwers en vrijwilligers (inclusief kwetsbare groepen en mensen die achterblijven in sport en beweegdeelname) met een passend en inclusief aanbod voor iedereen en topsport die inspireert en samenbrengt
- Grote meerwaarde als sport- en beweegsector voor andere maatschappelijke domeinen
- De maatschappelijke waarde van topsport is toegenomen.

Is de sportinfrastructuur robuuster met vitale sportaanbieders en een inclusieve, veilige en positieve sportcultuur?

Op basis van landelijke interviews en de casestudies concluderen we dat de sportinfrastructuur in Nederland de afgelopen jaren op verschillende vlakken merkbaar versterking heeft gekregen, maar de mate van robuustheid verschilt sterk tussen gemeenten.

Landelijk is het ondersteuningsaanbod, met name voor lokale sportverenigingen, aanzienlijk uitgebreid. Dit vond plaats via clubondersteuners, landelijke services en adviseurs lokale sport. Dat lokaal behoefte bestond aan versterking van het ondersteuningsaanbod voor sportaanbieders blijkt uit de grote vraag naar sportservices vanuit lokale organisaties, waarop veel gemeenten actief hebben ingespeeld. Door de combinatie van het landelijke ondersteuningsaanbod en de verbreding van financieringsregelingen is het aantal gemeenten dat actieve clubondersteuning biedt sterk toegenomen. Dit wijst op een bredere en stevigere basis voor met name lokale sportverenigingen.

Tegelijkertijd blijft de balans tussen de 'zachte' en 'harde' infrastructuur op lokaal niveau volgens ons kwetsbaar. Uit de verschillende gesprekken lijkt de zachte infrastructuur – bestaande uit netwerken, kennisdeling en samenwerkingsverbanden – relatief stabiel. Deze draagt bij aan het bevorderen van een inclusieve, veilige en positieve sportcultuur, omdat zij de verbinding legt tussen diverse actoren in het sportveld. De harde infrastructuur – functies, formatie en uitvoeringsbudget – is daarentegen meer afhankelijk van tijdelijke financiering. Hierdoor is de continuïteit van inspanningen niet overal gegarandeerd, vooral niet in gemeenten waar eigen uitvoeringskracht beperkt is. In de validatiesessies is daarbij genuanceerd dat ook de zachte infrastructuur kwetsbaar is door de tijdelijkheid van budgetten en middelen. Zonder structurele financiering zal naar verwachting de inzet van mensen ook worden beperkt en vervalt daarbij hun bijdrage binnen de netwerken, waardoor de netwerken en samenwerkingsverbanden ook kwetsbaar lijken.

In grote steden, met een sterke beleids- en uitvoeringscapaciteit, fungeerden de extra middelen volgens ons vooral als aanjaaggeld voor nieuwe projecten, en minder als bepalende factor voor een structurele inzet. Zij zijn daarmee minder afhankelijk van tijdelijke impulsen. In kleinere gemeenten daarentegen zijn de extra middelen vaak een essentiële voorwaarde geweest voor continuïteit en uitbreiding van het sportaanbod. Dit maakt hun infrastructuur gevoeliger voor beleidswijzigingen en budgetbeperkingen.

Verder is tijdens het SA II in meerdere gemeenten de samenwerking tussen ondernemende sportaanbieders en gemeenten versterkt, mede door de inzet van POS-kantoren en deelname van POS aan landelijke overlegtafels. Hoewel deze ontwikkeling niet overal zichtbaar was, heeft het sportakkoord geleid tot een sneller en beter contact met de ondernemende sportaanbieders en in enkele gemeenten tot een prominentere positie van sportondernemers in het lokale sportbeleid. In sommige gemeenten zijn de sportondernemers actief betrokken bij de kernteams rondom het sportakkoord.

De ambitie van het sportakkoord om het aantal bovenlokale functionarissen te verminderen, is tot slot slechts gedeeltelijk gerealiseerd. Reeds bij de start van het sportakkoord zijn er adviseurs lokale sport aangesteld, met als doel de communicatie en kanalen tussen landelijke sportorganisaties en gemeenten te stroomlijnen. Voor het sportakkoord onderhielden individuele sportbonden nog rechtstreeks contact met de afzonderlijke gemeenten; deze contacten zijn grotendeels vervangen door de adviseurs lokale sport. De adviseurs hebben zich echter via de gemeenten voornamelijk gericht op het belang van de sportverenigingen en in mindere mate op het belang van de sportondernemers. Dit lijkt ons ook verklaarbaar, omdat de sportverenigingen met vrijwilligers minder middelen hebben en de ondersteuning daardoor beter kunnen gebruiken dan commerciële sportondernemers met eigen capaciteit. In SA II zijn daarnaast, met de komst van de regioadviseur Brede SPUK en de POS-regiocoördinator, extra bovenlokale functies ontstaan. In sommige gevallen worden meerdere bovenlokale functies door dezelfde persoon vervuld, waardoor gemeenten en sportaanbieders slechts één contactpersoon hebben. Dit is echter niet overal het geval. Wij zien het samenbrengen van deze functies vooral als het verenigen van overlappende taken en als een signaal om onderling beter af te stemmen.

Ons eindoordeel is dat, ondanks de gedeeltelijke reductie van het aantal bovenlokale functies, de sportinfrastructuur in termen van ondersteuning en samenwerking tijdens de sportakkoord-periode merkbaar is versterkt. Deze versterking heeft bijgedragen aan het creëren van inclusieve, veilige en positieve sportinfrastructuur. De structurele robuustheid van de versterkte infrastructuur blijft volgens ons echter wel sterk afhankelijk van de lokale context en de beschikbaarheid van duurzame, vaste middelen. De grootste vooruitgang is geboekt in het behoud en de uitbreiding van de zachte infrastructuur (zoals netwerken, samenwerkingsstructuren en kennisdeling), terwijl de harde infrastructuur (zoals fysieke voorzieningen) in veel gevallen kwetsbaar en onvoldoende bestendig blijft.

Is er ontwikkeling in het bereiken van een breed en inclusief aantal sportdeelnemers, toeschouwers en vrijwilligers in de top- en breedtesport?

Op basis van onze evaluatie kunnen wij niet kwantitatief onderbouwen dat tijdens de uitvoeringsperiode van de sportakkoorden een passend en inclusief aanbod is gerealiseerd, noch dat dit heeft bijgedragen aan een groter bereik onder sporters, toeschouwers en vrijwilligers — inclusief kwetsbare groepen en mensen met een lagere sport- en beweegdeelname. De landelijke interviews en twaalf casestudies laten zien dat er tijdens de sportakkoordperiode een duidelijke, maar ongelijk verdeelde, vooruitgang is geboekt in het bereiken van een breder en inclusiever publiek in zowel de top- als de breedtesport.

- **Verschuiving in het lokale sportbeleid.** In het vorige hoofdstuk beschreven we al dat er zich tijdens de sportakkoordenperiode een belangrijke verschuiving heeft voorgedaan in het gemeentelijk sportbeleid. Waar dit in sommige gemeenten voorheen vooral beperkt bleef tot accommodatiebeheer, is er tijdens de sportakkoordenperiode steeds vaker breder en meer integraal over sport nagedacht. Dit heeft geleid tot initiatieven die op een kleine schaal de faciliteiten verbeteren, maar vooral actief inspelen op maatschappelijke opgaven zoals inclusie en sociale cohesie. Zo wordt bij inclusie tevens aandacht besteed aan inwoners die niet sporten bij een vereniging of commerciële aanbieder, door voor hen buurtgerichte projecten te organiseren.

- **Uitbreiding van faciliteiten en toegankelijkheid.** Door gerichte kleine investeringen in sportaccommodaties en het openstellen van voorzieningen voor kwetsbare doelgroepen, is het aanbod in de onderzochte gemeenten inclusiever geworden. Deze fysieke verbeteringen dragen bij aan een toegankelijker sportlandschap, zowel voor de deelnemers als voor de toeschouwers en de vrijwilligers. Het vergroot de mogelijkheden voor mensen die traditioneel minder goed bereikt werden door de bestaande sportstructuren.

- **Ondersteuning van verenigingen en aanbodverruiming.** De inzet van services en het aanbieden van cursussen (bijvoorbeeld voor sociaal veilige sport), opleidingen voor trainers en het instellen van vertrouwenscontactpersonen bij verenigingen heeft in de onderzochte gemeenten gezorgd voor extra ondersteuning van de sportverenigingen. Door deze ondersteuning konden de clubs hun activiteiten beter afstemmen op de diverse behoeften, wat leidde tot een passender en inclusiever bereik.
  Naast het verbreden van het sportaanbod door de bestaande sportaanbieders (veelal traditionele sportverenigingen) was het in SA II nadrukkelijk de bedoeling dat op lokaal niveau ook nieuwe aanbieders zouden aanhaken, om zo de sportdeelname onder de inwoners te vergroten. Op basis van ons onderzoek kunnen we echter niet goed vaststellen in hoeverre dit doel is gerealiseerd.

In enkele casusgemeenten is overigens aangegeven dat er nu ook wordt samengewerkt met sportondernemers. Wij achten het daarbij wel belangrijk te benoemen dat de sportondernemers minder ondersteuning hebben ontvangen vanuit de beschikbare sportservices.

- **Passend aanbod.** Binnen het lokale sportakkoord van verschillende door ons onderzochte gemeenten is actief gewerkt aan de ontwikkeling van een veilig, toegankelijk en kwalitatief hoogwaardig sportaanbod. Gemeenten en verenigingen hebben hun activiteiten aangepast aan de uiteenlopende behoeften en ze hebben nieuwe vormen geïntroduceerd, variërend van laagdrempelige buurtactiviteiten tot gespecialiseerde sporttrainingen. De mogelijkheden voor verenigingen om een inclusief en veilig aanbod te realiseren, worden mede ondersteund door de sportservices van NOC*NSF. In diverse gemeenten zijn aanvullende initiatieven genomen om kwetsbare groepen beter te betrekken bij sportactiviteiten. Buurtsportcoaches worden breed ingezet, onder meer op scholen voor kinderen, bij ouderen (zoals via valtraining) en bij mensen met een beperking of in het zorgdomein. Door investeringen in multifunctionele accommodaties en het actief betrekken van ondernemende aanbieders is het aanbod sterker verbonden met de lokale gemeenschap. De hiervoor beschreven vernieuwingen hebben het sportaanbod volgens ons in deze gemeenten inclusiever en aantrekkelijker gemaakt, waardoor de kans groter is dat nieuwe doelgroepen op de langere termijn meer gaan deelnemen aan sportactiviteiten.

- **Topsport die inspireert en samenbrengt.** Binnen het deelakkoord 'Topsport die inspireert' is landelijk gewerkt aan structurele projecten die de aantrekkingskracht van topsport benutten om verbindingen te leggen met de breedtesport en maatschappelijke doelen. Een voorbeeld van een structureel verankerd project is 'topteamsportcompetities', dat voorziet in gezamenlijke programmering, kennisdeling en evenementen waarin topsportclubs actief samenwerkten met lokale breedtesportpartners en gemeenten. Door topsportevenementen toegankelijker te maken voor lokale gemeenschappen ontstaat er meer directe interactie tussen topsporters en het publiek, wat bijdraagt aan het vergroten van het bereik.

Wordt de sport- en beweegsector steeds beter ingezet binnen andere maatschappelijke domeinen?

Op basis van de bestudeerde lokale akkoorden, landelijke rapporten en onze casestudies concluderen we dat de sport- en beweegsector in de sportakkoordperiode merkbaar vaker is ingezet binnen andere maatschappelijke domeinen, maar de mate waarin dit duurzaam gebeurt verschilt sterk tussen de gemeenten. In meerdere plaatsen is sport gekoppeld aan bredere beleidsthema's, zoals gezondheid, preventie, leefomgeving en sociale inclusie. Deze ontwikkeling is mede gestimuleerd door lokale samenwerkingsstructuren en programma's waarin partijen bewust verbinding leggen tussen sport en andere maatschappelijke opgaven. De bundeling op lokaal niveau van de verschillende financiële middelen via de Brede SPUK heeft ervoor gezorgd dat gemeenten de financiële middelen tussen de verschillende programma's makkelijker met elkaar konden combineren. Juist dit heeft bijgedragen aan de verbreding van het sportbeleid naar andere maatschappelijke domeinen binnen gemeenten.

Een belangrijke stap is volgens ons dat er in verschillende gemeenten koppelingen zijn gelegd met landelijke thema's uit het GALA, waaronder preventie, het bevorderen van een gezonde leefstijl en het realiseren van een beweegvriendelijke leefomgeving. Dit heeft lokaal geleid tot sterkere netwerken en samenwerking tussen bijvoorbeeld sportorganisaties, welzijnsinstellingen, het onderwijs en zorgaanbieders. Via buurtsportcoaches en nieuwe voorzieningen is in meerdere gemeenten bovendien extra aandacht ontstaan voor het bereiken van kwetsbare doelgroepen.

Gemeenten hebben meestal zelfstandig de verbinding met andere domeinen opgepakt door combinatiefunctionarissen op een andere wijze in te zetten. Bovenlokale functionarissen zoals de regioadviseur Brede SPUK en de adviseur sport en preventie hebben daarin volgens ons vaak maar een bescheiden rol gespeeld.

Samenwerking en netwerkontwikkeling

Er is een duidelijke toename zichtbaar in cross-sectorale samenwerking. Sport wordt steeds vaker gezien als instrument om maatschappelijke uitdagingen te ondersteunen, zoals het tegengaan van gezondheidsschade, het versterken van sociale cohesie en het verbeteren van de leefomgeving. De gezamenlijke inzet van publieke, private en maatschappelijke partijen zorgt voor een breder bereik en meer impact.

Kwetsbaarheid van de ontwikkeling

Ondanks deze positieve beweging is de structurele verankering nog beperkt. Veel samenwerkingsverbanden en programma's in de door ons onderzochte gemeenten zijn afhankelijk van tijdelijke financiering en vallen waarschijnlijk uiteen zodra deze middelen wegvallen. In veel gemeenten ontbreken bovendien vaste afspraken en beleidsstructuren die de rol van sport in andere domeinen op de lange termijn borgen. Hierdoor blijft het een uitdaging om de behaalde resultaten te verduurzamen. Belangrijk is in dit verband opnieuw te benoemen dat gemeenten geen wettelijke verplichting hebben om sport en bewegen te stimuleren, wat het voeren van een duurzaam eigen sportbeleid volgens ons per definitie kwetsbaar maakt.

Is de maatschappelijke waarde van topsport toegenomen?

Landelijk beleid om maatschappelijke waarde topsport te vergroten

Ons onderzoek maakt duidelijk dat er landelijk tijdens de uitvoeringsperiode van het sportakkoord rondom topsport een breed pakket aan beleidsinitiatieven en programma's is uitgerold die zowel directe sportieve prestaties als bredere maatschappelijke effecten nastreven. Onder meer via het strategisch kader topsport 2032, opgezet door NOC*NSF, VWS en VSG, wordt gewerkt aan vier strategische doelen: een breder palet aan topsportprestaties, maatschappelijk verantwoord organiseren, het beter benutten van het topsportplatform, en het vergroten van zichtbaarheid en bereik. Het sportakkoord heeft volgens ons zeker een belangrijke rol gespeeld bij het ontstaan van dit gezamenlijke strategische kader, inclusief een evenementenbeleid, waarin maatschappelijke waarde centraal staat.

Interviews met zowel het coördinatieteam als de adviesgroep topsport maakte duidelijk dat vanuit de topsport op maatschappelijke vraagstukken verbindingen gelegd zijn via evenementen waarin thema's zoals voeding, eenzaamheid en bewegen centraal stonden. Deze activiteiten hebben echter volgens deze geïnterviewden wel een incidenteel karakter en zijn nog niet structureel verankerd in beleid.

Tijdens de sportakkoordperiode is weliswaar een samenhangende topsportstrategie ontwikkeld, maar uit onze interviews met het coördinatieteam en de adviesgroep topsport blijkt dat de uitvoering kwetsbaar blijft vanwege het risico van het wegvallen van structurele investeringen en stimuleringsmiddelen. De beperkte aansluiting met andere beleidsterreinen en het feit dat de samenwerking met de gemeente vaak vanuit de topsport wordt geïnitieerd, leiden tot versnippering. Samenwerking met partners buiten de sportsector levert weinig concrete resultaten op, terwijl gemeenten regelmatig de voorkeur geven aan breedtesport boven topsport. Dit alles belemmert volgens de geïnterviewden een duurzame en effectieve verankering van het topsportbeleid.

Landelijke investeringen en programma's

Verschillende concrete maatregelen hebben volgens ons bijgedragen aan het versterken van de maatschappelijke waarde van topsport:

- De Subsidieregeling Topsportevenementen 2024–2028 ondersteunt de organisatie van eenmalige, inspirerende topsportevenementen die de nationale trots en saamhorigheid bevorderen en mensen aanzetten tot meer sport en beweging.

- In 2024 zijn volgens de Najaarsbrief Sport en Bewegen 77 lopende topsportprogramma's gefinancierd, 470 topsporters ondersteund met financiële bijstand en negen internationale topsportevenementen georganiseerd met steun van het ministerie van VWS. Ook is de eerste 'TeamNL Sport Experience' uitgevoerd om topsportevenementen te benutten voor brede deelname aan sport.

- De Verzamelbrief Sport en Bewegen 2024 vermeldt een verhoging van € 2 miljoen voor paralympische en olympische programma's, ondersteuning van topclubs in vijf teamsporten en versterking van topcompetities.

- Projecten zoals Versterken Topteamsportcompetities, onderdeel van het deelakkoord 'Topsport die inspireert', versterken de samenwerking tussen topsport en breedtesport, al is deze huidige kruisbestuiving projectmatig en thematisch van aard.

- Sporthelden op school; om goede voorbeelden zichtbaar, tastbaar, herkenbaar en navolgbaar te maken worden topsporters voor de klas gezet. Zo inspireren zij kinderen en moedigen zij hen aan om in actie te komen.[135]

135 Over ons - Sporthelden op School

Lokale integratie en samenwerking

Op lokaal niveau verwerken steeds meer gemeenten het thema topsport in hun sportakkoorden, vooral als middel om maatschappelijke doelen te realiseren, evenementen te organiseren en verenigingen te versterken. In gemeenten waar al een koppeling bestond tussen topsport en maatschappelijke waarde, heeft het sportakkoord deze verbinding kunnen verdiepen door extra middelen vrij te maken voor organisatiecapaciteit. Toch blijft de structurele beleidsverankering beperkt: de meeste gemeenten nemen topsport incidenteel op in hun beleid, vaak als inspiratiebron voor breedtesportactiviteiten. Belangrijke kanttekening hierbij is dat het ook niet het doel is geweest van het coördinatieteam topsport dat elke gemeente in Nederland topsportbeleid voert. De ambitie was om in alle gemeenten inwoners te laten inspireren door de kracht van topsport. Gezamenlijke initiatieven als paralympische plannen en topteamsportcompetities laten zien dat de samenwerking vaak afhankelijk is van blijvende financiële steun.

Publiek draagvlak en perceptie

Uit de TiN Monitor 2025 blijkt dat 53% van de volwassen Nederlanders topsport als positief voor de maatschappij beschouwt, waarbij waarden als trots, passie, plezier, saamhorigheid en het 'oranjegevoel' centraal staan.
Twee op de drie topsporters zetten hun bekendheid in voor maatschappelijke doelen, bijvoorbeeld via clinics, lezingen of meet-and-greet-activiteiten.[136]

Tegelijkertijd is er een stijging in negatieve percepties rond thema's als ethiek, fair play, sociale gelijkheid en inclusie vergeleken met vijf jaar geleden. Incidenten rond supportersgeweld, discriminatie en sociale veiligheid, evenals maatschappelijke discussies over transgendersport, dragen hier mogelijk aan bij. Daarnaast tonen de TiN-data over de afgelopen twaalf jaar een lichte daling in gevoelens van trots op topsportprestaties.[137]

Voorgaande maakt voor ons duidelijk dat de maatschappelijke waarde van topsport de afgelopen jaren voorzichtig is gestegen. De landelijke investeringen en beleidsinitiatieven die topsport strategisch verbinden met gezondheid, participatie en sociale cohesie zullen hier zeker invloed op hebben gehad. Het publieke draagvlak is overwegend positief, maar volgens ons kwetsbaar door toenemende negatieve percepties rond sportcultuur en inclusie.[138] De komende jaren ligt de uitdaging in het duurzaam borgen van deze kruisbestuivingen, zowel beleidsmatig als qua financiering, zodat topsport blijvend kan inspireren én bijdragen aan maatschappelijke doelen op landelijk én lokaal niveau.

6.2 Is het sportakkoord als instrument doeltreffend geweest?

Beoogde mechanismen in de praktijk

De voorgaande paragraaf laat zien dat er tijdens de uitvoeringsperiode van het sportakkoord op alle vier de beoogde outcomedoelen sprake is van zichtbare ontwikkeling. Omdat deze ontwikkeling niet echt kwantitatief meetbaar was, hebben we ons hiervoor moeten baseren op kwalitatieve informatie uit interviews. Uit ons onderzoek blijkt dat de verschillende mechanismen uit het sportakkoord daadwerkelijk hun vruchten afwerpen in de praktijk. Het gaat hierbij vooral om het versnellen, verdiepen en verbreden van de samenwerking op sportgebied binnen gemeenten en tussen landelijke partijen en gemeenten. Daarnaast betreft dit het kwalitatief versterken van lokale sportaanbieders – met name verenigingen, maar in onvoldoende mate sportondernemers –, het stimuleren van inclusie en diversiteit in sportbeoefening, en het leggen van beleids- en uitvoeringsverbindingen tussen sport en andere maatschappelijke domeinen. Wat we niet of onvoldoende in onze casusgemeenten hebben zien gebeuren is dat ook lokaal het besef is gegroeid (en in het beleid is opgenomen) dat ook topsport(evenementen) ingezet kunnen worden voor maatschappelijke doelen zoals gezondheidsbevordering, participatie, inclusie en welzijn.

Bij de ontwikkeling van het sportakkoord is ook als beoogd werkend mechanisme opgenomen dat de bestaande of geoormerkte middelen van de betrokken partijen – zowel op landelijk als lokaal niveau – doelgericht worden ingezet om de doelstellingen van het sportakkoord te realiseren. Daarnaast werd voorzien dat het beschikbaar stellen van de landelijke sportakkoordmiddelen zou leiden tot extra middelen op lokaal en/of landelijk niveau voor zowel de breedte- als topsport. Dit als onderdeel van de beoogde hefboomwerking. Door de beperkte financiële informatie die landelijke en lokale partijen ons konden aanleveren over de bestedingen van de voor het sportakkoord beschikbare middelen, kunnen we echter geen harde uitspraken doen over de vraag of dit mechanisme, inclusief de hefboomwerking, daadwerkelijk tot stand is gekomen. We zien in ons onderzoek dat de topsportmiddelen gericht worden ingezet voor doelen die passen binnen zowel het strategisch kader topsport als het sportakkoord.

136 Topsport in Nederland (TiN) 2025
137 Topsport in Nederland (TiN) 2025
138 Topsport in Nederland (TiN) 2025

Wij constateren tot slot dat het sportakkoord een strategische samenwerking tussen de ondernemende sport en sleutelpartners in de sport heeft bevorderd. De keuze van het ministerie van VWS, de VSG en NOC*NSF om een strategische alliantie aan te gaan met POS heeft het potentieel van de ondernemende sportaanbieders vergroot om bij te dragen aan het realiseren van maatschappelijke doelen.

Invloed financieringswijze op lokale verbindingen

Zoals eerder beschreven is het beoogde mechanisme uit het sportakkoord — lokaal verbindingen leggen tussen sport en andere maatschappelijke domeinen — in de praktijk daadwerkelijk tot stand gekomen. De vraag is echter in hoeverre dit resultaat op lokaal niveau volledig is toe te schrijven aan de inzet van het instrument sportakkoord. Op basis van gesprekken en beide validatiesessies achten wij het waarschijnlijk dat dit vooral te danken is aan het onderbrengen van de BRC-gelden, GALA-gelden en het uitvoeringsbudget van het sportakkoord binnen de Brede SPUK. Het waren volgens ons vooral deze factoren -en dus niet primair de afspraken uit het landelijke sportakkoord — die gemeenten hebben aangezet om de verbinding tussen sport en andere maatschappelijke domeinen te versterken én de reikwijdte van sportinitiatieven te vergroten. Door de verplichte integrale aanpak en de nieuwe mogelijkheid (vanaf 2025) om SPUK-budgetten flexibel in te zetten, is de samenhang binnen het sportbeleid op lokaal niveau toegenomen. Hierdoor ontstaan er bredere initiatieven en werken verschillende domeinen en netwerken intensiever met elkaar samen.

Ten slotte is het goed te benadrukken dat in de voorwaarden voor de inzet van het uitvoeringsbudget van het sportakkoord ook is opgenomen dat inclusie en diversiteit binnen sport breder moeten worden toegepast. Dit heeft vermoedelijk eveneens bijgedragen aan het leggen van verbindingen tussen sport en andere domeinen.

Landelijk wel een strategisch kader topsport, geen overkoepelend beleid voor breedtesport

We vinden het ook belangrijk te constateren dat tijdens de uitvoeringsperiode van het sportakkoord wel een strategisch kader topsport tot stand is gekomen, maar geen overkoepelend landelijk beleid voor breedtesport. Het sportakkoord zelf zien wij, ondanks dat sommige stakeholders deze indruk hebben, namelijk niet als een overkoepelend landelijk beleid. Het betreft een tijdelijk instrument zonder structurele beleidsverankering.

Alhoewel het niet expliciet was opgenomen in de beleidstheorie achter het sportakkoord, achten wij het aannemelijk dat een landelijk strategisch kader voor breedtesport, opgesteld en uitgewerkt door samenwerkingspartners, had kunnen bijdragen aan het blijvend borgen en verduurzamen van de lokale werkwijzen en resultaten uit het sportakkoord. Samenwerkingspartners lokaal en landelijk hadden namelijk kunnen voortbouwen op een dergelijk landelijk strategisch kader. Topsport heeft dit wél gerealiseerd, zoals hiervoor beschreven, door een overkoepelend strategisch kader topsport te ontwikkelen, dat vervolgens door de betrokken partijen is vertaald in eigen strategieën. Het gevolg hiervan is dat landelijk wordt gewerkt aan het vergroten van de maatschappelijk waarde van topsport.

Wij constateren dat het verschil tussen de totstandkoming van een strategisch kader voor topsport en het ontbreken van een dergelijk kader voor breedtesport sterk samenhangt met de initiële samenwerkingsdynamiek in beide domeinen. Voor de topsport lag vanaf de start de nadruk op samenwerking rondom gezamenlijke inhoudelijke ambities, waarbij reeds bestaande landelijke middelen vóór de sportakkoorden al beschikbaar waren en doelgericht werden ingezet op gedeelde strategische doelen. In de breedtesport werden wel gezamenlijke inhoudelijke doelen vastgesteld, maar de prioritering en planvorming waren grotendeels budgetgedreven. De beschikbare middelen vanuit de sportakkoorden bepaalden in hoge mate de richting en vorm van de samenwerking. Daarbij verschilde de uitgangspositie tussen topsport en breedtesport wezenlijk: topsport had voorafgaand aan het eerste sportakkoord al structurele landelijke financieringswijze. Het strategische kader tot 2032 borgt dat deze financiering ook na afloop van het tweede sportakkoord beschikbaar blijft. Voor de breedtesport ontbreekt deze structurele borging; zodra de financiering vanuit het sportakkoord wegvalt, achten wij de kans groot dat de huidige samenwerking onder druk komt te staan, met risico's voor de continuïteit van het ontwikkelde breedtesportbeleid én op termijn de topsportambities. Dit als gevolg van bijvoorbeeld een lagere instroom van nieuwe talentvolle sporters.

Blijft het werken in de toekomst?

De hiervoor uitgewerkte analyse laat zien dat het sportakkoord, samen met de financiering via de Brede SPUK, mechanismen in gang heeft gezet die beweging hebben gebracht op alle geformuleerde outcomedoelen van het sportakkoord. De vraag blijft echter hoe duurzaam deze mechanismen zijn. Veel van de door ons gesproken stakeholders, zowel op lokaal als op landelijk niveau, verwachten dat het effect vaak tijdelijk is en mede afhankelijk blijft van aanvullende middelen. Dit risico onderkennen wij eveneens. De uitdaging voor de komende periode ligt dan ook in het bestendigen van deze resultaten door middel van structurele beleidsinbedding en duurzame financiering.



HOOFDSTUK 7

Overkoepelende conclusies

In dit hoofdstuk presenteren we op basis van de inhoud van dit rapport, onze overkoepelende conclusies. Dit doen we op het niveau van de vier hoofdvragen van het onderzoek.

In hoeverre is er sprake van een duurzame verankering van de doelen/ambities en onderliggende geconcretiseerde afspraken van de sportakkoorden in het beleid van de betrokken partners, zowel landelijk als lokaal?

Op lokaal niveau is te zien dat gemeenten, sportverenigingen en maatschappelijke organisaties de landelijke ambities van de sportakkoorden hebben vertaald naar concrete en uitvoerbare afspraken. Hierbij is gebruik gemaakt van beschikbare functionarissen, zoals buurtsportcoaches en clubkadercoaches. Op lokaal niveau is hierdoor het sportbeleid in verschillende van de onderzochte gemeenten verbreed naar beleid op andere maatschappelijke domeinen en is daarnaast ingezet om de sportdeelname inclusiever te maken door aanpassingen te doen in het sportaanbod. Er zijn hierbij soms ook kleine, gerichte investeringen gedaan in sportfaciliteiten om deze toegankelijker te maken voor specifieke, kwetsbare doelgroepen. Daarbij moet worden opgemerkt dat de financiering van sportaccommodaties buiten het sportakkoord valt. In sommige gemeenten zijn de in het kader van het sportakkoord gemaakte afspraken, ingebed in lokale beleidsplannen, terwijl het in andere gemeenten vooral bij losse en aflopende initiatieven is gebleven.

De afhankelijkheid van tijdelijke regelingen maakt dat de borging van het gewijzigde lokale sportbeleid op de lange termijn (na afloop van het SAII) onzeker is. In hoeverre het nieuwe beleid lokaal wordt voortgezet, hangt sterk samen met de startpositie van gemeenten voorafgaand aan het sportakkoord. Gemeenten die al vóór het sportakkoord bezig waren met het betreffende beleid en dit dankzij het akkoord vooral hebben geïntensiveerd, zullen dit naar verwachting ook na afloop voortzetten. Voor gemeenten waar het bredere sportbeleid pas is ontstaan door de beschikbaarheid van sportakkoord-gelden, geldt dat deze borging minder waarschijnlijk is.

In de uitvoeringsperiode van het sportakkoord is een samenhangend strategisch kader topsport tot stand gekomen, maar geen overkoepelend beleid voor breedtesport, anders dan de sportakkoorden zelf. Het strategisch kader topsport 2032 geeft duidelijke richting aan de langetermijnontwikkeling van de topsport in Nederland. Het VN-verdrag Handicap en de input van belangrijke stakeholders, SA II, het advies van de NL Sportraad, de nota gehandicaptensport, en de organisatorische integratie van NOC*NSF en de sportbonden waren bovendien aanleiding om voor de breedte- en topsport samen een gezamenlijke strategie en missie te ontwikkelen om sporten met een handicap in 2030 vanzelfsprekend te maken.

In de topsport zijn structurele middelen en bestaande beleidskaders al langer aanwezig, waardoor deze voortzetting van de afspraken na afloop van het sportakkoord waarschijnlijk is. Financiële middelen lijken echter ontoereikend om duurzame investeringen te maken. Voor de breedtesport is die borging landelijk minder zeker. Wanneer de specifieke financiering vanuit het sportakkoord wegvalt, bestaat het risico dat voor de breedtesport samenwerkingsverbanden en afgesproken activiteiten onder druk komen te staan.

In hoeverre hebben de sportakkoorden geleid tot verandering in de verhoudingen en samenwerking tussen de partners en wat zijn hier de effecten van?

De sportakkoorden hebben geleid tot een verschuiving in de verhoudingen en samenwerking tussen de betrokken partners, zowel op landelijk als lokaal niveau. Op landelijk niveau fungeerden de akkoorden als een stimulans om publieke partijen langdurig te verbinden rond gezamenlijke ambities en thematiek. Dit heeft niet alleen de beleidsmatige afstemming verbeterd, maar ook geleid tot gezamenlijke initiatieven die onder meer de maatschappelijke betekenis van topsport hebben versterkt en bijgedragen aan thema's zoals mentale gezondheid van sporters en sociale veiligheid. POS fungeert als landelijke koepel en verbindt sinds SA II via POS-kantoren lokale sportondernemers met gemeenten. Er zijn echter maar een kleine aantal gemeenten waar sportondernemers worden betrokken bij het opzetten en uitvoeren van een breed sportbeleid.

Ondanks het voornemen in SA II om top- en breedtesport meer met elkaar te verbinden blijven in de governance vooralsnog twee aparte overleggen voor de coördinatieteams topsport en breedtesport bestaan. Het samenbrengen van de coördinatieteams in één overleg wordt niet langer als doel beschouwd, al wordt wel erkend dat hiermee mogelijk nog winst te behalen is. Samenwerking tussen top- en breedtesport wordt nog steeds nagestreefd, maar niet in de vorm van een gezamenlijk overleg. In het bestuurlijk overleg komen topsport en breedtesport wel bij elkaar. Bovendien wordt er samengewerkt tussen breedte- en topsport rondom onder andere sporten voor mensen met een handicap. De oorspronkelijke ambitie van het sportakkoord om samenhang en gezamenlijke strategische aansturing te realiseren, is daardoor volgens ons maar gedeeltelijk waargemaakt.

De mate van continuïteit blijft afhangen van structurele financiering. Bij de topsport is deze basis sterker verankerd door bestaande structuren en middelen, terwijl bij de breedtesport de samenwerking en activiteiten kwetsbaarder zijn zodra de specifieke financiële ondersteuning wegvalt.

Lokaal heeft het sportakkoord de samenwerking tussen gemeenten en sportverenigingen verstevigt. Dit geldt in sommige gemeenten ook voor de samenwerking van de gemeente met commerciële sportaanbieders. Binnen gemeenten zelf is door het sportakkoord de samenwerking tussen domeinen ook verstevigd waarbij vooral beleidsambtenaren meer onderling samenwerken en er verbinding wordt gezocht met preventie akkoord, GALA en SPUK. Bovendien is meer samenwerking zichtbaar op maatschappelijke thema's zoals eenzaamheid, inclusie en valpreventie.

Vooral de adviseurs lokale sport hebben gezorgd voor meer verbinding tussen landelijk en lokaal. Dit heeft gezorgd voor sterkere netwerken, gedeelde verantwoordelijkheden en concrete initiatieven, bijvoorbeeld op het gebied van gedragscodes, vertrouwenscontactpersonen en het gebruik van VOG's voor vrijwilligers. Niet elke regio beschikt over een regioadviseur Brede SPUK en de invulling van de functie verschilt ook nog eens per gebied. De functie van POS-regioadviseur is relatief nieuw en sinds medio 2025 in ontwikkeling. Deze adviseurs zijn in dienst bij het POS en werken bovengemeentelijk. De adviseur lokale sport zou ook de ondernemende sportaanbieders vertegenwoordigen, maar dat is beperkt gelukt. Dit was voor de POS mede de aanleiding voor de aanstelling van de POS-regioadviseur.

Het doel om binnen het sportakkoord het aantal verschillende bovenlokale functionarissen voor gemeenten en sportaanbieders te verminderen is slechts gedeeltelijk gerealiseerd. Hoewel adviseurs lokale sport bij SA I veelal de rol van sportbonden overnamen en de communicatie en kanalen moesten stroomlijnen, richtten zij zich vooral op sportverenigingen en minder op sportondernemers. Met SA II zijn nieuwe bovenlokale functies toegevoegd, waardoor het totaal aantal bovenlokale functionarissen is toegenomen. In sommige gevallen worden meerdere bovenlokale functies door één persoon vervuld, maar dit is niet overal zo. Wij zien het samenbrengen van deze functies vooral als het verenigen van overlappende taken en als een signaal om onderling beter af te stemmen.

In hoeverre draagt de wijze van financieren bij aan het realiseren van de doelstellingen in SA II en de bestuurlijke afspraken in de BRC?

Zowel de landelijke als de lokale uitvoering van het akkoord is in delen afhankelijk geweest van de financiële structuur die bewust is ingericht om de ambities uit SA II te vertalen naar concrete activiteiten. De wijze van financieren binnen Sportakkoord II en de bestuurlijke afspraken rond de Brede Regeling Combinatiefuncties heeft volgens ons bijgedragen aan het realiseren van de beoogde doelstellingen. De doelstellingen van SAII waren gericht op drie centrale ambities: het op orde brengen van het fundament, het vergroten van het bereik van sport en het versterken van de maatschappelijke betekenis van sport. Binnen de bestuurlijke afspraken van de BRC zijn daar ambities aan toegevoegd.

Het beoogde mechanisme van het sportakkoord — het leggen van beleids- en uitvoeringsverbindingen tussen sport en andere maatschappelijke domeinen — is in de praktijk op lokaal niveau gerealiseerd. Wij schrijven dit vooral toe aan het onderbrengen van BRC-gelden, GALA-gelden en het uitvoeringsbudget sportakkoord via de Brede SPUK. Deze financieringswijze, meer dan de landelijke afspraken zelf, heeft gemeenten aangezet tot het versterken van deze verbindingen en het vergroten van de reikwijdte van sportinitiatieven.

Op landelijk niveau heeft de financieringsstructuur vooral op het gebied van topsport directe en zichtbare resultaten opgeleverd. In Sportakkoord I was topsport een van de deelakkoorden. Om het Strategisch Kader Topsport 2023-2032 mede te realiseren zijn de financieringsregelingen direct gekoppeld aan inhoudelijke doelstellingen uit het kader waardoor zichtbare resultaten zijn geboekt.

Bij de topsport lag de nadruk vanaf het begin van het sportakkoord op de inhoudelijke ambities, aangevuld met middelen die via het sportakkoord beschikbaar konden komen. Bij de breedtesport was de beschikbaarheid van middelen juist het vertrekpunt om samenwerking op te zoeken en plannen op te stellen. Daarnaast verschilde de financiële uitgangspositie voor beide domeinen: voor de topsport waren er voor het eerste sportakkoord al landelijk middelen beschikbaar, en dat zal waarschijnlijk ook gelden voor de periode na afloop van het sportakkoord. Voor de breedtesport is dat vooralsnog niet het geval. Zodra het beschikbaar stellen van het uitvoeringsbudget sportakkoord (via de Brede SPUK) zonder nieuw akkoord voor gemeenten stopt, achten betrokkenen de kans reëel dat dit

van invloed is op de lokale en landelijke samenwerking tussen breedtesportpartijen. Hierbij moet wel aangetekend worden dat gemeenten andere gelden (BRC en GALA via de Brede SPUK ontvangen.

De landelijke financiering van de sportlijn via NOC*NSF heeft geleid tot een versterking van sportaanbieders op lokaal niveau, door organisatorische ondersteuning van verenigingen en scholing van trainers en coaches. Verenigingen en andere sportaanbieders zijn organisatorisch versterkt, duizenden clubs hebben ondersteuning ontvangen, en circa 100.000 trainers en coaches zijn geschoold. Het programma heeft daarmee volgens ons geleid tot het versterken van het fundament van de sport. Tegelijkertijd heeft de sportlijn niet, of slechts in zeer beperkte mate, bijgedragen aan de directe versterking van sportondernemers op lokaal niveau. Dit liet onder andere zien dat gerichte ondersteuning en organisatiekracht nodig zijn om de ondernemende sportaanbieders lokaal te versterken en te positioneren. Vanuit die constatering wordt gewerkt met lokale ondernemersnetwerken (POS-kantoren) aan het structureel versterken en positioneren van de ondernemende sportaanbieders, zodat deze kunnen aansluiten bij sport- en beweegloketten en deze ook beter kan bijdragen aan maatschappelijke opgaven. Waar mogelijk wordt daarbij sinds 2026 ingezet op extra uren voor de bestaande adviseur lokale sport. Daarnaast is gewerkt aan het bevorderen van een positieve sportcultuur. De inzet van adviseurs lokale sport onder de Sportlijn heeft in bepaalde gevallen geleid tot meer verbinding van het lokale sportakkoord met de landelijke kaders en thematiek.

Op lokaal niveau zijn er twee financieringsstromen van het sportakkoord, het uitvoeringsbudget en de BRC-regeling. De middelen vanuit het uitvoeringsbudget waren relatief beperkt. De inzet hiervan verschilde per gemeente, afhankelijk van de context en de startpositie van de gemeente, die afhangt van het lokale beleid, de inzet van middelen en samenwerkingen. In gemeenten met beperkte middelen werd het budget vaak gericht op projecten die nauw aansloten bij bestaand sportbeleid, om zo resultaten te halen binnen de doelstellingen van het sportakkoord zonder nieuwe structuren op te zetten. In gemeenten met meer uitvoeringskracht en een bredere infrastructuur vanaf de start fungeerde het budget vaak als aanjaaggeld voor uitbreiding en versnelling van lopende initiatieven.

De integratie van financiering van de BRC-functionarissen binnen de brede SPUK-regeling heeft het mogelijk gemaakt om de verschillende geldstromen die onder de SPUK vallen, te bundelen. Door bijvoorbeeld de koppeling aan GALA-middelen en middelen vanuit het Preventieakkoord, is er meer slagkracht ontstaan voor BRC-functionarissen om ook buiten het sportdomein actief te zijn. Hierdoor is het werkterrein van deze functionarissen uitgebreid naar thema's als valpreventie, leefstijlbegeleiding en de begeleiding van kwetsbare doelgroepen. Dit heeft in gemeenten geleid tot meer verbindingen tussen sport, gezondheid en welzijn.

Zonder structurele financiering en beleidsinbedding bestaat in gemeenten, waar het bredere sportbeleid pas tot stand is gekomen dankzij sportakkoordgelden, het risico dat de bereikte beleidsversterking verdwijnt zodra deze tijdelijke budgetten wegvallen. Een vergelijkbaar risico kan overigens voor deze gemeenten ontstaan als een deel van de SPUK-gelden wel beschikbaar blijven voor gemeenten, maar via een algemene uitkering uit het Gemeentefonds worden toegekend. In dat geval zijn de budgetten niet langer geoormerkt en kunnen gemeenten ervoor kiezen deze voor andere doeleinden in te zetten. Overigens wordt door velen de financiering van de BRC-functionarissen, die nu onderdeel uitmaakt van de Brede SPUK, niet meer als tijdelijk gezien. Deze financiering loopt inmiddels al zolang dat het inmiddels de kenmerken van een structurele financieringsstroom heeft.

Met voorgaande kanttekeningen is ons antwoord dat de gekozen financieringsstructuur substantieel heeft bijgedragen aan de doelstellingen van het sportakkoord, maar dat de continuïteit ervan geen vanzelfsprekendheid is.

In welke mate heeft het toevoegen van BRC aan het sportakkoord invloed gehad op de inzet van functionarissen?

Het toevoegen van de bestuurlijke afspraken van de BRC-regeling aan het sportakkoord heeft de inzet van functionarissen op lokaal niveau merkbaar verbreed en versterkt. Met de nieuwe bestuurlijke afspraken was er meer focus op de zes profielen. De afspraken hebben in veel gemeenten wel duidelijk geleid tot een verschuiving van puur uitvoerende taken voor de functionarissen naar bredere rollen als verbinder, coördinator en initiator.

Na de bestuurlijke afspraken voor de periode 2023–2026 zijn de BRC-functionarissen, zoals de doelstellingen beoogden, nadrukkelijk gepositioneerd als schakels tussen beleid en praktijk, en tussen verschillende domeinen zoals sport, welzijn,

gezondheid en onderwijs. De verschillende functionarissen leggen minder de nadruk op losse activiteiten en meer op een programmatische, projectmatige aanpak.

Deze verschuiving is terug te zien in de praktijk van de door ons onderzochte gemeenten. Waar onder Sportakkoord I het accent vooral lag op het organiseren van activiteiten en directe ondersteuning op het sportveld, richten functionarissen zich in deze gemeenten nu vaker op coördinatie, netwerkontwikkeling en strategische verbindingen. Ze worden ingezet om structurele samenwerking te realiseren tussen sport en andere domeinen, zoals valpreventie in samenwerking met zorginstellingen, leefstijlprogramma's voor mensen met chronische aandoeningen of beweegprojecten voor ouderen en kwetsbare doelgroepen. Gesprekken in het kader van onze casestudies laten een verbreding van de doelgroep zien voor de inzet van BRC-functionarissen. Ook uit de monitor van het Mulier Instituut in 2024 blijkt dat de meeste profielen zich niet richten op één leeftijdsgroep, maar op inwoners van alle leeftijden, met uitzondering van combinatiefunctionarissen onderwijs.



B

Bijlagen

BIJLAGE 1

Bestudeerde documenten

- Aangepast activiteitenplan subsidieaanvraag POS uitvoeringskracht en poskantoren. POS. 2024.
- Aanvraag instellingssubsidie Topsport 2025, NOC*NSF, 2024
- Activiteitenplan, Uitwerking Sportakkoord, de 'sportlijn', Sport verenigt Nederland, 2019
- Beleidsvrijheid geduid. Raad van het Openbaar Bestuur. 2019
- Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026. Rijksoverheid. 2023
- BRC-functionarissen op het mbo, inzet en taken factsheet 2025/4. Mulier Instituut. 2025
- De lokale sportakkoorden herijkt Monitor Sportakkoord II; Voortgangsrapportage december 2023. Mulier Instituut. 2023
- Fundament in beweging. Monitor Sportakkoord II: voortgang bij 18 partnergemeenten. Mulier Instituut. 2025
- Fundament versterkt. Monitor Sportakkoord II: Perspectief vanuit sportbonden, POS en adviseurs lokale sport. Mulier Instituut. 2024
- GALA in de gemeentelijke plannen. Een eerste blik op de plannen van aanpak voor de Brede SPUK-regeling. RIVM. 2024
- Handboek Lokale Sportplatformen. NOC*NSF.
- Herziene subsidieaanvraag NOC*NSF gericht aan het Ministerie van VWS, NOC*NSF, 2024
- Herziene subsidieverlening, uitwerking Sportakkoord De Sportlijn 2019-2022, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2021
- Hoofdlijnen-sportakkoord-ii Sport Versterkt. VWS, VSG, VNG, NOC*NSF, POS. 2023.
- Implementatieplan topsportstrategie 2032, activiteiten 2025. NOC*NSF. 2024
- Inhoudelijk verslag Sportakkoord I NOC NSF gewaarmerkt. NOC*NSF. 2023
- Jaarplan TeamNL 2019, Unit Topsport, NOC*NSF, 2018
- Jaarverslag 2024, NOCNSF, 2024
- Lokaal, regionaal en landelijk samenwerken op het gebied van clubondersteuning. Sportakkoord.
- Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2023. Mulier Instituut. 2024
- Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2024. Mulier Instituut. 2025
- Monitor Lokaal Sportbeleid 2024. Mulier Instituut. 2025.
- Monitor Sportakkoord II Voortgangsrapport 'een groter bereik'. Mulier Instituut. 2025.
- Monitor sportuitgaven gemeenten 2023. Mulier Instituut. 2025
- Monitor sportuitgaven gemeenten 2024. Mulier Instituut. 2026
- Monitoring GALA. RIVM, Loket gezond leven. 2025
- Nationaal Sportakkoord, sport verenigt Nederland. Ministerie van VWS. 2018.
- Nieuwe rol voor adviseurs lokale sport in Sportakkoord II. Sportakkoord. 2023.
- Op de kaart: Beleid | gemeenten. Sport en bewegen in cijfers. 2023
- Organisatie, Wie is en wat doet VSG? Vereniging Sport en Gemeenten.
- POS-kantoren in Nederland. Mulier Instituut. 2025
- POS-kantoren, Wat doet POS? POS-kantoren. Platform Ondernemende Sportaanbieders.
- Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026. Overheid wettenbank. 2023
- Regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023–2026. Staatscourant van het Koninkrijk der Nederlanden. 2023
- Sport en Bewegen. Sporthelden op school.
- Sportakkoord II, Combinatiefuncties, Gala en Brede SPUK. VSG. 2023
- Standpuntverdieping. MOS. 2025
- Startdocument, Nederlandse Topsportevenementen Strategie (NTS) 2021-2030, 2020
- Stimulering bouw en onderhoud van sportaccommodaties (BOSA) | Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen. Ministerie van VWS.

- Strategisch kader topsport 2023, Sportakkoord, 2023
- Subsidieregeling topsportevenementen 2024-2028, Ministerie Van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2024
- Subsidieverlening Uitwerking Sportakkoord De Sportlijn 2019-2021, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2019
- Topsport in Nederland (TiN) 2025. Mulier Instituut. 2025
- Topsport. NOCNSF.
- Tussenstand lokale sportakkoorden. Mulier Instituut. 2020
- Verleningsbrief Sportlijn Sportakkoord II 2023-2026, Ministerie Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023
- Vertrekpunt topsportstrategie 2032. NOC*NSF.
- Vertrouwelijk Plan VSG_Ondersteuning Brede SPUK. VSG. 2023.
- Werken aan het fundament. Monitor Sportakkoord II: Voortgangsrapportage juni 2024. Mulier Instituut. 2024.
- Werkplan Sportakkoord II, van hoofdlijnen naar uitvoering. Rijksoverheid. 2023

BIJLAGE 2

Respondenten op landelijk niveau

Strategische partners	
VWS	Coördinatieteam Breedtesport
	Coördinatieteam Topsport
NOC*NSF	
VSG	
POS	
Andere stakeholders	
Adviesgroep topsport	
VSG	Regioadviseurs Brede SPUK
NOC*NSF	Adviseurs lokale sport
MOS	
Mulier Instituut	
RIVM	
Kenniscentrum Sport en Bewegen	
ZonMw	

BIJLAGE 3

Selectie casestudies

	Landsdeel	SES-score	Stedelijkheid
Gemeente A	West-Nederland	Middel	Sterk stedelijk
Gemeente B	West-Nederland	Hoog	Weinig stedelijk
Gemeente C	Oost-Nederland	Middel	Weinig stedelijk
Gemeente D	Noord-Nederland	Laag	Niet stedelijk
Gemeente E	Zuid-Nederland	Laag	Zeer sterk stedelijk
Gemeente F	West-Nederland	Middel	Zeer sterk stedelijk
Gemeente G	Oost-Nederland	Middel	Weinig stedelijk
Gemeente H	West-Nederland	Laag	Sterk stedelijk
Gemeente I	Zuid-Nederland	Middel	Sterk stedelijk
Gemeente J	Zuid-Nederland	Middel	Weinig stedelijk
Gemeente K	Noord-Nederland	Middel	Matig stedelijk
Gemeente L	Noord-Nederland	Hoog	Niet stedelijk

BIJLAGE 4

Overzicht van bovenlokale functies

Rol:	Wanneer is de functie ingesteld?	Ondergebracht:	Initieel functieprofiel:	Profiel op basis van eerder onderzoek:
Adviseur lokale sport	Bij de introductie van SA I vanuit de sportlijn.	Coördinatie ligt bij NOC*NSF. Adviseurs lokale sport worden ingezet namens de gezamenlijke sport (VSG, POS, NOC*NSF en sportbonden) in elk van de 28 VSG-regio's.	Waar in SA I de adviseurs lokale sport nog veel operationele taken verrichtten, zullen zij in SA II de regie aan het lokale veld overlaten.[139] Als adviseur zetten zij de juiste mensen en organisaties op de juiste plek in met hun kennis, ervaring en expertise.[140] De Adviseur lokale sport werkt namens de gezamenlijke landelijke sportorganisaties (alle sportbonden, VSG, POS en NOC*NSF) aan een sterke, duurzame en vitale lokale sportinfrastructuur.[141] De kerntaken van de adviseur lokale sport zijn in SA II drieledig: • Sparren en overleggen met wethouders of beleidsmedewerkers van gemeenten[142] • Aanjagen van samenwerking tussen sport-aanbieders via lokale sportplatforms[143] • Aanjagen van de ontwikkeling van een lokale infrastructuur voor clubondersteuning[144] De adviseurs lokale sport stimuleren de totstandkoming van een landelijk dekkend netwerk van sport- en beweegloketten. De sportloketten worden opgezet en ingericht door onder andere gemeenten, sportbedrijven en sportservicebureaus.[145]	Tijdens SA I lag de nadruk op het vergroten van de betrokkenheid van sport bij lokale sportakkoorden en het ondersteunen van sportaanbieders.[146] De adviseurs lokale sport hebben aan het lokale akkoord bijgedragen door met ideeën of initiatieven te komen en door de lokale sportaanbieders te ondersteunen met kennis en professionaliteit.[147]
VSG-regioadviseur	Nog voor de start van het Sportakkoord I.	Bij de VSG.	Deze adviseurs hebben als doel gemeenten te ondersteunen bij het ontwikkelen en uitvoeren van hun sportbeleid. Zij zijn binnen hun regio het aanspreekpunt voor een cluster van gemeenten waarbij zij gemeentelijke beleidsafdelingen verbinden met landelijke kaders en regionale netwerken.	Nog geen onderzoek beschikbaar over de gerealiseerde functie van de VSG-regioadviseur.
Regioadviseur Brede SPUK	Bij de introductie van Sportakkoord II.	Bij de VSG.	De regioadviseur Brede SPUK ondersteunt gemeenten bij de uitvoering van de regeling specifieke uitkering sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis 2023-2026, waarvan GALA-doelen een onderdeel zijn.[148] De regioadviseur Brede SPUK ondersteunt gemeenten in de uitvoering van de regeling en legt de verbinding tussen professionals op het gebied van sport & bewegen, preventie en zorg in de regio.	Nog geen onderzoek beschikbaar over de gerealiseerde functie van de Regioadviseur Brede SPUK.

139 Nieuwe rol voor adviseurs lokale sport in Sportakkoord II – Sportakkoord.nl
140 Herziene subsidieaanvraag NOC*NSF gericht aan het Ministerie van VWS
141 Herziene subsidieaanvraag NOC*NSF gericht aan het Ministerie van VWS
142 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf
143 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf
144 hoofdlijnen-sportakkoord-ii.pdf
145 Sport en Beweegloket | Sportakkoord.nl
146 Mulier Instituut- Tussenstand lokale sportakkoorden (2020)
147 Mulier Instituut – Tussenstand Lokale sportakkoorden (2020)1
148 Https://sportengemeenten.nl/sportakkoord-ii-combinatiefuncties-gala-en-brede-spuk/

POS- regio-coördinatoren	In ontwikkeling sinds medio 2025.	Bij het POS.	De POS-regiocoördinatoren werken op bovengemeentelijk niveau. Hun opdracht is het opzetten en ondersteunen van POSkantoren, die fungeren als loket voor commerciële sportaanbieders en andere nietverenigingsgebonden aanbieders. De POS-regiocoördinator heeft als doel de verbinding tussen ondernemende sport, gemeenten en lokale maatschappelijke partners zoals sportbedrijven, welzijnsorganisaties en zorgprofessionals te versterken. Hiermee wordt beoogd om via een integrale aanpak maatschappelijke impact te realiseren.	Nog geen onderzoek beschikbaar over de gerealiseerde functie van de POS-regiocoördinatoren.

BIJLAGE 5

Vindplaats antwoorden op subvragen

In hoofdstuk 7 hebben we antwoord gegeven op de vier hoofdvragen van het onderzoek. Om het rapport compact te houden, hebben we ervoor gekozen de subvragen niet afzonderlijk in een apart hoofdstuk uit te werken, omdat dit zou leiden tot overbodige herhaling van teksten. In plaats daarvan bieden we de lezer via onderstaande tabel een overzicht van de plaatsen in het rapport waar de onderzoeksbevindingen te vinden zijn die de subvragen beantwoorden.

Hoofd- en subvragen	Behandeld in paragraaf:
1. In hoeverre is er sprake van een duurzame verankering van de doelen/ambities en onderliggende geconcretiseerde afspraken van de sportakkoorden in het beleid van de betrokken partners, zowel landelijk als lokaal?	
a. Hoe is het landelijke sportakkoord vertaald naar de lokale sportakkoorden en het beleid van lokale partners en in hoeverre heeft het landelijke sportakkoord dit beïnvloed?	• 3.2 lokale vertaling en ontwikkeling • 7 Samenvatting eerste deel
b. Welke andere (perspectieven op) thema's en domeinen zijn gekozen in de vertaling naar de lokale akkoorden en het beleid van lokale partners?	• Beperkt beantwoord • 3.2 thema's & accenten • 5.2 bevestiging
c. Welke (bestuurskundige) mechanismen zijn werkzaam (geweest) bij de vertaling naar de lokale akkoorden en het beleid?	• Beperkt beantwoord • 2.2 Beschrijving mechanismen • 6.2 toegepast in analyse
d. In hoeverre heeft het landelijke sportakkoord bijgedragen aan de samenwerking tussen topsport en breedtesport?	• 3.1 beschrijving samenwerking • 5.3 analyse • Conclusie 7
e. In hoeverre heeft het landelijke sportakkoord bijgedragen aan een samenhangende topsportstrategie?	• 5.4 analyse • Conclusie 7
f. In hoeverre zijn de lokale sportakkoorden en het beleid van de lokale partners duurzaam verankerd in kennis, expertise, samenwerkingsverbanden (onder andere sport- en beweegloketten) en financiering?	• 3.2, 3.3 lokale samenwerking en structuren • 5.2 • Conclusie 7
g. In hoeverre heeft het sportbeleid een duurzame plek gekregen in de domeinen gezondheid, preventie en sociaal?	• 3.2, 6.1 • Conclusie 7
h. In hoeverre heeft het sportakkoord bijgedragen aan het bereiken van de doelen?	• 6.1, 6.2 • Samengevat in 7
2. In hoeverre hebben de sportakkoorden geleid tot verandering in de verhoudingen en samenwerking tussen de partners en wat zijn hier de effecten van?	
a. Hoe is de sport georganiseerd in de gemeente? • Wat zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de lokale partners en in hoeverre zijn deze veranderd als gevolg van het sportakkoord? • Wat zijn de knelpunten en de succesfactoren in de samenwerkingen en hoe zijn de knelpunten opgelost? • In hoeverre is de lokale samenwerking tussen de verschillende domeinen, zoals sport en gezondheid, veranderd als gevolg van het sportakkoord?	• 3.2 beschrijving lokale organisatie • 3.2, 3.3 rollen en veranderingen, knelpunten en succesfactoren • 6.1 • 7 conclusie
b. Hoe verhouden de partners in de sport (NOC*NSF, POS en VSG) zich tot de sport op lokaal niveau? • Wat zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de partners in de sport in relatie tot de sport op lokaal niveau? • In hoeverre zijn deze rollen, taken en verantwoordelijkheden veranderd als gevolg van het sportakkoord? • Wat zijn knelpunten en succesfactoren in de samenwerkingen en hoe zijn de knelpunten opgelost?	• 2.1 rollen en taken • 3.3 relatie • 7 conclusie

Hoofd- en subvragen	Behandeld in paragraaf:
c. Hoe is de samenwerking op landelijk niveau tussen de strategische partners VWS, NOC*NSF, VSG en POS? • Wat zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de strategische partners en in hoeverre zijn deze rollen, taken en verantwoordelijkheden veranderd als gevolg van het sportakkoord? • Wat zijn knelpunten en succesfactoren in de samenwerkingen en hoe zijn de knelpunten opgelost?	• 2.1 rollen, taken, verantwoordelijkheden • 3.1 Samenwerking landelijk niveau • 7 conclusie
3. In hoeverre draagt de wijze van financieren bij aan het realiseren van de doelstellingen in SA II en de bestuurlijke afspraken in de BRC?	
a. Hoeveel VWS-middelen zijn toegekend aan de gemeenten en de partners VSG, NOC*NSF en POS en hoe hebben zij deze middelen verdeeld?	• 4.1, 4.2 partners • 4.3 lokaal
b. Wat is het effect geweest van het onderbrengen van de BRC bij de Brede SPUK?	• 3.4 effect • 7 conclusie
c. Op welke wijze hebben de financiering van de 'sportlijn' en de 'lokale lijn' elkaar aangevuld?	• Beperkt beantwoord • 4.2/4.3 • 7 conclusie
d. Worden financiële en materiële middelen efficiënt en effectief verdeeld en benut?	• Beperkt beantwoord • 4.3 • 7 conclusie
e. Hoe verhouden de middelen en de doelen/ambities zich tot elkaar?	• Beperkt beantwoord • 6.2 en 7
f. In hoeverre heeft de 'hefboomwerking' (multiplier) plaatsgevonden door naast de VWS middelen aanvullende middelen beschikbaar te stellen en aan te wenden?	• Beperkt beantwoord • 4.3 • 7 conclusie
g. In hoeverre zijn de instellingssubsidies aan NOC*NSF, Dopingautoriteit en Mulier Instituut, de subsidieregeling Topsportevenementen en kennisprogramma's bij ZonMw ingezet voor de uitvoering van het strategisch kader topsport?	• Beperkt beantwoord • 4.2 • 7 conclusie
4. In welke mate heeft het toevoegen van BRC aan het sportakkoord invloed gehad op de inzet van functionarissen?	
a. Hoe zijn de BRC-functionarissen ingezet na toevoeging van de bestuurlijke afspraken BRC aan het sportakkoord en in hoeverre heeft dit invloed gehad op de inzet van BRC-functionarissen?	• 3.4 • 7 conclusie

BIJLAGE 6

Beleids-instrumenten en financiering in chronologische volgorde

Beleidsinstrument	Doel	Financiering lokaal
Bestuurlijke afspraken Impuls brede scholen sport en cultuur (2008)	OCW, VWS en VNG, inrichting combinatiefuncties om scholen uit te breiden met sport- en cultuuraanbod, sportverengingen te versterken en dagelijks sport- en beweegaanbod te stimuleren.	Impuls brede scholen sport en cultuur (2008) via decentralisatieuitkering richting gemeenten.
Bestuurlijke afspraken Brede Impuls Combinatiefuncties (2012)	Oorspronkelijke impuls brede scholen sport en cultuur wordt verbreed, uitgebreid en voorgezet onder de naam Brede Impuls Combinatiefuncties.	Brede Impuls Combinatiefuncties (2012) via decentralisatieuitkering richting gemeenten.
Bestuurlijke afspraken Brede regeling combinatiefuncties (2019-2022)	Brede Impuls Combinatiefunctionarissen is omgevormd naar een regeling met meer continuïteit en commitment. De nadruk ligt op jeugd, kwetsbare groepen, verbindingen tot stand brengen en het versterken van sport-, beweeg- en cultuuraanbieders.	Brede regeling combinatiefuncties (2019-2022) via decentralisatieuitkering richting gemeenten.[149]
SA I *(2018 – 2022)* Op lokaal niveau is het tijdens de periode van het eerste sportakkoord mogelijk om een los sportakkoord en preventieakkoord op te stellen of het sportakkoord uit te breiden naar een sport- en preventieakkoord.	Het doel is om iedere Nederlander een leven lang met plezier te laten sporten en bewegen, in een veilige, gezonde, toegankelijke en inclusieve sportomgeving. Op lokaal niveau opstellen van een lokaal sportakkoord in aansluiting op de landelijke thema's.	Lokale uitvoeringsbudgetten via specifieke uitkering lokale sportakkoorden 2019 t/m 2022.[150]
Preventieakkoord *(2018 - heden)* Op lokaal niveau is het tijdens de periode van het eerste sportakkoord mogelijk om een los sportakkoord en preventieakkoord op te stellen of het sportakkoord uit te breiden naar een sport- en preventieakkoord.	Richt zich op het terugdringen van roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. Het is primair gezondheidsgericht, maar het heeft ook overlap met sportbeleid in het stimuleren van een gezonde leefstijl. Op lokaal niveau afspraken maken met maatschappelijke publieke en private partijen over minimaal 2 van de 3 thema's en mogelijke andere problematiek (zoals schulden, armoede en eenzaamheid).[151]	Nog geen lokale financiering in 2018, 2019 en 2020. Ondersteuningsbudget; om een lokaal preventieakkoord te sluiten (2021). Specifieke uitkering lokale preventieakkoorden en preventieaanpakken (2021, 2022, 2023).[152]
Bestuurlijke afspraken Brede regeling combinatiefuncties *(2023 – 2026)* Bestuurlijke afspraken BRC zijn een addendum op het SA II. De bestuurlijke afspraken BRC, SA en GALA worden gefinancierd via de Brede SPUK. Voor aanvraag van de middelen is een geïntegreerd plan van aanpak nodig voor het ontvangen van financiering.	Gezamenlijke ministeries (VWS, OCW en SZW) zetten zich met VNG/VSG in om toeleiding en begeleiding naar sport-, beweeg- en cultuuraanbod te versterken zodat meer mensen actief betrokken worden. Er is ruimte voor zes profielen in de Brede regeling Combinatiefuncties.[153] De afspraken bouwen voort op het Nationaal Sportakkoord en de 'Geactualiseerde Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2019-2022'.[154]	De Brede Regeling Combinatiefunctionarissen is een onderdeel van de Brede SPUK.[155] Voor 2025 en 2026 geldt een ontschotting van de Brede SPUK. Gemeenten ontvangen een budget voor de gehele brede SPUK en kunnen dit integraal inzetten voor doelen van het SA II en GALA.[156]

149 Bestuurlijke-afspraken-Brede-regeling-combinatiefuncties-2019-tm-2022-1.pdf
150 Specifieke uitkering lokale sportakkoorden 2019 t/m 2022 | VNG
151 Lokale Preventieakkoorden | VNG
152 Specifieke uitkering lokale preventieakkoorden en preventieaanpakken | Dienst Uitvoering Subsidies aan Instellingen
153 Bestuurlijke-afspraken-brede-regeling-combinatiefuncties-2023-2026.pdf
154 Bestuurlijke-afspraken-brede-regeling-combinatiefuncties-2023-2026.pdf
155 Vereniging Sport en Gemeenten » Sportakkoord II, Combinatiefuncties, GALA en Brede Spuk
156 Wat verandert er aan de Brede SPUK in 2025 en 2026 met de wijzigingsregeling 2025? | VNG

Beleidsinstrument	Doel	Financiering lokaal
GALA *(2023 – 2026)* De bestuurlijke BRC-afspraken, SA en GALA worden gefinancierd via de Brede SPUK. Voor aanvraag van de middelen is een geïntegreerd plan van aanpak nodig voor het ontvangen van financiering.	Een integrale aanpak voor gezondheid, preventie en bewegen, zodat middelen efficiënter en samenhangend ingezet worden.	Diverse programma's uit het GALA worden gefinancierd via de Brede SPUK.[157, 158] Voor 2025 en 2026 geldt een ontschotting van de Brede SPUK. Gemeenten ontvangen een budget voor de gehele brede SPUK en kunnen dit integraal inzetten voor doelen van het SA II en GALA.
SA II *(2023 – 2026)* De bestuurlijke afspraken BRC, SA en GALA worden gefinancierd via de Brede SPUK. Voor aanvraag van de middelen is een geïntegreerd plan van aanpak nodig voor het ontvangen van financiering.	Bouwt voort op SA I.	De uitvoeringsbudgetten voor het lokale sportakkoord zijn een onderdeel van de Brede SPUK. Voor 2025 en 2026 geldt een ontschotting van de Brede SPUK. Gemeenten ontvangen een budget voor de gehele brede SPUK en kunnen dit integraal inzetten voor doelen van het SA II en GALA.

157 GALA - Gezond en Actief Leven Akkoord | Rapport | Rijksoverheid.nl
158 Vereniging Sport en Gemeenten » Sportakkoord II, Combinatiefuncties, GALA en Brede Spuk

Berenschot



‘WIJ ZIJN BERENSCHOT, GRONDLEGGER VAN VOORUITGANG’

Nederland is continu in ontwikkeling. Maatschappelijk, economisch en organisatorisch verandert er veel. Al meer dan tachtig jaar volgen wij als adviesbureau deze ontwikkelingen op de voet en werken we aan een vooruitstrevende samenleving. De behoefte om iets fundamenteels te betekenen voor mens en maatschappij zit in onze genen. Met onze adviezen en oplossingen hebben we dan ook actief meegebouwd aan het Nederland van vandaag. Altijd op zoek naar duurzame vooruitgang.

Alles wat we doen is onderzocht, onderbouwd en vanuit meerdere invalshoeken bekeken.
Zo komen we tot gefundeerde adviezen en slimme oplossingen. Die zijn op het eerste gezicht misschien niet altijd de meest voor de hand liggende. Juist deze eigenzinnigheid maakt ons uniek. Daarbij zijn we niet van symptoombestrijding. En gaan pas naar huis als het is opgelost.

Berenschot Groep B.V.

Van Deventerlaan 31-51, 3528 AG Utrecht
Postbus 8039, 3503 RA Utrecht
030 2 916 916
www.berenschot.nl